

CONCEPT

Adviesnota cultureel erfgoed
Gemeente Schoonhoven

Foto voorpagina: Zicht op de Voorhaven, vanaf de sluizen bij De Kat / Wal (foto auteur)

Colofon

Titel: Adviesnota Cultureel Erfgoed, Gemeente Schoonhoven
Auteur: drs. Linda Driesen – van der Male

Datum: 4 januari 2014
Kenmerk: 2013/ 5 / v2 Concept

Opdrachtgever: Gemeente Schoonhoven

Contactgegevens

Organisatie	Culthis (Auteur rapport)
Contactpersoon	Linda Driesen
Mobielnummer	06 – 247 85 589
Adres	Prinses Irenelaan 12 2252 GJ Voorschoten
Email	Linda@culthis.nl

Contactgegevens opdrachtgever

Organisatie	Gemeente Schoonhoven
Contactpersoon	Mw. M. van Burgsteden
Telefoonnummer	0182-389207
Adres	Haven 37 2871 CK Schoonhoven
Email	m.vanburgsteden@gschoonhoven.nl

Met dank aan:

De heer Mentink (Historische vereniging Schoonhoven), mevrouw Diekema (archeologische werkgroep Schoonhoven) en de heer De Vaal voor hun inhoudelijke toevoegingen aan hoofdstuk 2 over de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de stad Schoonhoven.

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1 Ten geleide	5	5.2 Bouwen in afwijking van het bestemmingsplan	40
1.1 Aanleiding	5	5.3 Aanpalend beleid	41
1.2 Doel	6	5.4 Voorkomende vragen bij het beleid	42
1.3 Beleidsuitgangspunten	6		
1.4 Werkwijze inventarisatie	9	Bijlagen	44
HOOFDSTUK 2 Schoonhovense geschiedenis in thema's	12	I. Rijksbeschermd stadsgezicht Schoonhoven	45
2.1 Middeleeuwse Ontginningen	12	II. Lijst van rijksmonumenten	46
2.2 Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	13	III. Lijst van gemeentelijke monumenten	49
2.3 Verdediging van Stad & Land	16	IV. Aanvullende selectiecriteria voor cultuurhistorische waarden	50
2.4 Waterbeheer	18	V. Overzicht stedenbouwkundige ontwikkeling Schoongoven	52
2.5 Bedrijvigheid	19	VI. Tabel schematische weergave toetsaspecten	56
2.6 Historisch groen	23	V. Lijst Cultuurhistorische waarden	58
HOOFDSTUK 3 Cultuurhistorische hoofdstructuur, kernkwaliteiten en omgangsvormen	25	Literatuur en websites	71
3.1 Middeleeuwse Ontginningen	25		
3.2 Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	27		
3.3 Verdediging van Stad & Land	30		
3.4 Waterbeheer	31		
3.5 Bedrijvigheid	32		
3.6 Historisch groen	32		
HOOFDSTUK 4 Omschrijving en algemene omgangsregels cultuurhistorische waarden	34		
4.1 Omschrijvingen van de cultuurhistorische waarden	34		
4.2 Algemene beleidsregels voor de omgang met cultuurhistorische waarden	36		
Hoofdstuk 5 Uitvoering van het beleid	40		
5.1 Paraplubestemmingsplan voor het facet cultuurhistorie	40		

HOOFDSTUK I TEN GELEIDE

Wandelend door Schoonhoven wordt direct duidelijk dat het beheer en behoud van cultuurhistorie niet alleen een overheidsaangelegenheid is. Het historische karakter van de gemeente is grotendeels tot stand gekomen door de gedreven inzet van inwoners. Waardering voor de plek heeft ertoe geleid dat inwoners van Schoonhoven door de eeuwen heen gebieden hebben behouden, beheerd en waar nodig getransformeerd. Hierdoor is een bijzonder, karakteristiek stadsbeeld en een kenmerkend buitengebied ontstaan dat de sporen van het gebruik in het verleden herbergt. De zichtbare, maar ook de haast onzichtbare, sporen vormen tezamen de cultuurhistorische waarden van de gemeente. Inwoners en gebruikers van het gebied ontleen meestal onbewust een zekere vorm van identiteit aan deze karakteristieke cultuurhistorische waarden. Zij weten zich te plaatsen in de historie van familie en woonomgeving, waardoor een gevoel van 'thuis'-zijn ontstaat.

Niet iedereen zal zich bewust zijn dat zijn welzijn in hoge mate bepaald wordt door de cultuurhistorie. Dat cultuurhistorische waarden bijdragen aan een interessant woon- en werkklimaat wordt echter steeds vaker door onderzoeken aangetoond. Niet alleen de belevingswaarde van een cultuurhistorisch rijke omgeving wordt gewaardeerd, steeds meer wordt aangetoond dat benutting van cultuurhistorie ook een economische component heeft. Bedrijven willen zich identificeren met een bijzondere omgeving, recreanten en toeristen trekken naar cultuurhistorisch waardevolle gebieden en ook de waarde van vastgoed stijgt als gevolg van benutting van cultuurhistorie.¹

De zichtbare cultuurhistorische waarden zijn onderdeel van het dagelijks leven, maar door de afwezigheid van zichtbare verbanden tussen waarden kan de context waarbinnen deze geplaatst moet worden soms onduidelijk zijn. Door samenhang aan te brengen tussen de karakteristieken van stad en

landschap ontstaat een coherent cultuurhistorisch beeld waar verleden, heden en toekomst samen kunnen komen. Hierdoor ontstaat een kans om de ruimtelijke kwaliteit van stad en landschap verder te versterken.

De verbanden worden in beeld gebracht door een cultuurhistorische inventarisatie en een bijbehorende waardenkaart waarop de waarden zijn verbeeld. Gekoppeld aan beleidsregels en waarderingen voor de afzonderlijke cultuurhistorische waarden ontstaat een koppeling tussen historie en toekomstvisie.

1.1. AANLEIDING

De gemeente Schoonhoven heeft om deze reden in 2013 een erfgoednota vastgesteld voor de periode 2012 – 2017. Zij heeft daarin de volgende doelen gesteld:

1. Het aanwijzen van 100 nieuwe gemeentelijke monumenten;
2. Het aanpassen van de subsidieverordening voor gemeentelijke monumenten;
3. Het aanwijzen van een gemeentelijk beschermd stadsgezicht;
4. Het aanpassen van de monumentenverordening;
5. Het opstellen van een cultuurhistorische inventarisatie;
6. Het opstellen van richtlijnen voor de openbare ruimte van het beschermd stadsgezicht;
7. Het verbreden van het draagvlak voor monumenten en archeologie.

Deze adviesnota en de bijbehorende cultuurhistorische inventarisatie en waardenkaart is het directe gevolg van punt 5 van de doelstellingen uit de erfgoednota.

Daarnaast is het collegeprogramma 2010-2014 "Samen bouwen aan een aantrekkelijk Schoonhoven" een tweede aanleiding voor deze inventarisatie en beleidsregels. In het programma worden de waarden van Schoonhoven als zilverstad, vestingstad en als toeristische trekpleister erkent. Daarmee heeft het college aangegeven te willen bouwen aan versterking en behoud van de aanwezige cultuurhistorische waarden.

¹ Witteveen + Bos, Economische waardering cultuurhistorie, 2004 en diverse opvolgende case studies, waaronder economische waarde van buitenplaatsen in 2012. T. Bade & G. Smid, Eigenhaard is goud waard. M. Linssen e.a., Een cultuurhistorisch argument. Essaybundel. Projectbureau Belvedere, Utrecht, 2009.

1.2. DOEL

De totstandkoming van een gebied is nooit af. Door bevolkingsgroei, bedrijvigheid en andere ontwikkelingen zal de gemeente steeds in beweging zijn. Nieuwe gebruiksvormen leiden tot nieuwe inzichten over de inrichting van het landschap. De afgelopen eeuwen is dit vooral een traag proces geweest, maar vanaf het midden van de 20^e eeuw is dit proces in een sneltreinvaart gevorderd. De gevolgen daarvan betekenen niet altijd een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en soms betekent het ook vernietiging van erfgoed.

Omdat zowel overheid als burgers zich steeds vaker realiseren welke invloed de cultuurhistorische waarden hebben op de ruimtelijke kwaliteit in hun woon- en werkomgeving, wil de gemeente deze waarden een duidelijker rol geven binnen het ruimtelijke ordeningsproces.

Een cultuurhistorische inventarisatie en waardenkaart voorzien in het inzichtelijk maken van de verbanden tussen de aanwezige cultuurhistorische waarden en de historische ontwikkeling van het grondgebied. De verbanden vormen een cultuurhistorische hoofdstructuur die binnen het juridisch ruimtelijk kader benut kan worden. Karakteristieke landschappelijke en stedenbouwkundige kenmerken worden in een historisch ontwikkelingsbeeld geplaatst en geven richting aan het gewenste ruimtelijke beleid.

De gemeente legt hiermee een duidelijke visie neer over de wijze waarop zij het belang van de aanwezige cultuurhistorische waarden binnen ruimtelijke ontwikkelingen zal afwegen. Voor iedereen binnen de gemeente, inwoner of ontwikkelaar, ontstaat *vooraf* de mogelijkheid kennis te nemen van alle aspecten van de ruimtelijke afweging die gemaakt gaan worden.

Dit beleid is daarmee nadrukkelijk niet bedoeld om de cultuurhistorische waarden binnen de gemeente Schoonhoven te bevriezen, maar om te inspireren en de daaruit voortvloeiende ruimtelijke kwaliteit te benutten en te versterken.

1.3. BELEIDSUITGANGSPUNTEN

1.3.1. Rijksoverheid

Wet Ruimtelijke Ordening en Besluit Ruimtelijke Ordening

Naast de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de gemeente Schoonhoven, stelt de gemeente zich ten doel te voldoen aan de beleidsregels van de rijksoverheid.

Binnen de kaders van een goede ruimtelijke ordening conform de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) dient de gemeenteraad een veel omvattende belangenafweging te maken die moet resulteren in het leggen van bestemmingen en met het oog op die bestemmingen vast stellen van regels omtrent het gebruik, met inbegrip van mogelijkheden voor bebouwing, van de in het plan begrepen gronden.² Hierbij is het doel dat deze afwegingen leiden tot een voor de gemeenschap zo gunstig mogelijk geheel.³ Sinds 1 januari 2012 is aan het besluit Ruimtelijke Ordening (BRO) artikel 3.1.6. lid 2a⁴ toegevoegd dat daarmee ook de aanwezige cultuurhistorische waarden noemt als onderdeel van de ruimtelijke afweging in het bestemmingsplan.

Deze adviesnota voorziet in een overzicht en omgangsregels op hoofdlijnen voor de binnen de gemeente aanwezige cultuurhistorische waarden. Deze zullen nader uitgewerkt worden in het bestemmingsplan voor specifieke gebieden, ensembles en afzonderlijke objecten.

Beschermde stads- en dorpsgezichten

De rijksoverheid heeft jarenlang gebruik gemaakt van haar bevoegdheden om cultuurhistorische waarden binnen de lokale ruimtelijke kwaliteit op breed schaalniveau te behouden. Zij heeft hiervoor het instrument 'beschermd stads- en dorpsgezicht' ingezet. Deze vorm van bescherming stelt de gemeente verplicht binnen de grenzen van het beschermde gebied een conserverend bestemmingsplan op te stellen. In de gemeente Schoonhoven komt één beschermd stadsgezicht voor dat in 1974 is aangewezen. Het beschermde gebied komt grotendeels overeen met het centrumgebied tussen de bolwerken (bijlage I).

² Jurisprudentie Raad van State 19 januari 2011.

³ Toelichting WRO

⁴ Het betreffende artikel luidt: "(...)...een beschrijving van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezig of te verwachten monumenten rekening is gehouden."

Rijksmonumenten

Naast gebiedsbescherming van het beschermd dorps- en stadsgezicht heeft de rijksoverheid de bevoegdheid (gebouwde) objecten aan te wijzen als rijksmonument. De toetsing van ontwikkelingen aan deze (gebouwde) objecten met een nationaal belang op het gebied van stedenbouwkundige, architectuur- of cultuurhistorische waarden, ligt bij de gemeente. Schoonhoven heeft 149 rijksmonumenten binnen de gemeentegrenzen. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage II.

1.3.2. Provincie Zuid-Holland

Structuurvisie Zuid-Holland

De structuurvisie 'Visie op Zuid-Holland', daterend uit 2010 met een herziening in 2013, benoemt enkele waardevolle gebieden binnen de provincie. Deze gebieden hebben een hoge cultuurhistorische waarde en zorgen voor een hoge ruimtelijke kwaliteit van het gebied. De provincie richt zich met haar beleid op het behoud van het cultureel erfgoed binnen deze gebieden.

De Oude Hollandse Waterlinie heeft binnen deze visie de waardering van kroonjuweel gekregen. Er is daarbij echter nadruk gelegd op de Wierickeschans en Weteringen. Schoonhoven wordt niet betrokken in de beleidsuitgangspunten.

De Krimpenerwaard is binnen de structuurvisie aangewezen als topgebied. Dit zijn gebieden of structuren met een gave cultuurhistorische samenhang met betrekking tot archeologie, landschapshistorie en nederzettingen.

Aandacht wordt daarbij gevraagd voor de continuïteit van de gebiedsspecifieke patronen, bebouwingslinten en afzonderlijke bouwwerken zoals molens en boerderijen. Behoud en versterking zijn de uitgangspunten van het provinciale beleid. Daarnaast heeft de classificering ten doel te bevorderen dat de cultuurhistorie kan worden beleefd en bijdraagt aan de recreatief-toeristische kwaliteit van het landelijk gebied.

De gebiedsomschrijving en de beleidslijnen zoals geformuleerd door de provincie Zuid-Holland zijn meegenomen in de gebiedswaarderingen bij en in de algemene omgangsregels in deze adviesnota.

Verordening ruimte: molenbiotopen

De beleidsregels uit de verordening ruimte van de provincie (2010) dienen door de gemeente ook te worden meegenomen bij de actualisering van haar bestemmingsplannen.

In deze nota is het begrip molenbiotoop geïntroduceerd. De molenbiotoop is bedoeld om molens te laten functioneren met een goede windvang. De molen Bonrepas aan de gelijknamige weg ten noorden van de kern van Schoonhoven valt binnen deze beleidsregeling. De biotoop is op de cultuurhistorische kaart opgenomen.

Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016: Erfenis, erfgoed en erfgoed

In het nieuwe provinciale erfgoedbeleid voor de periode 2013 – 2016 zet de provincie zich in om met andere partijen de handen ineen te slaan teneinde het erfgoed te beschermen, te ontwikkelen en te benutten. Centraal in haar beleid staan de zogenaamde zeven Erfgoedlijnen. Dit is een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, etc.), die meerdere monumentale stippen met één gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één streep of lijn op de kaart. Het zijn ensembles van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over groot recreatief en toeristisch potentieel. Schoonhoven ligt binnen de erfgoedlijn "Oude Hollandse Waterlinie."

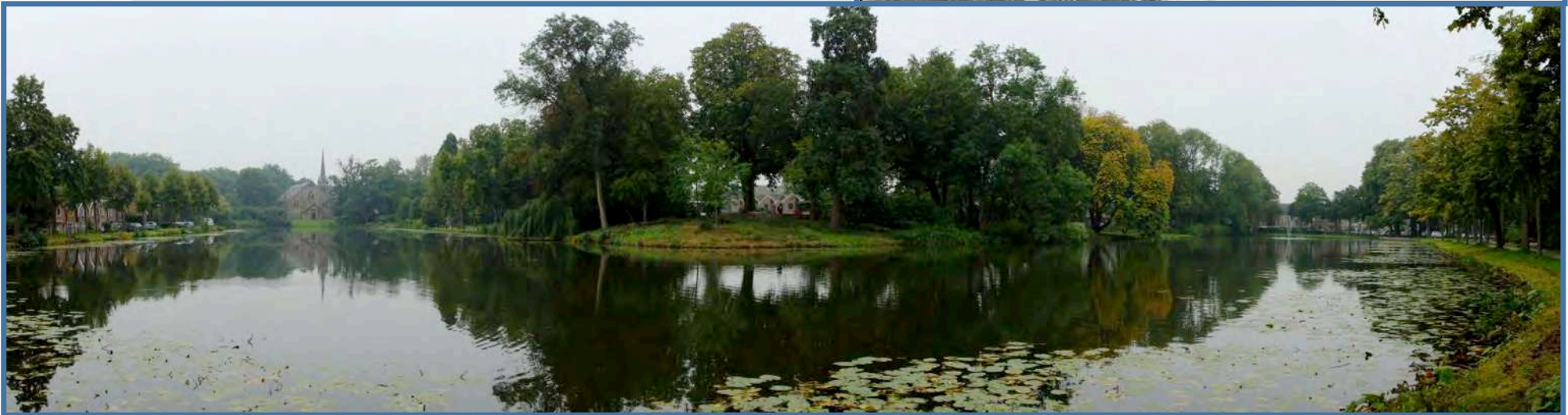
1.3.3. Gemeentelijk beleid

Structuurvisie

De structuurvisie met de titel "Een vitale stad in het Groene Hart" geeft onder andere een overzicht van de inbreidings- en uitbreidingslocaties binnen Schoonhoven. Veel van deze locaties hebben een hoge cultuurhistorische waarde. In de structuurvisie wordt hier in zekere mate rekening mee gehouden in de vorm van het in stand houden van de lobbenstructuur van de vestingstad en het laten binnendringen van het landschap in de stad. Daarnaast wordt cultuurhistorie als een belangrijk aspect gezien voor de ontwikkeling en versterking van het toerisme in de stad. Binnen de verdere uitwerking van de plannen zoals opgenomen in de structuurvisie kan deze adviesnota bijdragen in het benutten van de

Cultuurhistorie is een begrip dat wordt gebruikt om de verschillende sporen van het menselijk handelen door de eeuwen heen, zowel bovengronds als ondergronds, aan te duiden. Eigenlijk wordt er daarbij uitgegaan van de beschavingsgeschiedenis. Het menselijk handelen is een doorgaans doelgerichte activiteit gekoppeld aan een bepaald moment in de tijd, de geografische kenmerken van een gebied en denkbeelden van mensen. De ene handeling roept een nieuwe op. Hierdoor ontstaat een kettingreactie zo ontstaat het cultuurhistorische 'verhaal' van een gebied.

Cultureel erfgoed omvat voorwerpen in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen (materieel erfgoed), en ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten (immaterieel cultureel erfgoed).

Erfgoednota 2012 – 2017

cultuurhistorische waarden als onderdeel van de ontwikkeling van de stad op de gebieden van toerisme, stadsuitbreidingen en wonen en werken.

Zoals in de aanleiding al genoemd, heeft het college zichzelf in de nota erfgoed onder andere ten doel gesteld het erfgoed van de gemeente Schoonhoven in kaart te brengen. Ten aanzien van de belangrijkste ontwikkelingsperiodes heeft de gemeente hier de focus gelegd op de periode tot 1830 en de periode tussen 1830 en 1940. Daarbinnen wil zij de verschillende verhaallijnen duidelijk in beeld brengen. Binnen de verhaallijnen komen verschillende waarden voor in verschillende gradaties van waardering. Variërend tussen hoge, middelhoge en lage waarden.

Daarnaast wil de gemeente de komende periode 100 nieuwe gemeentelijke monumenten aanwijzen. Deze komen deels voort uit de uitgevoerde inventarisatie. De huidige gemeentelijke monumentenlijst is opgenomen in bijlage III.

Welstandsnota

De welstandsnota van de gemeente Schoonhoven is in 2011 herzien. Deze nota is gebiedsgericht ingedeeld en bevat beschrijvingen van de aanwezige ruimtelijke karakteristieken binnen de gebieden. Hieraan zijn algemene en specifieke criteria voor ontwikkelingen opgenomen.

De gebiedsbeschrijvingen uit de welstandsnota zijn meegewogen in de waarderingen voortkomend uit deze inventarisatie.

I.4. WERKWIJZE INVENTARISATIE

I.4.1. Oorspronkelijke uitgangspunten

De gemeenteraad van Schoonhoven heeft in 2012 haar historie samengevat in zeven thema's. Deze vormen het uitgangspunt voor de inventarisatie en bieden de context voor losse objecten en structuren. Het betreft de thema's:

1. Middeleeuwse ontginningen
2. Waterbeheer
3. Nederzettingen en bebouwing
4. Stadsvorming

5. Verdediging van stad en land
6. Bedrijvigheid en infrastructuur
7. Historisch groen

Deze thema's zijn het gevolg van een samenwerking met een door gemeente opgerichte werkgroep van lokale deskundigen op het gebied van archeologie en erfgoed. De zeven thema's vertegenwoordigen het totale ontwikkelingsbeeld van de gemeente binnen de twee belangrijkste aandachtsperiodes⁵. Te weten de ontwikkeling tot 1830 en de ontwikkeling tussen 1830 en 1940. Binnen de thema's komen verschillende soorten erfgoedwaarden voor. Deze kunnen worden vertaald naar gebieden, (infra)structuren, gebouwde objecten en historisch groen.

Met deze thema's in het achterhoofd is gestart met literatuuronderzoek en bestudering van historische kaartbeelden van de gemeente. Door de rol van Schoonhoven binnen de Hollandse Waterlinie zijn er relatief veel historische kaarten voor de gemeente beschikbaar. De gegevens van het literatuur- en kaartonderzoek hebben het grootste deel van de cultuurhistorische geheimen prijsgegeven. De uitkomsten zijn vervolgens getoetst aan de hand van historische prenten en foto's en niet onbelangrijk aan de realiteit. Dit laatste heeft plaatsgevonden aan de hand van een beknopte veldinventarisatie waarbij gekeken is naar de nog aanwezige resten in het landschap en de stad die verwijzen naar het historisch gebruik ervan.

N.B. In deze inventarisatie is alleen uitgegaan van het bovengrondse cultuurhistorisch erfgoed. De gemeente Schoonhoven heeft in 2011 een archeologische beleidskaart op laten stellen, welke in 2012 is vastgesteld.

De resultaten van de hiervoor beschreven werkwijze zijn opgenomen in een inventarisatielijst aangevuld met een beknopte waardering per erfgoedwaarde. Tevens is de lijst in beeld gebracht op de cultuurhistorische waardenkaart.

⁵ Conform erfgoednota Schoonhoven 2012 – 2017.

1.4.2. Aanpassingen tijdens inventarisatie

Tijdens de (veld)inventarisatie bleek in de vastgestelde cultuurhistorische thema's een overlap te zitten. Daardoor zouden waarden een relatie hebben, zoals de Middeleeuwse ontginningen en de bijbehorende infrastructuur, van elkaar gescheiden worden. Dit was tegenstrijdig aan het achterliggende idee dat de thema's samenhang moeten aanbrengen binnen de waardering van het erfgoed.

Na overleg met de werkgroep en de beleidsmedewerker Monumenten en Archeologie van de gemeente Schoonhoven is besloten een kleine verschuiving aan te brengen binnen de thematisering. De werkgroep heeft daarbij wel de nadrukkelijke wens geuit de historische lijnen van zowel het buitengebied als de stad binnen de verschillende thema's zo helder mogelijk in beeld te brengen.

Met dit uitgangspunt in het achterhoofd is de inventarisatie afgerond aan de hand van de volgende thema's:

1. Middeleeuwse ontginningen (incl. bijbehorende infrastructuur en bebouwing)
2. Nederzettingen, bebouwing en stadsvorming (incl. bijbehorende infrastructuur)
3. Verdediging van stad en land
4. Waterbeheer
5. Bedrijvigheid, met een onderverdeling in:
 - a) zilverwerkplaatsen,
 - b) fabrieken,
 - c) overige bedrijvigheid
6. Historisch groen

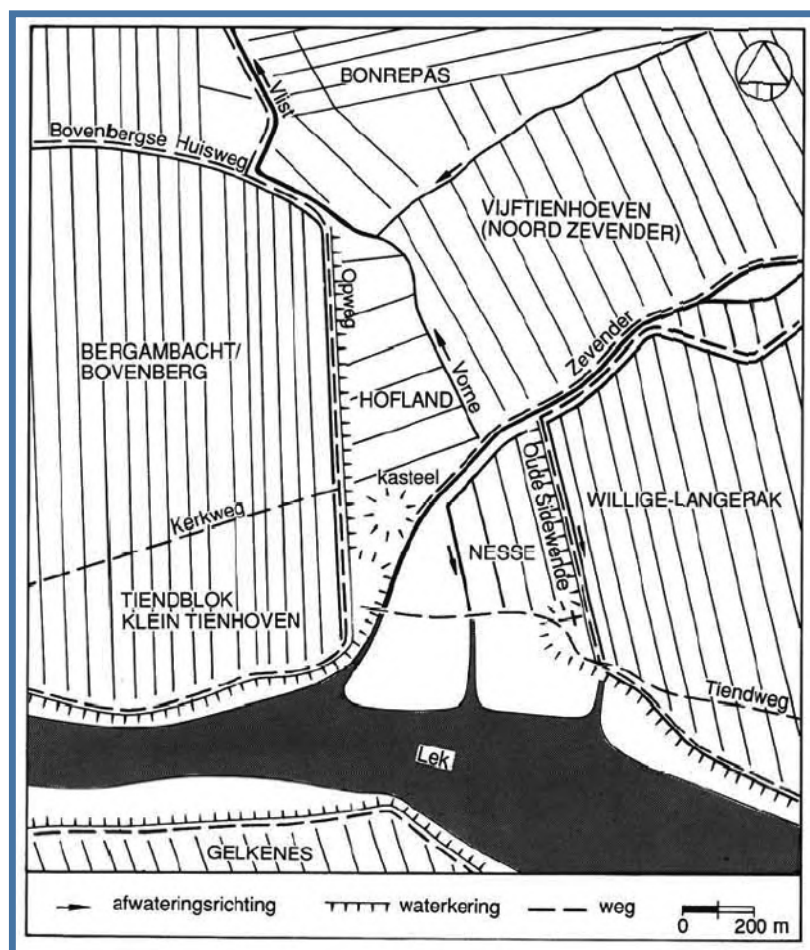
Een tweede aanscherping die tijdens het proces heeft plaatsgevonden is een aanvulling van de selectiecriteria. Uitgangspunt waren de criteria zoals deze door het rijk zijn geformuleerd voor waardering van erfgoed. Schoonhoven is echter dusdanig rijk dat aanvullende criteria voor het selecteren van erfgoed noodzakelijk zijn om te voorkomen dat deze inventarisatie leidt tot het 'bevriezen' van de gemeente. De aanvullende criteria hebben met name betrekking op de (gebouwde) objecten binnen een thema. In bijlage IV zijn de selectiecriteria opgenomen.

1.4.3. Begrenzing inventarisatie

In de erfgoednota 2012 – 2017 is vastgelegd dat de inventarisatie van het erfgoed plaats zou vinden binnen de twee tijdsperiodes 14^e eeuw – 1830 en tussen 1830 en 1940. Het rijksbeleid is echter al verder. Het rijk hanteert een 50-jaren grens en selecteert momenteel erfgoed tot aan 1963⁶. Tijdens de inventarisatie is in overleg met de betrokken wethouder en de werkgroep besloten aan te sluiten op de landelijke leeftijdsgrens. Daarmee is de inventarisatie uitgebreid met de naoorlogse ontwikkelingen binnen Schoonhoven. Hierin vallen onder andere enkele binnen de stadsmuren gelegen ontwikkelingen evenals enkele uitbreidingswijken ten noordwesten van het centrum.

⁶ Veel van de gebouwen die in Schoonhoven binnen in de Wederopbouwperiode zijn gebouwd, zijn echter jonger. Hierdoor vallen belangwekkende gebouwen zoals de Vakschool (Mr. Kesterstraat 10) buiten deze inventarisatie.

Afbeelding 1 Schoonhoven Pre-stedelijke fase omstreeks 1250 (uit: Historische Stedenatlas van Nederland, dl 5, p.7)

Afbeelding 2 Detail Satellietfoto Schoonhoven met in rood aangegeven een deel van de Oude Sidewende of Langesteeg (foto Google Earth).

HOOFDSTUK 2

Schoonhovense geschiedenis in thema's

De ruimtelijke kwaliteit van de gemeente Schoonhoven wordt bepaald door de rijke historische ontwikkeling van de gemeente. Niet alleen de gebouwde omgeving ademt deze rijkdom van eeuwen aan ontwikkeling uit. De landelijke gebieden rondom de kern zijn doordrenkt van deze historie en hebben hun stempel gedrukt op de ontwikkeling van de stad Schoonhoven. De kwaliteit in deze gebieden is het directe gevolg van de geografische onderlegger gecombineerd met eeuwen aan menselijk handelen. De geschiedenis van de stad geeft een beeld van de samenhang tussen (gemaakt) landschap en stadsontwikkeling.

In de navolgende paragrafen wordt de geschiedenis van de stad omschreven aan de hand van de door de gemeenteraad vastgestelde thema's. De omschrijving van de geschiedenis is niet uitputtend. Het bevat een omschrijving op hoofdlijnen als basis voor de cultuurhistorische kernkwaliteiten en de inventarisatie.

In bijlage V wordt een beeldoverzicht van de ontwikkeling van Schoonhoven gegeven aan de hand van historische kaarten.

2.1 MIDDELEEUWSE ONTGINNINGEN

PERIODE TOT 1830

De pre-stedelijke fase van Schoonhoven wordt bepaald door de natuurlijke waterlopen in het gebied. Gelegen ten noorden van de Lek, op de grens van de Krimpener- en Lopikerwaard is de bodem rondom Schoonhoven deels gevormd door deze getijdenrivier. Het gebied werd gekenmerkt door veenmoerassen met brede rivierbeddingen en uit klei opgebouwde oevers. De veenmoerassen waren ontstaan nadat de Noordzee het gebied niet meer kon bereiken als gevolg van de ontwikkeling van de Oude Duinen (aanvang ca. 3000 v. Chr.). Zo ontstond oppervlakteveen achter de Oude Duinen op de strandvlakten. Na deze ontwikkeling heeft de zee in dit gebied geen invloed meer gehad, alhoewel dat in veel andere gebieden wel het

geval was. In de gehele Krimpenerwaard ligt daardoor het veen aan de oppervlakte met uitzondering van de oevers langs de Lek, de Vlist en de Zevender. Daar is een laag klei afgezet over het veen met een dikte van 1 tot 5m. Ook in de Lopikerwaard is het veen voornamelijk afgedekt met klei. Slechts op een enkele plaats ligt het veen daar aan de oppervlakte. Ten noorden van de nederzetting Schoonhoven is de bodem gevormd door een vermenging van veen en klei.

Deze bodemgesteldheid had tot gevolg dat in het gebied rondom het huidige Schoonhoven eigenlijk nauwelijks werd gewoond. De natte veenmoerassen vormden geen aantrekkelijk woongebied. Slechts op een enkele plek aan de Lek en de Hollandse IJssel werd op de stroomruggronden en oeverwallen gewoond. Deze woongebieden lagen echter meer oostelijk van Schoonhoven in de huidige provincie Utrecht.

Het hierboven omschreven landschap was het landschap waarmee de Middeleeuwse bewoner van het gebied aan de slag moest om de woestenij tot cultuurland te vormen. De ontginningen in de gouw tussen Lek en Hollandse IJssel waren in de 11^e eeuw al een flink stuk op gang. De veen- en klei-op-veen-gronden werden aan de hand van systematische aanleg van sloten geschikt gemaakt voor veeteelt en akkerbouw. Hierdoor ontstonden opstreckende kavels met op de koppen boerderijen. De oudste ontginningen lagen op de stroomruggen en langs de benedenlopen van riviértjes, zoals de Vlist en de Zevender. Deze waterlopen vormden een belangrijke basis voor die ontginningen. Hierbij werd de bovenloop van de Vlist vergraven. Dat deel draagt nu de naam Voorne.⁷

De iets jongere ontginningen hebben een gegraven veenwatering of natuurlijk veenwatering als basis van de ontginning. In de binnenlanden werd pas vanaf de tweede helft van de 11^e eeuw gestart met de ontginningen en deze werden zo nodig voorzien van voor- zij- en achterkaden. Langs de rivieren was er al vroeg sprake van dijkjes met daarin sluisjes.

Binnen de grenzen van de gemeente Schoonhoven liggen twee belangrijke ontginningen in het gebied. Dit zijn de ontginning Bergambacht – Bovenberg en ten oosten daarvan de ontginning Willige – Langerak en Noord en Zuid-

⁷ Visser, Elsing, Hendrikx, e.a. (1990), p. 5 en 7.

Zevenderpolder. Deze polders werden aan de westzijde begrensd door een kade, de 'Oude Sidewende'. Deze structuur is nu ook nog in het landschap herkenbaar ter plaatse van de huidige Populierenlaan (afb. 2). Een tweede, overeenkomstige structuur, die nog steeds herkenbaar aanwezig is, is het Moordenaarslaantje (Moordenaarssteeg of Lollaardsteeg) die tussen de Lopikerweg en De Montignylaan loopt. Het vormde de begrenzing van één van de kampen van de ontginning Den Nesse. De Schelebrug kan gezien worden als een restant van een verbindingsweg tussen de Lek en Lopik. Deze weg is echter al opgeheven bij de aanleg van de bolwerken. Het noordzuid lopende deel van de Opweg, doorlopend in de Oude Haven en Haven, kan vermoedelijk worden gezien als de oostelijke begrenzingskade van de polder Bergambacht. In deze laatste polder lagen tevens een tweetal tiendblokken. Te weten Groot en Klein Tienhoven, waarvan de (koren)tienden werden verdeeld over de heer van Schoonhoven en de heer van Bergambacht⁸.

Het gebied tussen deze twee ontginningen, bestaande uit het Hofland en de Nesse, waren restontginningen. Alhoewel het Hofland blijkens een rentmeestersrekening uit het midden van de 15^e eeuw wel tot de polder Bergambacht werd gerekend.⁹ Deze twee restgebieden werden pas later verdeeld in hoeven.

Verschillende bronnen, zoals tiendrechten, vermeldingen van nederzettingen, relaties tussen moeder- en dochterparochies, e.d. tonen aan dat rond ca. 1200 alle ontginningen in het gebied gereed waren ten noorden van de Lek. De verantwoordelijkheid voor alle ontginningen lag in handen van de bestuurders in de regio, zoals de graven van Holland en de bisschop van Utrecht.

2.2. NEDERZETTINGEN, STADSVORMING EN BEBOUWING

PERIODE TOT AAN 1830 EN PERIODE TUSSEN 1830 EN 1963

In de onder 2.1. omschreven ontwikkeling is er nog geen sprake van een echte nederzetting. Alhoewel de naam al in het midden van de 13^e eeuw in oorkondes voorkomt, zal er op dat moment niet veel meer zijn geweest dan

een versterkt huis, van het geslacht Van der Lede, ter plaatse van het latere kasteel en enkele huisjes daar omheen. Schoonhoven was in die tijd een beleende heerlijkheid. Enkele decennia later in 1280 is er sprake van een leengoed met een recht (rechtspraak) en poort. Dan heeft er een duidelijke stedelijke ontwikkeling plaats gevonden, waardoor Schoonhoven als stad vorm heeft gekregen.

Schoonhoven ontstaat dus rond het midden van de 13^e eeuw aan de monding van de Zevender op het moment dat de ontginningen in het gebied zo goed als afgerond zijn. De vorm van de ontginningen hebben een enorme invloed gehad op de aanleg van het stratenpatroon. Het was geen zelfstandige ontwikkeling, maar werd gevormd op de reeds bestaande ontginningen van Bergambacht – Bovenberg en Willige – Langerak. Nog steeds is dat herkenbaar aan een beperkt hoogteverschil tussen de oost- en westzijde van de Haven. Maar dat is niet het enige wat zichtbaar is in de stad en herinnert aan de pre-stedelijke fase. De stad ontwikkelde zich direct aan de westzijde van de polderkade van Bergambacht. Zo kwamen het westelijke deel van de Haven, de Oude Haven en de Koestraat gereed. Ook ten oosten van de Haven werd gebouwd, maar de ontwikkeling was daar in eerste instantie beperkt tot de gevelwand langs de oostelijke Haven.

Uit deze vroeg stedelijke fase dateren twee belangrijke infrastructuren die nog altijd zichtbaar zijn in het stratenpatroon. Te noemen zijn de huidige Kerkweg met doorloop in de C.G. Roosweg. Deze is van onbekende ouderdom en gezien de ligging heeft de weg oorspronkelijk dienst gedaan als tiendweg. De tweede structuur is die tussen de kerk van Willige – Langerak en het centrum van Schoonhoven. Deze laatste is terug te vinden in het tracé Stadhuisstraat – Carmelietenstraat – Meent – De Montignylaan. De tweede weg was een belangrijke verbinding tussen de Haven van Schoonhoven en de kerk in Willige. De loop van deze verbinding bepaalde voor een deel de positionering van de erven in het centrum van Schoonhoven. Ook de loop van de prestedelijke Zevender, die dwars door het huidige Schoonhoven liep, is terug te zien in het tracé van de Lange Weistraat. De kronkelige loop, die afwijkend is van de verder grotendeels orthogonale stadsindeling, is bepaald door de loop van dit riviertje.

⁸ Visser 1964, p. 21.

⁹ idem

Uitsnede uit de plattegrond van Schoonhoven en Nieuwpoort, Jacob van Deventer, 1565 (Kaartcollectie binnenland Hingman Nationaal Archief).

In de 14^e eeuw groeide Schoonhoven gestaag. Dit was mede ingegeven door de in 1300 verleende vergunning voor het omvesten van de stad. Schoonhoven groeide in het zuiden richting de Lek en aan de oostzijde van de Zevender. De aanleg van de stadsmuren, de dijk en later de verdere verstedelijking leidden ertoe dat de Zevender steeds meer werd beperkt tot een smalle sloot en uiteindelijk in 1933 werd gedempt.

Rond het midden van de 14^e eeuw werd een sluis aangelegd in de dam aan de Haven. Tot de tijd hadden de kades van de Haven en de Dam dienst gedaan als waterkering. Deze dam vormde een verzwakking van de waterkering, maar mogelijk een verbetering van het scheepverkeer en de handel binnen Schoonhoven. Tot 1572 werd de stad in westelijke richting uitgebreid. De Havenstraat vormde het achterom van de Koestraat met kleine bedrijvigheid, waarbij de Havensloot onderdeel uitmaakte van de infrastructuur voor vrachtverkeer over water. Niet lang daarna aan het einde van 16^e of begin van de 17^e eeuw werd ook de Scheepsmakerhaven (destijds Nieuwe Haven genaamd) binnen de stad getrokken. De aanleiding hiervoor was de aanleg van een aarden wal en nieuwe gracht als herstel van de in 1575 door de Spanjaarden verwoeste zuidelijke vesting. De jaren daarna, tussen 1585 – 1590 werden het Orangelbolwerk, het Blockbolwerk en het Kruittorenbolwerk en de daartussen liggende wallen aangelegd. Ook het de zuidelijke wallen werden in deze periode aangelegd. De daaropvolgende verbeteringen van de noordelijke en westelijke stadswallen en bolwerken (zie verder paragraaf 1.3.) in de 17^e en 18^e eeuw, vergrootte het grondgebied binnen die omwalling. Dit had echter niet direct gevolgen voor de binnen de omwalling gelegen stedelijke groei. Het duurde nog tot in de 19^e eeuw voor de open stukken binnen de stad aan de zijde van de Oude Singel bebouwd zouden worden. Opvallend binnen de gehele ontwikkeling van het stratenpatroon is dat deze strak de verkavelingsrichtingen blijft volgen van de Middeleeuwse ontginningen. Daardoor is binnen de oude stadsomwalling en bolwerken nog steeds het middeleeuwse landschap afleesbaar.

In de 20^e eeuw groeide Schoonhoven gestaag door. Gebieden aan de west- en noordwestzijde van de middeleeuwse stadsmuren die nog tot ver in de 19^e eeuw braak hadden gelegen, werden in de late 19^e eeuw en vroege 20^e eeuw verder bebouwd. Deels was er dus sprake van inbreiding. Vanaf het

midden van de 20^e eeuw werd er echter gezocht naar ontwikkelingsruimte buiten de bestaande stad en zo ontstonden de wijken ten noordwesten en ten oosten van het centrum. Alhoewel er op verschillende plekken in deze wijken nog historische landschappelijke structuren te vinden zijn, zoals ter plaatse van de bocht in de H.A. Schreuderstraat / Vlisterstraat, is de oude landschapsstructuur in deze wijken toch minder afleesbaar.

2.2.1 *Het kasteel*

Binnen de stadsontwikkeling nam de ontwikkeling van het kasteel een geheel eigen positie in. Tot het kasteel behoorde een omvangrijk gebied met een marktveld en landerijen. Onder andere de restontginning 't Hofland was tot het eigendom van het kasteel te rekenen. Het centrum van het terrein werd bepaald door de burcht en de voorburcht. Deze laatste was voorzien van kleine bedrijfsgebouwen ten behoeve van het kasteel. In 1518 ging het kasteel in vlammen op. Uiteindelijk werd het kasteel in het begin van de 16^e eeuw volledig afgebroken. Daarmee verdween deze volledig uit het stadsbeeld en de ruimtelijke inrichting van de stad.

2.2.2. *De Hem*

Ten westen van de stedelijke bebouwing van Schoonhoven, tussen voormalige Kerkweg (huidige C.G. Roosweg) en de Lek, lag het klooster St. Michiel in Den Hem. De plaats waar dit klooster in 1396 werd gebouwd was toen in gebruik als boomgaard en was onderdeel van een klein buurtschap. Het was bereikbaar via de Hemstoep, die vanaf de Lek toegang gaf tot de zijingang van het klooster. Deze loopt thans ter plaatse van de weg “de Hem” tussen de Lekdijk en de huidige C.G. Roosweg. De gemeenschap van de broeders bestond eerst uit enkele losse huisjes rond een kapel. Na een brand werd in 1407 de grondslag gelegd voor een klooster. Men noemde het klooster terloops: de Broeders in de Boomgaard of Broeders in de Hem. Waarbij ‘Hem’ een verwijzing kan zijn naar ‘huisje’ of naar een inham in de Lekdijk.

In 1494 werd het klooster door de bliksem getroffen en brandde het geheel af. Met hulp van andere kloosters en de eigen inkomsten kon het klooster hersteld worden. Echter niet voor lang. Nog geen eeuw later werd het klooster bezet en de gebouwen in as gelegd. Het klooster werd daarna niet

meer herbouwd. De grond werd in de 17^e eeuw verkocht en als boomgaard is gebruik genomen.¹⁰

2.2.3. Versterkte Huis te Zevender

In de Middeleeuwen vormde zich op de kleilagen rond het riviertje de Zevender een buurtschapje. In eerste instantie heette dit 'Vijftienhoeven'. In de 13^e eeuw kreeg het haar huidige naam. Onderdeel van dit buurtschapje was een versterkt huis van de Heren van Van der Lede / Arkel, die zich naar het huis te Zevender gingen noemen. De voormalige ligging van dit versterkte huis is nu nog in het landschap herkenbaar aan een omgracht terrein.

2.2.4. Willige Langerak

Dit dorpje wordt voor het eerst in 1272 in akten genoemd. Het betreft dan de Heerlijkheid Willige-Langerak. Er is in die tijd al een parochiekerk aanwezig. Dat wijst weer op de aanwezigheid van een redelijk aantal bewoners van het gebied.

Het op een verhoging in het landschap gelegen kerkje en het aan het begin van de huidige De Montignylaan gelegen oude rechthuis worden nog steeds gezien als de oude dorpskern van Willige-Langerak. De ligging van het kerkje op een heuvel verwijst naar de landschappelijke situatie ten tijde van de stichting van de eerste kerk. Er was duidelijk sprake van een nat landschap en mogelijke overstromingen van de Lek. De verhoging of terp was aangelegd ter bescherming van het gebouw in slechtere tijden. Het gehele dorp Willige-Langerak werd in 1943 opgenomen in de gemeente Lopik. Na een gemeentelijke herindeling in 1970 werd de het westelijke deel, inclusief de oude dorpskern, bij de gemeente Schoonhoven gevoegd.

2.3. VERDEDIGING VAN STAD EN LAND

PERIODE TOT AAN 1830 EN PERIODE TUSSEN 1830 EN 1963

De verdediging van stad en land was tweeledig. Enerzijds was er de schutterij die vanaf de Middeleeuwen tot in de 19^e eeuw voor de orde en rust in Schoonhoven zorgde. De omvesting van de stad moest daarnaast

zorgen voor bescherming tegen aanvallen van buitenaf. Schoonhoven werd door haar ligging een spil in de verdediging van Holland binnen een netwerk van vestingen langs de (Oude) Hollandse Waterlinie.

2.3.1. Stadsmuren en bolwerken

De in de Middeleeuwen aangebrachte stadsmuren bleken tijdens de Tachtigjarige oorlog onvoldoende bescherming te bieden. Geschut van de Spanjaarden zorgden ervoor dat de stad zich al aan het begin van de Tachtigjarige oorlog, in 1575, moest overgeven. Tussen 1582 en 1590 werd gestart met de aanleg van nieuwe versterkingen. Het Oranjabolwerk, het Blockbolwerk en het Kruittorenbolwerk, de daartussen liggende wallen en de wal aan de zuidzijde van de stad kwamen binnen twee jaar tot stand. Door deze uitbreiding werd ook de Scheepmakershaven, die zich tussen de stad en een opslibbing in de Lek bevond, binnen de nieuwe wallen gebracht. De Scheepmakershaven (destijds Nieuwe Haven geheten) bood plaats aan ambachtelijke industrieën zoals pottenbakkers en zeilmakers. In 1601 kwam dit deel met de bouw van een nieuwe Veerpoort gereed (afb. 3). Voor Schoonhoven betekende 1672, net als voor de hele Republiek der Zeven verenigde Nederlanden, een nieuw rampjaar. Tijdens de aanleg van de (Oude) Hollandse Waterlinie in dat jaar kreeg Schoonhoven een vestingfunctie toebedeeld. Al snel bleek dat de Middeleeuwse ommuringen aan de noord- en westzijde van Schoonhoven in verval waren geraakt. In 1673 werd daarom gestart met de voltooiing van de vestingswerken (afb. 4) volgens het Oud-Hollandse stelsel. De westelijke uitbreidingen vonden ver buiten de Middeleeuwse ommuring plaats, omdat er ruimte nodig was voor de vele troepen die in de stad ingekwartierd werden. Deze vergroting van de binnen de vestingwerken gelegen gronden hebben niet direct tot uitbreiding van de stad ten westen van de Oude Singel geleid. Die ontwikkeling duurde nog tot ver in de 19^e eeuw.

Eind 17^e eeuw waren de vestingwerken aan de noord- en westzijde afgerond. Aan de ravelijnen, die buiten de vestingwerken lagen, is nog tot ver in de 18^e eeuw gewerkt.

De vestingwerken hebben tot 1816 dienst gedaan. Door de ontwikkeling van de Nieuwe Hollandse Waterlinie verloor Schoonhoven haar rol.

¹⁰ Van Berkum (1762), p. 439 – 447.

werd er wederom een garnizoen in de stad gelegerd. Het arsenaal werd in die tijd verbouwd tot kazerne. In 1876 werd vlak bij de kazerne een kantine gebouwd aan het Doelenplein 12. Op het Blockbolwerk werd een militair exercitielokaal, later kanonnenloods (thans Bastion 5), opgericht. Daarmee kreeg Schoonhoven midden in de stad weer een militaire functie met alle roering die daarbij hoorde. Tot in 1967 is de situatie zo gebleven. In dat jaar verliet het laatste garnizoen de stad definitief.

2.3.3. Stadsschutterij

In Schoonhoven wordt er al aan het einde van de 14^e eeuw gesproken over een schuttersgilde¹¹. Er is dan ook sprake van een schuttersveld ten oosten van de Botersloot. Deze werd aangeduid met de term 'oude Doelen'. In de 15^e eeuw werden er nieuwe doelen aangelegd op de zuidboomgaard van het kasteel op het Hofland, ten oosten van de Stinkvliet. Dit waren de st. Jorisdoelen. Op het terrein verrees in de 17^e eeuw een doelenhuis, als plek waar o.a. de schutters samen kwamen. Dit oude huis is aan het einde van de 18^e eeuw vervangen door het huidige doelenhuis.

Van Deventer tekent in de 16^e eeuw op zijn kaart en paal met een vogel, dat symbool stond voor het schuttersgilde (de vogel als doel voor de schutters). Hiermee wilde hij mogelijk aan willen geven dat de schutters in deze periode ook op het huidige Doelenplein oefenden.

2.4. WATERBEHEER

PERIODE TOT AAN 1830 EN PERIODE 1840 - 1963

Het waterbeheer in Schoonhoven richt zich aan de Zuidzijde op de Lek. Deze grote rivier heeft een veel invloed gehad op de ontwikkeling van het grondgebied direct aan de rivier. Aan de andere drie zijden van Schoonhoven is het waterbeheer niet minder relevant. De ontgonnen polders vragen constante aandacht in het beheer en de waterstanden.

2.4.1. Beheersing van de Lek

De Lek kende getijden en daarnaast vele overstromingen in de seizoenen. Het ontgonnen landschap en de het 'gewone' hoogwater van de Lek lagen bijna op gelijke hoogte. Ieder jaar trad de rivier minimaal één keer buiten

haar oevers. Wanneer dit gebeurde nam de rivier zandsediment en klei mee dat oeverwallen langs de rivier vormde. Op andere plekken, in de kommen die tussen oeverwal en bedding ontstonden, daalde het slib neer. Dit begroeiende weer, waardoor de rivierbedding regelmatig verplaatste. De bedijking van de Lek loopt niet als een rechte lijn door het landschap en langs de Lek. Dit is het gevolg van het gebruik van de bestaande oeverwallen als basis voor de aanleg van de dijken. Deze waren ook niet recht en lagen, afhankelijk van de loop van de bedding en het hoogteverschil in het landschap, dichter naar of verder weg van de rivierbedding. De dijk heeft daardoor ook in de huidige situatie een natuurlijke vorm.

De natuurlijke oeverwallen (tot ca. 1 m), die langs de Lek waren gevormd voor de ontginningen, vormden nauwelijks bescherming bij overstromingen. Om deze reden waren er bij de ontginningen van het gebied ook kades aangelegd op de bestaande oeverwallen, die het water van de Lek tegen moesten houden. Deze vorm van waterkering was al voor 1150 aanwezig. De hoogte van de kades en later dijken werd naarmate de tijd vorderde steeds verder verhoogd. Dat gebeurde met buitendijks gelegen klei dat werd uitgestoken. De kleilagen op de waterkering werden aangestampt. In de periode rond 1300 waren de kades langs de Lek slechts 1.40 meter hoog, aan het eind van de 17^e eeuw een ruime 3 meter en in de huidige situatie circa 6 meter.

Langs de Lekdijk west is er voornamelijk sprake van een schaaldijk. De rivier loopt hier grotendeels direct langs de dijk. Er zijn daardoor geen uiterwaarden aanwezig. Aan de zijde van de Lekdijk oost is dat anders. Daar zijn stroken voorland aanwezig en is er sprake van baardijken.

De waterkering van de Lek liep tot 1760 door de stad Schoonhoven heen. Het tracé liep langs de Lekdijk oost, de Korte Dijk (tot begin 20e eeuw Korte Dam geheten), langs de Haven oost over de Dam en via de Haven west naar de noordzijde van de Voorhaven en uiteindelijk verder langs de Lekdijk west. Via de Voorhaven, het Gat in de haven, kon de Lek de stad binnenkomen. Een dam en later de sluizen moesten voorkomen dat de Haven zou overstromen bij hoog water. Na het gereedkomen van de buitensluis in de winter van 1762/1763 verloren de Haven en de Dam hun

¹¹ Van Groningen (1996), p. 120

waterkerende functie en liep het tracé van de dijk vanaf de Korte Dijk naar de Voorhaven.

2.4.2. Waterbeheer in de polder

Bij de ontginningen rondom Schoonhoven werd gebruik gemaakt van een aantal natuurlijke riviertjes, zoals de Zevender en de Vlist. Er werden ook nieuwe verbindingen en weteringen gegraven, zoals de Voorne en de Botersloot. Deze waterlopen vormen de belangrijkste afvoeren voor het polderwater. Voor de 16^e eeuw werd er vanuit de aan de Lek grenzende polders (o.a. Bergambacht) ook gelijk via sluisjes op de Lek geloosd. Door het stijgende waterniveau van de Lek werd dit langzaamaan onmogelijk en werd bemaling met molens noodzakelijk.

In het landschap staan op verschillende plekken molens die nog steeds helpen bij het bemalen van de polders. De meest opvallende is de molen Bonrepas aan de gelijknamige weg. Andere molens in het gebied zijn inmiddels verdwenen of vervangen door elektrische gemalen, zoals aan lopikerweg 54 (niet meer functionerend). De historische wateraansluiting via het Wonder van Schoonhoven naar de polders Cabauw, Zuid-Zevender, Vijftienhoeven en Willige Langrak is nog wel in stand.

In het landschap zijn de oude molenplaatsen nog steeds herkenbaar aan de aanwezige landschappelijke structuur van waterlopen en kleine, overwegend cirkelvormige, door molenvlieten omsloten percelen.

Naast de natuurlijke riviertjes, de gegraven weteringen, de molens en gemalen zijn met name de kavelsloten een belangrijk onderdeel van het landschap. Deze zorgen ervoor dat afzonderlijke kavels droog blijven. Het landschap bood in de voorgaande eeuwen plaats aan een groter agrarisch assortiment dan nu. Het natte karakter maakte het uitermate geschikt voor de aanleg van rietlanden langs de wateringen. Deze werden gemaaid en als materiaal voor verschillende huishoudelijke producten gebruikt. Tussen de wei- en akkerlanden (waaronder gras, hennep, hop, vlas, .e.d) werden ook gebieden met fruitbomen, hakhout en pestbosjes aangeplant. Het hakhout werd met name aangelegd op percelen dicht langs de wegen en de iets hoger gelegen (drogere) kades. Hierdoor zijn ook in het huidige landschap de kades nog herkenbaar aan de beplanting van iepen en elzen. Wilgen komen ook veel voor in het polderlandschap. Omdat deze boomsoort beter

tegen natte voeten kan, werden deze ook geplant direct langs de oevers van de wateringen en langs de opstreckende kavels geplant. Met het verder inklinken en daardoor vernatten van de bodem is de diversiteit van het agrarische landschap ingeperkt en komt er nu voornamelijk veeteelt voor.

Afbeelding 4 Plattegrond van Schoonhoven uit Blaeu's Tooneel der Steden, 1652 (afbeelding Wikipedia)

2.5. BEDRIJFVIGHEID

PERIODE TOT AAN 1830 EN PERIODE 1840 - 1963

De ligging van Schoonhoven aan de Lek, de Vlist en de Zevender en de aanleg van de Haven maakten het mogelijk voor de stad om zich te ontwikkelen naar een handelsgerichte gemeente. Schoonhoven heeft echter

bij de riviervaart op de Lek te kampen gehad van de invloed van Dordrecht, die wilde voorkomen dat Schoonhoven aan het internationale handelsverkeer deelnam. Ondanks de tegenwerking lukte het de Schoonhovenaren om al in de 14^e eeuw graan te verhandelen met Noord-Frankrijk ten behoeve van de bierbrouwerijen in de stad. Rondom de Haven en de Koestraat, met als achterom de Havenstraat en Havensloot, was er sprake van verschillende nijverheden die af en toe opbloeden of juist weer afzwakten. Tegen 1500 namen veeteelt en visserij een vlucht, met name de zalmvisserij op de Lek werd een belangrijke bedrijfstak. In de stad was er onder andere textielnijverheid, leerlooierijen, touwslagerijen, koperslagerijen, pijpenmakers en oliemolens. Rondom de Scheepmakershaven waren ook verschillende nijverheden te vinden, zoals een zeilmakerij, timmerbedrijven, een pannen- en pottenbakkerij en een tapijtweverij. Ondanks alle bloeiende nijverheden en industrieën moet de rol van Schoonhoven als marktplaats niet onderschat worden. Ze had een sterke verzorgende functie als doorvoerhaven van producten (lokale kaas, boter, zalm e.d.) naar het achterland. Juist daaruit kwam een groot deel van inkomsten. Er werd al vroeg in de 16^e eeuw gesproken over jaarmarkten die drie keer per jaar werden gehouden. Met name de marktfunctie heeft Schoonhoven voor economische wisselvalligheden behoed.¹²

2.5.1 Goud- en zilversmederijen

Een van de belangrijkste nijverheden binnen Schoonhoven waren de goud- en zilversmeden. In de 17^e eeuw, toen de vraag naar zilver hoog was, ontstond er een bloeiende handel. De grote zilvermeesters maakten zilverwerken op bestelling. Daarnaast werd de stad bevolkt door kleinere zilversmeden die op eigen risico seriematig producten maakten voor de verkoop. Specialisatie zorgde ervoor dat de zilversmederijen in de 18^e en 19^e eeuw verder konden groeien. In 1798 zijn er in de stad 34 patroons (werkplaatsen) en 80 werknemers. Door de snelle groei van het aantal werknemers, werden ook de werkplaatsen steeds groter.¹³ Na het vertrek van de Fransen verkeerde het land in crises, waardoor ook de zilverindustrie halveerde. De reden dat het zilver niet geheel uit Schoonhoven is

verdwenen, komt door de snelle groei van de rijkdom op het platteland. Tot aan het begin van de 20^e eeuw is de ambacht bloeiend gebleven. Nog steeds is Schoonhoven bekend om haar zilver. Het ambacht wordt nog steeds overgedragen aan nieuwe leerlingen in de Vakschool, die voor de continuïteit van de beroepsgroep zorgt.

De zilversmeden bevonden zich verspreid over de stad. De Haven, Oude Haven, Koestraat, Havenstraat en Havenstraatsewal huisveste zilversmeden. De smederijen waren meestal gelegen op de achterterreinen van de woonhuizen. Het betreft smederijen met een oven en grote hoge ramen voor de toetreding van daglicht. Daarmee is het een zeer herkenbare architectuurtypologie binnen Schoonhoven.

2.5.2 (Nuts)bedrijven en industrieën

De positie van Schoonhoven aan het water bood veel mogelijkheden voor transport. Hierdoor was Schoonhoven vanaf de 18e eeuw een aantrekkelijk vestingsplek voor bedrijven.

Eén van de belangrijkste bedrijfstakken die een stempel op Schoonhoven heeft gedrukt, was de industrie voor verfgrondstoffen en verfproductie. De loodwitindustrie kwam in 1778 naar Schoonhoven. Loodwit was lange tijd een belangrijke grondstof voor verven, pleisters en plamuur. In 1923 werd de fabriek opgekocht door de gebroeders Schreuder, die een verffabriek in Schoonhoven hadden. De loodwitfabriek werd uiteindelijk de grootste loodwitproducent van Europa. Tot 1996 heeft de fabriek in Schoonhoven gefunctioneerd. De fabrieken zijn inmiddels gesloopt. De verffabriek van de gebroeders Schreuder (later Hasco) kwam voort uit het schildersbedrijfje dat G.J. Schreuder in 1865 in de Koestraat was gestart. Het bedrijf breidde steeds verder uit en aan het begin van de 20^e eeuw maakten het kant en klaar verfproducten voor huishoudelijk gebruik. In de ontwikkeling van het bedrijf legden zij zich steeds meer toe op het in eigen beheer produceren van verf- en verfbestanddelen. Mede als gevolg van enkele branden verhuisde het bedrijf naar een groter terrein aan de oostzijde van Schoonhoven. Meest kenmerkend voor de fabriek zijn de gebouwen aan de Voorhaven 33 en 35. Alle overige fabrieken zijn gesloopt. Door de eeuwen heen hebben meerdere kleinschalige fabriekjes zich in Schoonhoven gevestigd. Zij zijn niet allemaal even belangwekkend en zijn in de vergetelheid geraakt doordat er nu niets meer van terug te vinden is,

¹² Henderikx (1990), p.10

¹³ Idem, p. 20

De Langesteeg, of Oude Sidewende, tussen Willige Langerak en de Zevender aan de Lopikerweg, ca. 1905 (Groene Hartarchief stamnummer 60728)

zoals de 19^e eeuwse aardappelsiroopfabriek, die zich in de Veerstraat en later aan de Scheepmakershaven vestigde.

Een ander 19^e eeuwse voorbeeld waar nog verwijzingen naar te vinden zijn in het stedelijke landschap van Schoonhoven is de gasfabriek. In 1856 kreeg Schoonhoven lopend gas dat door buizen werd aangevoerd. Het werd geleverd door de firma Brussen Goettsch & co die zich aan de Scheepmakershaven vestigde. In 1895 besloot de gemeenteraad dat het gas voortaan in gemeentebeheer moest worden gefabriceerd. De gemeente bouwde daartoe een nieuwe fabriek in de groene zone van de oude westelijke vestingwerken. Voor de productie van gas waren steenkolen nodig. Deze werden over de Lek aangevoerd. Thans is buiten de veerpoort aan de Lek nog een steiger aanwezig die werd gebruikt voor het lossen van het steenkool. De productie van gas heeft tot 1957 plaatsgevonden.

Een 20^e eeuwse voorbeeld waarvan de aanwezigheid nog duidelijk herkenbaar is in de stedelijke inrichting van Schoonhoven is de Stoomzuivelfabriek aan de Lopikersingel 11. Deze fabriek werd in 1901 opgericht door de gebroeders Ooms. Als gevolg van verschillende overnames heeft deze fabriek tot 1976 kunnen functioneren, alhoewel de stoomzuivelinstallatie al eerder was vervangen door nieuwere technieken. Noemenswaardig is ook de 20^e eeuwse plateelfabriek in Schoonhoven, die in 1920 werd opgericht door T. Visser en T.V. Prins. Het bedrijf trok haar werknemers aan uit Gouda waar een bloeiende plateelindustrie was. De fabriek met de fraaie Art Deco invloeden in de gevel (1929) verrijkt nog steeds het straatbeeld tussen de Wal en de Molenstraat. In 1901 kreeg Schoonhoven de eerste watertoren van de hele Krimpenerwaard als onderdeel van het waterleidingbedrijf. De gemeente startte met de bouw in 1900. Het zeer karakteristieke gebouw is benoemd tot rijksmonument.

De ontwikkeling van bedrijven en fabrieken hebben in Schoonhoven voor een aantal grote en architectonisch opvallende gebouwen gezorgd. Met name de schaal van fabrieksgebouwen valt op binnen de kleinschaligheid van de bebouwing in de kern van Schoonhoven op. De 19^e en vroeg 20^e eeuwse bloei van de fabrieken laat zich ook lezen in de architectonische kwaliteit van deze gebouwen.

2.5.3 Bedrijfsmatig transport

Omdat de landwegen onverhard en slecht waren was er een levendige transport van goederen en mensen over water. De riviertjes en sloten, zoals de Lopikerwetering (Zevender) en de Vlist vormden de infrastructuur binnen het polderlandschap. De Lek was daarnaast een belangrijke infrastructurele ader en stond in verbinding met grote steden zoals Dordrecht en Rotterdam. In eerste instantie was er vooral sprake van roei-, trek- en zeilboten, maar in de 19e eeuw kwamen ook de stoomschepen op. In 1853 werd de 'Reederij op de Lek' in het leven geroepen door een samenwerking van verschillende reders. Deze stoomradarboot (eerst één, later volgde uitbreiding van de dienst met meerdere boten) vervoerden personen en goederen over de Lek tussen Schoonhoven, Rotterdam en Dordrecht. In 1948 werd deze scheepvaartdienst opgeheven. Het opheffen van de dienst werd mede bepaald door de toename van bus- en vrachtwagentransport. In het verlengde van de Veerpoort ligt nog één steiger die herinnert aan deze radarstoomboten.¹⁴ Al vanaf de 13e eeuw zorgde een pontveer voor het overzetten van mensen en goederen naar de overzijde van de Lek.

De 20e eeuw nam tevens een nieuwe transportvorm met zich mee. De aanleg van een treinspoor tussen Schoonhoven en Gouda. Tussen 1914 en 1942 was er een stoomtramverbinding tussen Gouda en Schoonhoven. Het gebouw Spoorstraat 1 deed dienst als stationsgebouw met dienstwoning en vormde tevens het eindpunt van de lijn. Het belang van deze verbinding over land was erg groot voor onder andere de bedrijven in de stad. Zij floreerden bij deze nieuwe lijn. In 1932 veranderde de Nederlandse Spoorwegen de dienstregeling en werd de lijn zelfs gedegradeerd tot tramlijn. Hierdoor werd het vervoer van personen en goederen over deze lijn veel duurder. In 1940 werd besloten dat de diensten zouden worden overgenomen door bussen. In 1942 werd de rails gevorderd door de Duitse bezetter en verdween de lijn geheel. Toch is de herinnering aan deze lijn nog steeds levendig aanwezig. Niet alleen het oude station is terug te vinden aan de Spoorstraat, ook het tracé is nog altijd herkenbaar in het stedelijke

¹⁴ De Wit (2001), p. 27 - 28

landschap en de infrastructuur van Schoonhoven o.a. ter plaatse van de Spoorsingel.

2.6 HISTORISCH GROEN

PERIODE TOT AAN 1830 EN PERIODE 1840 - 1963

Specifiek gebruik van een gebied vraagt om specifieke beplanting. Waar deze oorspronkelijke beplanting nog aanwezig is, voegt dit een extra cultuurhistorische laag toe aan de ruimtelijke kwaliteit.

2.6.1 Bolwerken

Alhoewel het overgrote deel van de omwalling tussen de bastions uit grasland bestond, werden vanaf de 17^e en 18^e eeuw grote houtbestanden aangeplant op de stadswallen. De bolwerken van vestingsteden werden bij voorkeur beplant bomen met een taai wortelstelsel. Deze diende in eerste instantie ter versterking van de wallen. De wortels van de bomen hielden de grond bij elkaar en beschermden de wallen tegen uitspoeling. Anderzijds boden ze vers hout in tijden van oorlog voor militaire en andere doeleinden (zoals fabricage van werktuigen).¹⁵ Deze houtopstanden bestonden meestal uit iepen en linden, maar afhankelijk van de grond ook wel essen en berken. Na de Franse periode ging men veelal over op de Canadese populieren. In Schoonhoven werden de wallen in vreedetijd beplant met linden, die als hakhout werden verkocht als ze kaprijp waren. Daarnaast werden de wallen soms beplant met meidoorn als een vorm van prikkeldraad. Deze plant werd in Schoonhoven alleen gebruikt op het talud van de Middeleeuwse ommuringen. Na de vernieuwing van de vestingwerken, kwam deze niet meer voor.

Van de Trompertswal (onderdeel van het huidige stadspark) is onder andere bekend dat deze was beplant met twee rijen opgaande iepen. Ook op andere plekken langs de voormalige bolwerken waren zowel aan de binnen als de buitenring met bomen beplant. Aan de Nieuwe Singel, Spoorsingel en Groene Singel zijn deze hakhoutlanen nog steeds aanwezig.

2.6.2 Beplanting van de polders, kades en boomgaarden.

De inrichting van de polders heeft een eigen karakteristiek die nauw samenhangt met de natte ondergrond. Opvallend op de kaart van Blaeu is dat direct rondom Schoonhoven in de polder vele speeltuinen¹⁶ waren gelegen. Op een enkel gebouw na, aan de Nieuwe Singel en de Lopikerweg, is hier niets van bewaard gebleven. Wat rest is karakteristieke polderinrichting en -beplanting.

De polders zijn slechts beperkt aangeplant. Langs de tiendwegen, de kades en een enkele kavelsloot staan knotwilgen, elzen of een enkele populier als houthak. Deze beplantingsvorm werd als *geriefhout* gebruikt door de boeren voor het maken van afrasteringen en gereedschap of het diende als brandhout. Hakhout werd ook op grienden, percelen laagveen, aangeplant. Er wordt dan ook wel van een hakhoutbosje of geriefhoutbosje gesproken. Langs de tiendwegen in de gemeente zijn verspreid nog enkele van deze bosjes terug te vinden.

Rondom de boerderijen werden verschillende soorten groen aangelegd. Ten eerste werden voor de voorgevel van de boerderij bomen geplaatst, zoals leilinden of populieren. Met name deze laatste was lange tijd favoriet vanwege de snelle groeiwijze en de goede kwaliteit hout. De functie was eenvoudig. De bomen boden bescherming tegen de zomerzon. Zo bleef de mooie kamer koel, evenals de melkkelder. Maar 's winters dienden deze, dan kale, bomen als een windbreker tegen de gure oosten- en noordenwind. Rondom het perceel werd een windsingel aangeplant. De windsingels vormde in het vlakke laagveen een barrière tussen de boerderij en de stallen en het omringende landschap. De functie was zo eenvoudig als de naam doet vermoeden. Het breken van de wind op de relatief kale poldervlakten. Her en der komen ook meidoornhagen voor. Deze diende met name als afrastering voor het vee. In een tijdperk waarin er nog geen prikkel- of stroomdraad was, werden deze hagen gebruikt om het vee weg te houden bij de weg of een aangrenzend weilandje. Binnen het laagveengebied rondom Schoonhoven zijn de percelen echter van elkaar gescheiden door water, waardoor de meidoornhaag slechts zeer beperkt werd toegepast. In het klei op veen gebied direct rondom Schoonhoven lagen vele (hoogstam)

¹⁵ Cremers, Kaaij, Steenbergen (1981), p. 20.

¹⁶ Privétuinen van de gegoede burgers en adel, bedoeld voor ontspanning, plezier en het verzamelen van planten.

boomgaarden. Een deel van deze boomgaarden zijn nog steeds te vinden op de opstreckende kavels in de polder Bergambacht, Willige Langerak en de Noord- en Zuid-Zevender. In de meeste gevallen zijn deze direct naast of achter de woonpercelen gelegen.

Een ander opvallend element is de houtsingel langs het eerste deel van de Lopikerweg. De hoogopgaande populieren maakten onderdeel uit van het hakhout van de stad Schoonhoven (afbeelding 6).

2.6.3. Beplanting binnen de vesting

Binnen de stadgrenzen van Schoonhoven is de beplanting langs de Oude Haven, Voorhaven, Haven en Scheepmakershaven relevant voor de ruimtelijke kwaliteit. Deze vorm van beplanting in de openbare ruimte, waarbij op gelijke afstand van elkaar langs kades bomen werden geplant, is al op de oude 16^e eeuwse kaarten zichtbaar. Hierbij valt wel op dat de Oude Haven een lagere beplantingsgraad had, dan op andere plekken. De onderlegger van de kadastrale minuut uit 1828 geeft aan dat deze bomen werden aangemerkt als hakhout voor de stad Schoonhoven en op enkele plekken ook als hakhout voor particulieren. De steden verdienden veel geld met het verkopen van de hout, maar binnenstedelijk was er weinig ruimte om percelen bos aan te leggen. Door integratie van de bomen langs de infrastructuur kon het stadsbestuur toch houtvoorraden aanleggen (afbeelding 5).

2.6.4. Koningslindes

Een speciaal fenomeen zijn de kroningslindes die vanaf het ontstaan van het Koninkrijk bij iedere troonwisseling werden geplant. Schoonhoven heeft twee echte kroningslindes en twee lindes die verwijzen naar een speciale gebeurtenis binnen het Koninklijk Huis. Ze vertegenwoordigen een zichtbare traditie en een aanwijsbaar moment in de geschiedenis van het Koninklijk Huis.

Afbeelding 5 Oude haven ca. 1915. Langs de kades staan kastanjes van verschillende leeftijden (Groene Hart archief , stamnummer 60559).

Afbeelding 5 Populieren langs de Lopikerweg, onderdeel van de historische hakhoutopstanden van de stad Schoonhoven (foto auteur 2013)

HOOFDSTUK 3 CULTUURHISTORISCHE HOOFDSTRUCTUUR EN OMGANGSVORMEN VOOR RUIMTELIJKE KERNCWALITEITEN

De inventarisatie heeft geleid tot een cultuurhistorische hoofdstructuur van de gemeente Schoonhoven. Deze bestaat uit gebieden en (infra)structuren die in hoge mate één of meerdere van de cultuurhistorische thema's vertegenwoordigen en daarmee tevens worden aangemerkt met een cultuurhistorisch hoge waardering.

Uit de cultuurhistorische hoofdstructuur vloeien cultuurhistorische kernkwaliteiten voort. Zoals het woord kwaliteiten al aangeeft, betreft dit ruimtelijke karakteristieken die zorgen voor een hoge ruimtelijke kwaliteit binnen een omkaderd gebied en die kenmerkend zijn voor een bepaalde periode of ontwikkeling. Om de ruimtelijke kwaliteit te kunnen benutten en overdragen op navolgende generaties zijn algemene beleidsuitgangspunten geformuleerd voor de omgang met deze waarden.

Binnen de cultuurhistorische hoofdstructuur liggen individuele objecten met een intrinsieke waarde die gerelateerd zijn aan deze hoofdstructuur en de kernkwaliteiten ondersteunen en uitdragen. Een nadere uitwerking van de beleidsregels voor deze waarden staan in hoofdstuk 4.

3.1 MIDDELEEUWSE ONTGINNINGEN

3.1.1. *Cultuurhistorische hoofdstructuur*

De hoofdstructuur van de Middeleeuwse ontginningen bestaat uit weteringen, tiendwegen, kades en verkavelingen. Hierdoor ontstaat een raster van water – en landwegen aangevuld met de specifieke strokenverkavelingen van het laagveengebied. De huis- en molenplaatsen, historische beplanting, ensembles en architectuur vormen de invulling van de hoofdstructuur.

Tot de hoofdstructuur behoren de volgende ruimtelijke structuurelementen:

- A) Polderstructuren:
 - Bergambacht

- Willige Langerak
- Zuid en Noord Zevender
- Restgebied 't Hofland

B) Water(wegen):

- Vlist
- Voome
- Botersloot
- Lopikewetering (Zevender)
- Achterwetering
- Haven / Oude Haven

C) Kades en landwegen:

- Opweg (zowel noord-zuid lopende deel als oost-west lopende deel)
- C.G. Roosweg / Kerkweg
- Lopikeweg / Nassaukade
- Oude Sidewende t.p.v. Populierenlaantje, incl. het fietspad tussen Nassaukade en M.A. Reinaldaweg
- Tiendweg
- Oude Haven / Dam / Haven
- Lange Weistraat / Varkensmarkt

3.1.2. *Kernkwaliteiten*

De kernkwaliteiten die bij dit thema horen zijn samen te vatten in de navolgende waarden. Hierbij is een overlap aanwezig met het thema *Historisch Groen en Waterbeheer in de polders*. Het historisch groen in de polder is integraal onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke inrichting van de polders rondom Schoonhoven.

- 1) Overwegend noord-zuid lopende infrastructuur bestaande uit wegen, natuurlijke waterlopen en weteringen en daar haaks op gelegen verkavelingspatronen bestaande uit kaden en opstreckende kavels.
- 2) Aanwezigheid van strenge ontginningen, afgewisseld met een enkele restontginning met een vrijere kavelrichting.

Luchtfoto van Schoonhoven met een deel van de Lek, ca. 1920. Vermoedelijk een van de eerste, door de KLM uit een vliegtuig gemaakte opnamen. (Groene Hartarchief, streekarchief midden-Holland stamnummer 60277)

Panorama vanaf korenmolen "De Hoop" met Bartholomeuskerk en stadhuis, ca. 1925. (Groene Hartarchief, streekarchief midden-Holland stamnummer 26676)

- 3) De afwisselende aanwezigheid van rechte gegraven kades, kavelsloten en wetingen en daartegenover de zacht meanderende natuurlijke waterlopen van Vlist en Zevender.
- 4) Boerderijlinten langs de infrastructuur over land, waarin een afwisseling tussen bebouwde en onbebouwde kavels aanwezig is.
- 5) Overwegend haaks op de infrastructuur gelegen bebouwing.
- 6) Beplanting in de vorm van (knot)wilgen en geriefhout langs de hoofdinfrastructuur;
- 7) Hakhoutpercelen langs de kades langs de Vlist
- 8) Boerderijkavels met karakteristieke erfbeplanting in de vorm van leibomen of schaduwgevende bomen (veelal populieren) voor de voorgevel, laanbeplanting, windsingels en boomgaarden op aangrenzende percelen;
- 9) Rietlanden langs de natuurlijke waterlopen en wetingen, met name langs de Vlist zijn deze nog aanwezig;
- 10) Aanwezigheid van zichtassen vanaf de verschillende infrastructuren in het buitengebied op molens, de kerktoren van Schoonhoven en omliggende dorpen.

De ruimtelijke kwaliteit binnen de gebieden wordt versterkt door de aanwezigheid van bruggen, hekwerken, historisch groen en karakteristieke architectonische ensembles en objecten langs de wegen.

3.1.3. Beleidsuitgangspunten voor de omgang met de kernkwaliteiten van de Middeleeuwse ontginningen

Nieuwe toevoegingen in de betreffende gebieden moeten de hoofdstructuur en de kernkwaliteiten ondersteunen. De lineaire inrichting van het landschap maakt het kwetsbaar voor toevoegingen die breken met deze heldere structuur en opbouw.

De onderstaande uitgangspunten bieden houvast binnen de hoofdstructuur van de Middeleeuwse Ontginningen.

- Continueren en benadrukken van de oostwestoriëntatie van de polderlinten, infrastructuur en waterlopen.
- Continueren en benadrukken van de noordzuidoriëntatie van de polderlinten, infrastructuur en waterlopen.

- Herkenbaar houden van de structuur van de haaks op de infrastructuur gelegen kavels.
- Voorkomen van samenvoeging van afzonderlijke kavels;
- In stand houden wegprofielen met verhoogde ligging, hakhout, en sloten (toetreding percelen door middel van bruggen).
- Onderscheid tussen gegraven en natuurlijke waterlopen in stand houden.
- Behouden en versterken van de karakteristieke agrarische erfindeling en beplanting (waaronder windsingels, koebuchten, houtgeriefbosjes, laanbeplanting en boomgaarden) alsmede de beplanting van de oprijlanen waarbij de afleesbaarheid / herkenbaarheid (belevingswaarde) van de (oorspronkelijke) ruimtelijk-historische samenhang voorop staat.
- Behoud van de kenmerkende boerderijensembles op de kavels, bestaande uit diverse bebouwingstypologieën en gedifferentieerde oriëntatie van (bij)gebouwen.
- Behoud en herstel van ruimtelijke elementen zoals bruggen en hekwerken.

3.2 NEDERZETTINGEN, STADVORMING EN BEBOUWING

3.2.1. Cultuurhistorische hoofdstructuur

De hoofdstructuur van het thema Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing bestaat uit de lineaire opbouw van stedelijke structuren binnen de vestingstad en de verbindingen tussen de buurtschappen rondom Schoonhoven. De hoofdstructuur geeft een beeld van de Vroege ontwikkeling van het kasteel, de stad en de buurtschappen tot aan het heden. Binnen deze structuur vallen:

A) Infrastructuur:

- Oude Haven/ Dam / Haven
- Opweg
- Tracé Stadhuisstraat – Carmelietenstraat – Meent
- Tracé Lange Weistraat / Varkensmarkt
- De Montignylaan
- Lopikerweg

- C.G. Roosweg / Kerkweg

B) Gebieden:

- Landschapsstructuur 't Hofland
- Doelenplein
- Terrein Hofstede Zevender
- Structuur de Hem
- Kern Willige-Langerak

C) Waterwegen:

- Oude Haven / Haven
- Lek
- Botersloot
- Zevender
- Vlist

3.2.2. Kernkwaliteiten

De kernkwaliteiten die bij dit thema horen zijn samen te vatten in de volgende waarden:

- 1) Sterke lineaire structuur van de stad als gevolg bouw op de reeds bestaande ontginningenstructuur. Maatvoering historische kern terug te voeren op maatvoering oorspronkelijke kavels.
- 2) Afwijkende structuren o.a. in de Lange Weistraat / Varkensmarkt ten gevolge van aanwezige natuurlijke rivier de Zevender en de prestedelijke verbindingen met Willige Langerak en Bergambacht.
- 3) Openheid Doelenplein als onderdeel kasteelterrein en later marktveld.
- 4) Relatie tussen functie infrastructuur en inrichting van deze infrastructuur: onderscheid binnenstedelijke en meer landelijke wegprofielen.
- 5) Duidelijke positionering historische doorvoerroutes voor goederen en mensen naar de achterliggende polders via de landwegen Lopikerweg , C.G. Roosweg en Opweg en via de waterwegen Lek, Voorne/Vlist, Zevender en Botersloot.

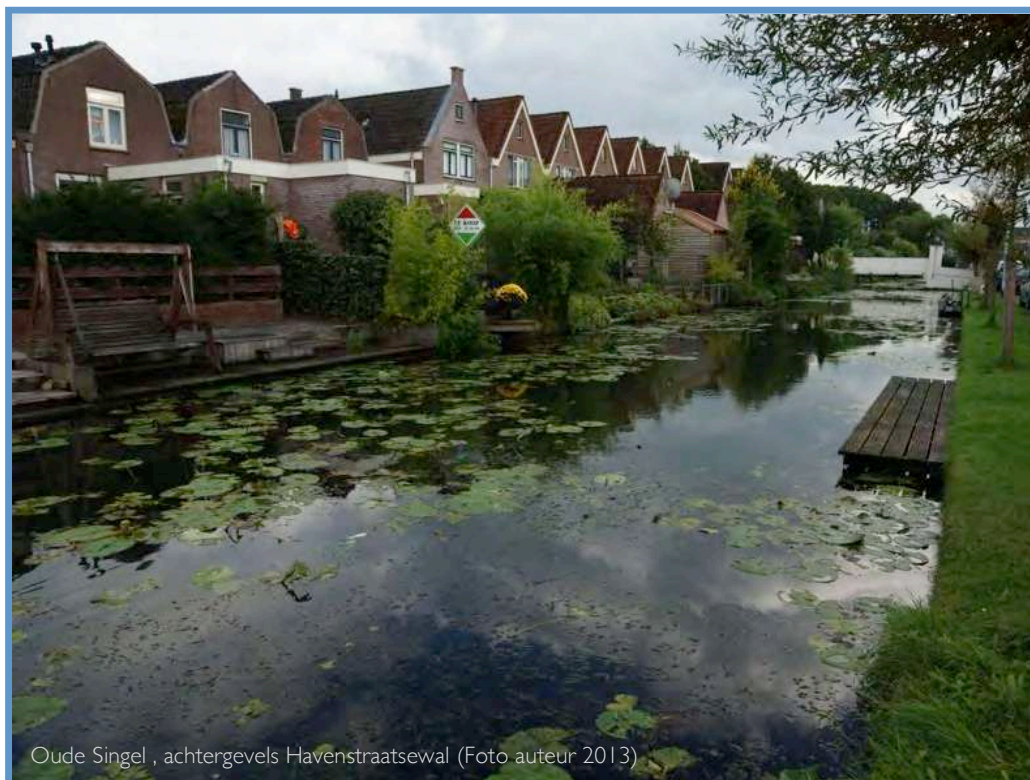
- 6) Rijke, herkenbare, eigentijdse architectuur in de historische kern binnen de stadsvesten van Schoonhoven, die daardoor een afleesbaar ontwikkelingsbeeld laat zien.
- 7) Historische havengebied voorzien van grote (gemiddeld twee à drie bouwlagen), aanzienlijke panden met rijke detailleringen en ornamentiek onder een schilddak of achter lijstgevel.
- 8) Secundaire straten ten oosten en westen van de havens voornamelijk ingericht met kleinschalige arbeiderswoningen en bedrijvigheid met een sober karakter en enkele rijk geornamenteerde uitzonderingen. Gemiddeld één à twee bouwlagen onder een kap, overwegend haaks op de straatprofielen gelegen.
- 9) Karakteristieke overwegend laat 19e en 20e eeuwse architectuur langs de stadranden, buiten de omwalling van de Oude Singel en de Nieuwe Singel /Lopikersingel en binnen de Groene Singel.
- 10) In het landschap herkenbare structuren van de Hem en het versterkte huis te Zevender.

De kernkwaliteiten en daarmee de ruimtelijke kwaliteit binnen Schoonhoven en dit thema worden in hoge mate ondersteunt door de individuele (gebouwde) objecten en ruimtelijke elementen zoals bruggen, hekwerken, e.d. Dat geldt tevens voor de objecten uit gerelateerde thema's zoals de 'Bedrijvigheid' en 'Historisch Groen'.

3.2.3. Beleidsuitgangspunten voor de omgang met de kernkwaliteiten van de Nederzettingen, stadsvorming en bebouwing.

Nieuwe toevoegingen binnen het historisch centrum en de achtergelegen straten moeten de hoofdstructuur en de kernkwaliteiten ondersteunen. De hiërarchie binnen de stedelijke ruimte dient gerespecteerd te worden en een dialoog aan te gaan met de ambachtelijke architectuur van de voorgaande eeuwen.

De onderstaande uitgangspunten bieden houvast binnen de hoofdstructuur van het thema Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing:

Kernkwaliteit 6: Verdediging van Stad en Land:

'Duidelijke positionering van de bebouwing op de Havenstraatse Wal richting de stad met de achterkanten naar het water van de Oude Singel gericht'.

- Cultuurhistorisch waardevolle structuren, complexen, ensembles en elementen langs de in de hoofdstructuur benoemde wegen koesteren en reguleren via de regels van het bestemmingsplan, waarbij de uitgangspunten zijn gericht op het benutten van de waarden bij eventuele ontwikkelingen.
- Cultuurhistorisch zeer waardevolle structuren, complexen, ensembles en elementen langs de in de hoofdstructuur benoemde wegen beschermen en benutten binnen de regelgeving van het bestemmingsplan en de monumentenverordening.
- Behouden en herkenbaar houden van de diversiteit in gebouwtypen en functies.
- Bij nieuwe ontwikkelingen aansluiten in maat en kwaliteit bij de historisch gegroeide stedenbouwkundige situatie.
- Bij nieuwe ontwikkelingen rondom de havens en de overige straten in de historische kern dienen de bestaande ruimtelijke kwaliteiten adequaat in beeld gebracht te worden. De bestaande, historische karakteristieken zijn het uitgangspunt.
- Uitgangspunt is bouwen met een kap, waarbij de nokrichting aan moet sluiten op de overwegend voorkomende richtingen (haaks op de weg). Afwijkingen dient vanuit de historische context onderbouwd te worden.

3.3 VERDEDIGING VAN STAD EN LAND

3.3.1. *Cultuurhistorische hoofdstructuur*

De hoofdstructuur van dit thema bestaat uit de oude vormen van de stadsvesting rondom Schoonhoven. Deze liggen ingebed in de huidige stedelijke ruimte en zijn afleesbaar aan de loop van structuren, hoogteverschillen en bebouwing.

De onderstaande structuren en wegen vormen dragers van de hoofdstructuur:

A) Structuur Middeleeuwse stadsmuur:

- Wal
- Havenstraatse Wal / Oude Singel

B) Structuur vesting:

- Nieuwe Singel
- Groene Singel
- Spoorsingel
- Lopikersingel
- Langerakkerweg
- Halve Maan
- Grote Gracht

C) Bastions:

- Bleekerbastion, huidige Stadspark
- Kruittorenbastion t.p.v. R.K. kerk en begraafplaats aan de Wal 63
- Orangebolwerk t.p.v. de Algemene begraafplaats aan de Wal 3
- Bastion

3.3.2. *Kernkwaliteiten*

De kernkwaliteit die voortkomen uit dit thema zijn:

- 1) Golvende structuur binnen de stedenbouwkundige inrichting van de historische kern, welke de buitenrand van de voormalige vesting volgt.
- 2) Diepe doorzichten naar het achterland vanaf de Groene Singel, Nieuwe Singel, Spoorsingel en vanaf Bleekers- en Kruittorenbastion.
- 3) Opvallende structuur met golvend karakter t.p.v. Halve Maan als ravelijn buiten de vesting.
- 4) Duidelijk verhoogde ligging binnen de stad van de Wal als voormalige beëindiging van de vesting.
- 5) Verhoogde positie van de Havenstraatse Wal, als begrenzing Middeleeuwse stadsmuur ten opzichte van de bebouwing aan de Oude Singel (later 19^e/20^e eeuwse stadsuitbreiding).
- 6) Duidelijke positionering van de bebouwing op de Havenstraatse Wal richting de stad met de achterkanten naar het water van de Oude Singel gericht.
- 7) Verhoogde ligging van de Algemene begraafplaats op de Wal ten opzichte van de omgeving als herkenbare grens van de voormalige vesting.
- 8) Herkenbare structuur van de stadsgracht en bastions ter plaatse van de Grote Gracht, Bleekersbastion en Kruittorenbastion.

Binnen dit thema is een beperkt aantal losse (gebouwde) objecten in de lijst met cultuurhistorische waarden opgenomen, die de structuur nader invullen en de kernkwaliteiten ondersteunen.

3.3.3. Beleidsuitgangspunten voor de omgang met de kernkwaliteiten van het thema *Verdediging van Stad en Land*

Binnen dit thema zijn de karakteristieke structuren, hoogteverschillen en de doorzichten cruciaal voor de beleefbaarheid van de stad als een voormalige vestingstad. De algemene beleidsuitgangspunten zijn daarom op deze aspecten gericht.

- Behoud en benutting van open doorzichten naar het achterland op de aangegeven singels en vanaf de bastions, via regulering in het bestemmingsplan.
- Behoud van de hoogteverschillen in de stad tussen de voormalige positie van de Middeleeuwse stadsmuren en latere vestingswallen en de overige stadsdelen.
- Behoud en benutting van de resterende golvende structuur van de oude loop van de vestinggracht.
- Afleesbaar houden meer homogene structuur en architectuur in de jonge uitbreidingswijk buiten de Middeleeuwse stadsmuur en binnen de vestingstructuur.
- Achterkanten tussen Havenstraatse Wal en Oude Singel blijven benaderen als achterkanten (d.m.v. informelere inrichting terreinen en benadering van gevels) ter herinnering aan de Middeleeuwse beëindiging van de stad.

3.4 WATERBEHEER

3.4.1. *Cultuurhistorische hoofdstructuur*

De hoofdstructuur van dit thema bestaat uit de oude dijken langs de Lek en de inrichting van het landschap rondom de dijken. Samenhangend met dit thema wordt ook gekeken naar de bebouwing langs de Lekdijk en de groen inrichting van de dijk.

De hoofdstructuur van het waterbeheer bestaat uit:

A) Dijklichamen waterbeheer rondom de Lek:

- De Lekdijk - West
- De Lekdijk – Oost
- De Korte Dijk
- Voorhaven
- Haven oost en west
- Dam
- Dijklichamen aan weerszijden van de Veerpoort

B) Waterbeheer in de polders:

De hoofdstructuur van het waterbeheer binnen de polders valt samen met de hoofdstructuur van de Middeleeuwse ontginningen omdat deze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Derhalve wordt daarvoor verwezen naar paragraaf 3.1..

3.4.2. *Kernkwaliteiten*

De kernkwaliteiten behorende bij dit thema zijn direct gekoppeld aan de beschermende structuurelementen langs de Lek:

- 1) Hoogteverschil tussen de rijzende met gras begroeide dijklichamen (oost en west) ten opzichte van het achterliggende landschap en de stad.
- 2) Het onbebouwde karakter van de Lekdijk - Oost
- 3) In het stedelijk landschap herkenbare verhoogde dijklichaam van de Lekdijk - Oost tussen G.J. van Heuven Goedhartweg en de Wal, begroeid met hakhout.
- 4) De haaks op de dijklichamen gelegen bebouwing aan de Lekdijk west, dat door zijn ligging en positionering inspeelt op het aanwezige hoogteverschil.
- 5) Het doorlopende karakter van de Korte Dijk en Voorhaven, als onderdeel van de waterkering tegen de Lek.
- 6) Sluizen en hoogteverschil in de Haven en Oude Haven als onderdeel waterkering.
- 7) De uiterwaarden met ruige vegetatie bestaande uit riet, struiken en hoog opgaande bomen als onderdeel als herinnering aan het gebruik van de uiterwaarden als rietland en hakhoutbos.

3.4.3. *Beleidsuitgangspunten voor de omgang met de kernkwaliteiten van het thema Waterbeheer*

- Instandhouding van het onbegroeide en onbebouwde karakter van de Lekdijk oost.
- Herkenbaar en afleesbaar houden van de vloeiende stedenbouwkundig / landschappelijke lijn Lekdijk oost, Korte Dijk , Voorhaven en Lekdijk west.
- Verhoogde dijklichaam van de Lekdijk oost tussen Wal en G.J. van Heuven Goedhartweg behouden als beleefbaar ruimtelijk dijkelement.
- Versterken en benutten van de bebouwingstypologieën aan de Lekdijk west.
- Instandhouding vegetatie in de uiterwaarden.

3.5 BEDRIJVGHEID

3.5.1. *Cultuurhistorische hoofdstructuur en omgang met waardevolle cultuurhistorische objecten*

Binnen het thema bedrijvigheid is er niet echt sprake van een hoofdstructuur. De verschillende typen bedrijven vormen stippen en vlekken op de kaart van Schoonhoven zonder duidelijke gemene deler of verbindende structuur. Om deze reden is er geen cultuurhistorische hoofdstructuur opgesteld. Voor de omgang met cultuurhistorisch waardevolle bedrijvigheid moet daarom gekeken worden naar de algemene omgangsregels voor de individuele objecten. Monumentenverordening en regels binnen het bestemmingsplan zullen hierbij leidend zijn.

3.6 HISTORISCH GROEN

3.6.1. *Cultuurhistorische hoofdstructuur en omgang met waardevolle cultuurhistorisch waardevol groen*

Het historisch groen is niet een op zichzelf staand onderdeel. Waar er sprake is van samenhangend geheel tussen groenelementen is dit meestal het gevolg van een bepaalde ontwikkeling in een het gebied. Als gevolg hiervan is het groen met een cultuurhistorische waarde opgenomen binnen

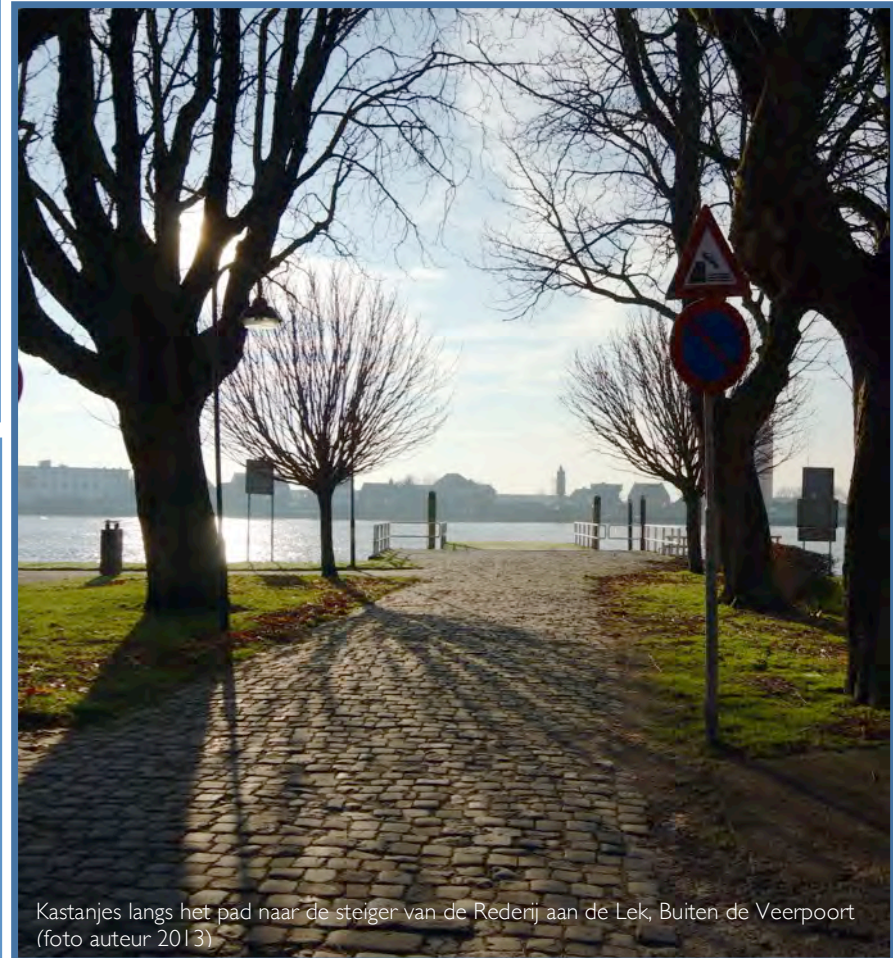
de hoofdstructuur en de kernkwaliteiten van de overige thema's, zoals de Middeleeuwse Ontginningen en het Waterbeheer.

Voor de groene elementen met een hoge cultuurhistorische waarde, die niet direct het gevolg zijn van een grootschaliger ontwikkeling, moet gekeken worden naar de algemene beleidsregels voor historisch groen. Deze individuele waarden zijn terug te vinden op de cultuurhistorische waardenkaart en de lijst met cultuurhistorisch waardevolle gebieden, structuren en (gebouwde) objecten.

De Scheepmakershaven bij laag water gezien van achter de Korte Dijk richting brug Veerstraat, ca. 1900.
(Groene hartarchieven, collectie streekarchief
Hollands-Midden, stamnummer 60608)

Platanen aan de Scheepmakershaven (foto auteur 2013)

Kastanjes langs het pad naar de steiger van de Rederij aan de Lek, Buiten de Veerpoort
(foto auteur 2013)

HOOFDSTUK 4 OMSCHRIJVING EN ALGEMENE OMGANGSREGELS CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Naast de cultuurhistorische hoofdstructuur staan de losse objecten, structuren en elementen die invulling geven aan de hoofdstructuur. Zij ondersteunen of bepalen door hun stedenbouwkundig, landschappelijke en/of architectonische uitwerking de ruimtelijke kwaliteit binnen een bepaald deel van de stad.

De geïnventariseerde cultuurhistorische waarden zijn onderverdeeld in hoge, middelhoge en lage cultuurhistorische waarden. De indeling zegt iets over de betekenis voor de gemeente Schoonhoven en de ruimtelijke kwaliteit. De waardering heeft daarnaast directe gevolgen voor de beoordelingswijze bij ontwikkelingen. Hiermee wordt voorkomen dat lage waarden op eenzelfde wijze worden benaderd als de hoge waarden. Het onderscheid in waardering is schematisch weergegeven in bijlage VI. In bijlage VII is de lijst van individuele (gebouwde) objecten opgenomen en voorzien van een waardering.

4.1 OMSCHRIJVINGEN VAN DE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Van de gebieden, structuren of objecten met een cultuurhistorische waardering is een beschrijving gemaakt. Het doel van deze omschrijvingen is de cultuurhistorische en ruimtelijke kenmerken inzichtelijk te maken. De omschrijvingen bieden daarmee een handvat ter ondersteuning van de denken en ontwerprichtingen voor de omgang met de cultuurhistorische waarden bij ontwikkelingen.

4.1.1. Hoge cultuurhistorische waarden

De hoge cultuurhistorische waarden zijn van grote betekenis voor Schoonhoven in zowel ruimtelijke als verhalende zin. Zij vertellen door hun typologie, stedenbouwkundige / landschappelijke en/of architectonische uitwerking een deel van het verhaal (als onderdeel van één of meerdere cultuurhistorische thema's) van Schoonhoven. Omdat deze waarden zo

specifiek zijn, is er voor gekozen deze allemaal afzonderlijk te beschrijven. De waarderingslijst die hiervan het gevolg is, is als digitale bijlage bij dit document gevoegd.

Enkele waarden hebben een dusdanig hoge architectonische, ruimtelijke of bouwhistorische waarde dat zij wel op de lijst met hoge waarden zijn opgenomen, maar dat aanvullend wordt geadviseerd deze aan te wijzen als gemeentelijk monument. Alleen dan kan de bijzondere waarde van deze objecten of structuren worden gegarandeerd voor volgende generaties.

4.1.2 Middelhoge en lage cultuurhistorische waarden

Voor de middelhoge en lage cultuurhistorische waarden is gekozen deze niet allemaal afzonderlijk te omschrijven, maar een algemene omschrijving op te stellen. Dit is gekoppeld op lagere betekenis van deze objecten voor de ruimtelijke kwaliteit en het cultuurhistorisch beeld van Schoonhoven. Deze gaat in op de aspecten die bijdragen aan de waardering van deze structuren en objecten. De beleidsregels zoals in 4.2.2 en 4.2.3 geformuleerd zijn van toepassing op de omschreven aspecten van de middelhoge en lage cultuurhistorische waarden.

4.1.3 Omschrijving middelhoge waarden

De middelhoge cultuurhistorische waarden in de vorm van (gebouwde) objecten, zoals woon- en pakhuizen, boerderijen en boerderijcomplexen, hebben een beeldondersteunende rol richting rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en de hoge cultuurhistorische waarden. Ze spelen daarmee een belangrijke rol in de ruimtelijke kwaliteit van de kern van Schoonhoven en de gebieden daar omheen. Dit vloeit enerzijds voort uit de architectuurhistorische en/of stedenbouwkundig, landschappelijke karakteristieken en anderzijds uit de cultuurhistorische karakteristieken. Bij deze objecten is er sprake van een zekere mate van zeldzaamheid in functie, betekenis of architectonische uitwerking.

De objecten zijn qua maat en schaal medebepalend in het ontwikkelingsbeeld van de stad. Dat betekent dat de opbouw van het object qua hoogte, breedte en architectonische uitwerking aansluit op de bestaande en overheersend voorkomende historische bebouwing. De cultuurhistorische waardering komt niet alleen voort uit de architectonische

en stedenbouwkundig landschappelijke karakteristieken, maar wordt mede bepaald door de rol van deze objecten in het ontwikkelingsverhaal van Schoonhoven. De functie van het object, de bewoner(s) en/of de positie van het gebouw in de geschiedenis van een straat of de stad of het platteland is een belangrijk waarderingselement. Vanwege de functie kan een bepaald object ook juist afwijkend zijn van de overwegend voorkomende stedenbouwkundig, landschappelijke en architectonische typologie.

Bij de middelhoge waarden kan er ook sprake zijn van een oorsprong hoge cultuurhistorische waarde, welke door aanpassingen aan de oorspronkelijke situatie is aangetast in architectonische detailleringen. Hierdoor is de betekenis voor de ruimtelijke kwaliteit en afleesbaarheid van de historische ontwikkeling van Schoonhoven afgenomen. De waarde krijgt hierdoor een middelhoge waardering.

Ruimtelijke karakteristieken

- Stedenbouwkundige inpassing: Relatie tot de overige bebouwing (perceelsgewijze ontwikkeling / homogene straatwand), positionering, rooilijnen.
- Landschappelijke inpassing: relatie met het landschap rondom de betreffende waarde;
- Massaopbouw in aantal bouwlagen, oorspronkelijke aan- en uitbouwen, kapvorm en goothoogte;
- Gevelindeling: open-dichtverhoudingen en richting van gevelopeningen (staande / liggende kozijnen), e.d.
- Materiaalgebruik; ambachtelijke materialen en verwerking op een voor het materiaal passende wijze;
- Afleesbare functie, bewoner of onderdeel van de historie (typologie).

N.B. De detailleringen en ornamentiek van de middelhoge waarden zijn ondergeschikt aan de massa en uitstraling.

4.1.4. Omschrijving lage waarden

De lage cultuurhistorische waarden in de vorm van (gebouwde objecten), zoals woon- en pakhuizen, boerderijen en boerderijcomplexen hebben een

aansluitende waarde in het ontwikkelingsbeeld van Schoonhoven. De objecten spelen een ondergeschikte rol in de ruimtelijke kwaliteit van de opbouw van de stad en het landschap eromheen, maar vormen door hun opzet en uitwerking een passende stedenbouwkundige of landschappelijke omgeving voor de rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en hoge en middelhoge cultuurhistorische waarden. Ze hebben een lage zeldzaamheidswaarde.

Deze waarden bestaan enerzijds uit de architectuurhistorische en/of stedenbouwkundig landschappelijke karakteristieken en anderzijds uit de verhalende kenmerken van het object. De objecten sluiten qua maat en schaal aan op het ontwikkelingsbeeld van de stad. Dat betekent dat de opbouw van het object qua hoogte, breedte en architectonische uitwerking overeenkomsten vertoont met de bestaande en overheersend voorkomende historische bebouwing. De waardering wordt daarnaast ondersteund door een bescheiden aanvullende verhalende rol die deze objecten in het ontwikkelingsverhaal van Schoonhoven spelen. De functie van het object, de plek in de geschiedenis of de bewoner(s) zijn aanleiding om extra aandacht te vragen voor het betreffende object bij veranderingen of vervanging.

Bij de lage waarden kan er ook sprake zijn van een oorsprong hoge cultuurhistorische waarde, welke door aanpassingen aan de oorspronkelijke situatie ernstig is aangetast in hoofdvorm dan wel architectonische detailleringen. Hierdoor is de afleesbaarheid van de functie en de betekenis voor de ruimtelijke kwaliteit ernstig afgenomen. De waarde krijgt hierdoor een lage waardering.

Ruimtelijke karakteristieken

- Stedenbouwkundige inpassing: Relatie met de overige bebouwing (perceelsgewijze ontwikkeling / homogene straatwand), rooilijnen;
- Landschappelijke inpassing: relatie met het landschap rondom de betreffende waarde;
- Massaopbouw in aantal (oorspronkelijke) bouwlagen, oorspronkelijke aan- en uitbouwen, kapvorm en goothoogte;
- Afleesbare functie / onderdeel van de geschiedenis van Schoonhoven.

N.B. Het materiaalgebruik, de detailleringen en ornamentiek van deze lage waarden zijn ondergeschikt aan de massa.

4.2 ALGEMENE BELEIDSREGELS VOOR DE OMGANG MET CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

De cultuurhistorische waarden worden in beginsel opgenomen in het stemmingsplan. Daarnaast is het noodzakelijk in beeld te brengen hoe met de waarden wordt omgegaan op het moment dat er een concrete aanvraag voor een ontwikkeling wordt ingediend. De algemene beleidsregels voor de omgang met cultuurhistorische waarden zijn richtinggevend.

4.2.1. Algemene Richtlijnen 'Waarde - Cultuurhistorie I' (hoog), bestemmingsplan

De richtlijnen voor 'Waarde – Cultuurhistorie I' geldt voor gebieden, structuren en objecten met een hoge cultuurhistorische waardering. Enkele richtlijnen zullen meer of minder van toepassing kunnen zijn, afhankelijk van het voorgestelde initiatief.

- *Oorspronkelijkheid*: De historische gelaagdheid is wat een bepaald cultuurhistorisch gebied, structuur of object bijzonder maakt. Verlies van deze gelaagdheid, betekent daarom direct een verlies aan cultuurhistorische waarde. De gelaagdheid geldt voor materiaal, constructie en bouwgeschiedenis. Bij verandering en ontwikkeling is het noodzakelijk om de gelaagdheid en de afleesbaarheid daarvan te behouden en bij voorkeur te benutten.

Bij realisatie van nieuwe onderdelen wordt gestuurd op een nieuwe eigentijdse laag die respect heeft voor het oude en een nieuwe waarde toevoegt aan het geheel. Reconstructie wordt over het algemeen niet gestimuleerd om 'valse historie' te voorkomen.

- *Behoud gaat voor vernieuwen*: Het vervangen van materialen, constructie en structuur (=de aanleg van een park en opbouw van gevels, e.d.) moet per te vervangen onderdeel goed onderzocht worden. Het uitgangspunt is dat oorspronkelijkheid boven vervanging gaat ook wanneer bepaalde onderdelen aan vervanging toe zijn. Waar mogelijk moet gezocht worden

naar reparatie van de slechte delen, waardoor behoud van overige delen gegarandeerd kan worden.

- *Authentiek materiaalgebruik bij vervanging*: Indien materiaaldelen, constructies of structuren vervangen moeten worden voor nieuwe, wordt tot op detailniveau uitgegaan van gelijkwaardige materialen, constructies en structuren. Denk hierbij ook aan de samenstelling/opbouw van onder andere materiaal, detaillering, metselwijze, gevelafwerkingen en raamindelingen.

- *Structuur*: De externe structuur van een gebouw of afgebakend gebied dient gerespecteerd te blijven. Dat betekent concreet dat bij ontwikkeling rekening moet worden gehouden met de hoeken van gebouwen en de voor- en achtergevelrooilijn herkenbaar moet blijven. Dit betekent niet dat er geen aanpassingen mogen plaatsvinden, maar dat oorspronkelijke opzet en hoofdvorm beleefbaar blijft.

- *Structuur bij stedenbouwkundige ensembles en infrastructuur*: Bij ensembles en infrastructuur speelt de structuur ook een belangrijke rol. De opbouw van gebieden en de samenhang tussen bebouwing en openbare ruimte dient gerespecteerd te worden. Binnen de kaders van de onderliggende structuur zijn ontwikkelingen mogelijk. Dit betekent dat de grote lijnen herkenbaar en afleesbaar moeten blijven en de verhouding tussen bebouwing en openbare ruimte gerespecteerd dient te worden.

- *Toevoegen van nieuwe laag*: Bij het toevoegen van een nieuwe laag mag de cultuurhistorische waarde, zoals omschreven in de waardering niet aangetast worden. De nieuwe laag moet in materiaal, constructie en structuur gelijkwaardig zijn aan het oorspronkelijke laag (zoals gebied, structuur of object was bedoeld ten tijde van de realisatie). Er mag gezocht worden naar contrast, maar met in achtname van historische opbouw en hiërarchie.

- *Bouwhistorisch en cultuurhistorisch onderzoek*: Aanvullend aan een ontwikkeling of verandering kan, indien aangegeven binnen de regelgeving van het bestemmingsplan, een bouwhistorisch of cultuurhistorisch onderzoek gevraagd worden. Eén van deze onderzoeken kan worden gevraagd naar aanleiding van onduidelijkheid over de monumentale of

cultuurhistorische waarde van een bepaald onderdeel in relatie tot de ontwikkeling.

4.2.2. Algemene Richtlijnen 'Waarde - Cultuurhistorie 2' (middelhoog), bestemmingsplan

De richtlijnen voor 'Waarde – Cultuurhistorie 2' geldt voor gebieden, structuren en objecten met een middelhoge cultuurhistorische waardering. Enkele richtlijnen zullen meer of minder van toepassing kunnen zijn, afhankelijk van het voorgestelde initiatief.

- *Oorspronkelijkheid*: Bij verandering en ontwikkeling is het noodzakelijk om de afleesbaarheid van de historische gelaagdheid van de betreffende cultuurhistorische waarde te behouden en daarmee het cultuurhistorische verhaal van de waarde inzichtelijke te houden / te benutten. Veranderingen dienen hier rekening mee te houden om de ondersteunende waarde binnen de stedenbouwkundige ruimte te garanderen.

- *Toevoegen van nieuwe laag*: Bij het toevoegen van een nieuwe laag moet de oorspronkelijke cultuurhistorische waarde benut worden. Hiermee wordt bedoeld dat er rekenschap wordt genomen van de typologie, het cultuurhistorische verhaal en/of de gebruikte bouwstijl en dat deze als inspiratiebron wordt gebruikt voor de nieuwe laag. Daarbij moeten constructie en structuur in zekere mate gelijkwaardig zijn aan die van de betreffende cultuurhistorische waarde (oude laag).

- *Structuur*: De externe structuur van een gebouw of afgebakend gebied dient gerespecteerd te blijven. Dat betekent concreet dat bij ontwikkeling rekening moet worden gehouden met de hoeken van gebouwen en de voor- en achtergevelrooilijn herkenbaar moet blijven. Dit betekent niet dat er geen aanpassingen mogen plaatsvinden, maar dat oorspronkelijke opzet en hoofdvorm beleefbaar blijft.

- *Structuur bij stedenbouwkundige ensembles en infrastructuur*: Bij ensembles en infrastructuur speelt de structuur ook een rol. De opbouw van gebieden en de samenhang tussen (oorspronkelijke) bebouwing en openbare ruimte is het uitgangspunt voor ontwikkelingen.

- *Aansluiting materiaal*: Bij de ontwikkeling van middelhoge cultuurhistorische waarden is het onvermijdelijk om nieuwe materialen toe te voegen aan het bestaande. Afhankelijk van het soort ontwikkeling kan gekozen worden voor materialen met een eigentijdse uitstraling of materialen die nauw gerelateerd zijn aan het oorspronkelijke materiaal. Bij de keuze van materialen zijn de duurzaamheid en de ambachtelijke uitstraling ervan leidend.

4.2.3. Algemene Richtlijnen 'Waarde - Cultuurhistorie 3' (laag), bestemmingsplan

De richtlijnen voor 'Waarde – Cultuurhistorie 3' geldt voor gebieden, structuren en objecten met een lage cultuurhistorische waardering. Deze waardering is daarom met name gericht op de attentiewaarde voor een bepaalde locatie of gebouw met een specifieke cultuurhistorische, stedenbouwkundige of architectuurhistorische waarde. Aanwezige cultuurhistorische waarden dienen ter inspiratie voor ontwikkelingen bij of aan deze objecten en structuren. Indien er sprake is van sloop, kunnen de oorspronkelijk karakteristieke van het gewaardeerde object of gebied hergebruikt worden om het nieuwe vorm te geven en aan te laten sluiten op de historische gelaagdheid van de stad. De nieuwe laag neemt daarbij de beeldondersteunende waarde over.

4.2.4. Algemene Richtlijnen 'Waarde – Cultuurhistorie 4' (historisch groen), bestemmingsplan

Voor beheer, verandering en vernieuwing van bomen en andere beplantingsvormen gelden aparte spelregels. Het lastige van dit type erfgoed is dat het leeft en dus ook ziek wordt of doodgaat.

Ook voor deze groep geldt dat behoud voor vernieuwing gaat. Wanneer aantoonbaar wordt gemaakt aan de hand van een deskundigenrapport dat behoud van een groenelement niet mogelijk is, moet uitgegaan worden van herstel van het groenelement na verwijdering. Bij herstel wordt dezelfde soort teruggeplaatst, tenzij een deskundigenrapport uitwijst dat dit niet de juiste keuze is. De terug te plaatsen groenelementen dienen van enige omvang te zijn, zodat er geen grote gaten in een groenstructuur ontstaan. Beheer van groenelementen mag niet leiden tot blijvende schade aan de groenelementen: snoei- en onderhoudswerkzaamheden en behandeling met bestrijdingsmiddelen moeten zorgvuldig worden toegepast.

Bouwen, aanleggen of slopen op of bij percelen, structuren volgens de geschreven waardering van het gebied of het (gebouwde) object sprake is van aanwezigheid van historisch groen kunnen alleen doorgang vinden als met deze waarden rekening wordt gehouden.

N.B. Deze regeling heeft geen betrekking op regulier onderhoud van tuinen, parken en lanen. Onderhoud, zoals het verwijderen van zaailingen, winter- en zomersnoei, e.d. blijft mogelijk zonder omgevingsvergunning.

HOOFDSTUK 5 UITVOERING VAN HET BELEID

Met deze adviesnota geeft de gemeente Schoonhoven aan welk beleid de gemeente wil voeren en welke ruimtelijke ambities er zijn op het gebied van cultuurhistorie in relatie tot ruimtelijke ordening. Deze nota is een richtinggevend beleidsdocument dat nader uitgewerkt moet worden om tot uitvoer te kunnen worden gebracht. De benoemde beleidsvisie zal moeten worden uitgewerkt naar beleidsregels die juridisch toetsbaar zijn.

De gemeente is voornemens na vaststelling van deze adviesnota door de raad de volgende projecten uit te voeren. De instrumenten die worden gekozen om de mogelijkheden voor benutting van het erfgoed vast te leggen zijn niet nieuw. Het betreft aanpassingen aan de bestaande documenten of deelherziening van deze documenten. De gekozen documenten bieden ruimte om de spelregels voor de omgang met het erfgoed te borgen op een plek die voor iedereen vroeg in het proces raadpleegbaar is.

5.1 PARAPLUBESTEMMINGSPLAN VOOR HET FACET CULTUURHISTORIE

De eerste stap na het vaststellen van deze nota is het opstellen van een paraplubestemmingsplan voor het facet cultuurhistorie. Op basis van de inventarisatie en de bijbehorende waardenkaart zal in het parapluplan een beeld worden geschept van alle cultuurhistorisch relevante gebieden, structuren en objecten. Deze zullen worden opgenomen met een dubbelbestemming – waarde Cultuurhistorie.

De waardering wordt gekoppeld aan de planregels. Hierbij zullen planregels worden opgesteld in de vorm van bouwregels, regels voor de omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen gebouwen zijnde, en overige werkzaamheden en voor de omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk. Deze laatste regels met betrekking tot sloop zullen sporadisch worden ingezet binnen het topgebied van het beschermd stadsgezicht en voor de cultuurhistorische waarden met een hoge tot zeer hoge waardering. Het betreft regels en géén sloopverbod.

De verhouding tussen de basisbestemming en de dubbelbestemming wordt geregeld door middel van een artikel met een duidelijke voorrangsbepaling. De gemeente hecht er belang aan dat er een mogelijkheid is voor het wijzigen van de regels door middel van een wijzigingsbevoegdheid aan het college van burgemeester en wethouders.

De regels ten behoeve van de benuttingsmogelijkheden van het cultuurhistorisch erfgoed kunnen vragen oproepen met betrekking tot termen als 'aantasting van cultuurhistorische waarden'. Om deze onduidelijkheden weg te nemen wordt een toets door de welstands- en monumentencommissie geïntroduceerd. Het college van burgemeester en wethouders vragen derhalve advies aan deze deskundigencommissie. Op basis van het advies van de deskundigen en de andere belangen die spelen bij een ontwikkeling, zal het college besluiten over een aanvraag om omgevingsvergunning.

5.1.1. *Gradaties binnen regels*

Binnen de inventarisatie is een gradatie aan waardering aangebracht. Niet alle cultuurhistorische waarden hebben een even groot ruimtelijk of architectuur- en cultuurhistorische waarde. Dit moet ook nadrukkelijk naar voren komen in de spelregels voor de benutting. Om deze reden zullen vier dubbelbestemmingen met waarde – Cultuurhistorie 1, 2, 3 en 4 worden opgenomen in het bestemmingsplan. De regels van deze vier bestemmingen worden afgestemd op de benuttingsruimte van het erfgoed. De vierde bestemming betreft het cultuurhistorisch groen.

N.B. De huidige aanduiding karakteristiek voor vastgestelde gemeentelijke en rijksmonumenten zal ook in het paraplubestemmingsplan gehanteerd blijven.

5.2 BOUWEN IN AFWIJKING VAN HET BESTEMMINGSPLAN

Geadviseerd wordt om tevens een uitvoeringskader op te stellen waarin wordt aangegeven hoe wordt omgegaan met de aanvragen voor een omgevingsvergunning voor de activiteit 'bouwen in afwijking van het bestemmingsplan' en buitenplanse ontheffingen. Dit uitvoeringskader heeft alleen betrekking op ontwikkelingen binnen cultuurhistorisch waardevolle gebieden of aan cultuurhistorisch waardevolle objecten.

5.3 AANPALEND BELEID

De cultuurhistorische waarden en de omgangsregels hebben tevens effect op andere beleidsterreinen.

5.3.1. Welstandsnota

Een van de belangrijkste toetsingsinstrumenten voor de ruimtelijke en architectonische kwaliteit bij ontwikkelingen wordt uitgevoerd door de welstands- en monumentencommissie tijdens de welstandstoets. Het toetsingsinstrument dat daarbij hoort is de welstandsnota.

In Schoonhoven is er sprake van een gebiedsgerichte welstandnota, hierdoor wordt in de toets gekeken naar de aanwezige gebiedskarakteristieken en de effecten van een ontwikkeling op deze karakteristieken.

Onderzocht moet worden of het noodzakelijk is een paragraaf aan de welstandsnota toe te voegen die ingaat op de toetsingscriteria voor ontwikkelingen aan gebouwde objecten met een hoge, middelhoge of lage waardering.

5.3.2. Erfgoedverordening

Binnen de vastgestelde erfgoednota is ruimte opgenomen voor het benoemen van 100 nieuwe gemeentelijke monumenten. Uit deze inventarisatie is een aantal objecten naar voren gekomen die als gevolg van de hoge architectuur- en cultuurhistorische waarden in aanmerking zouden komen voor een gemeentelijke monumentenstatus. Medio 2013 is reeds gestart met de aanwijzingsprocedure voor een twintigtal sierpanden. Na vaststelling van deze nota zal nader bekeken worden of het wenselijk is de objecten die voortkomen uit deze inventarisatie ook aan te wijzen als gemeentelijk monument.

5.3.3. Erfgoednota en communicatie

De uitvoering van deze adviesnota is op hoofdlijnen conform de erfgoednota 2012 – 2017. Hierdoor hoeft deze na vaststelling van dit beleid niet te worden aangepast.

Het communicatietraject van de deze adviesnota zal het in de erfgoednota geplande traject volgen.

Het begrip *goede ruimtelijke ordening* is een breed begrip, waarin volgens jurisprudentie uit 2007 *niet alleen ruimtelijk gerelateerde aspecten van architectuur maar ook welstandsaspecten*

zoals details, kleur, materiaalgebruik etc. ruimtelijk relevant kunnen zijn, als ze geacht worden in hoge mate bij te dragen aan de kwaliteit, namelijk aan het 'voor de gemeenschap zo gunstig mogelijk geheel'.

Een goede onderbouwing daarvan is uiteraard een voorwaarde.

In beschermde stads- en dorpsgezichten zijn de waarden dusdanig op rijksniveau vastgelegd, dat dit een bewezen basis vormt voor het inbrengen van detaillering, kleur- en materiaalgebruik in de ruimtelijke ordeningsinstrumenten.

(Uitspraak RvS 26 september 2007, nr. 200701448/I.)

5.4 VOORKOMENDE VRAGEN BIJ HET BELEID

Het voorgestelde beleid heeft gevolgen voor de eigenaren van het gewaardeerde erfgoed. Dat geldt voor zowel de individuele objecten als bebouwing die binnen de cultuurhistorische hoofdstructuur ligt. Maar wat betekent het nu concreet?

5.4.1. Wat wijzigt er?

Zoals binnen dit hoofdstuk is aangegeven, worden een aantal beleidsstukken aangepast dan wel uitgebreid om het gewenste resultaat te bereiken. Eigenaren krijgen hiermee te maken op het moment dat zij een ontwikkeling inzetten. Binnen het bestemmingsplan zullen zij regels aantreffen die van toepassing kunnen zijn op hun voorgestelde ontwikkeling. Deze kunnen gerelateerd zijn aan de stedenbouwkundige positie van een (gebouwd) object, bouwmassa, hoogte en/of breedte. Ook kan het betekenen dat er een omgevingsvergunningplicht voor de activiteit slopen gekoppeld wordt aan bepaalde objecten. Toch hoeft dit niet echt een wijziging te zijn van de oude situatie. Voor de gehele gemeente geldt reeds een bestemmingsplan en dat bevat regels waaraan bouwwerken moeten voldoen. Hierbij is reeds rekening gehouden met onder andere de bestaande ruimtelijke kwaliteit en de waarden van het beschermd stadsgezicht. Het nieuwe beleid betekent dus niet per definitie vermeerdering of verzwaring van de regels voor eigenaren. Op sommige punten kan dit echter wel het geval zijn. Daarbij zijn de geformuleerde omgangsregels ontwikkelingsgericht opgesteld ter stimulering van de ruimtelijke kwaliteit en de aanwezige waarden. Het doel van het beleid is nadrukkelijk niet het tegengaan van ontwikkelingen. Verandering zijn immers inherent aan de ontwikkeling van Schoonhoven in de historie en in de toekomst. Ze dragen bij aan een economisch gezond woon- en werkklimaat. Het doel is daarom niet ontwikkelingen tegen te gaan, maar deze slechts te begeleiden.

Daarnaast zal bij de welstandstoets rekening worden gehouden met het voorgestelde beleid. Op het moment dat een bouwplan op redelijke eisen van welstand wordt getoetst zal de cultuurhistorische waardering hierin betrokken worden. In de huidige situatie is de welstandsnota reeds gebiedsgericht en zijn de meeste waarden zoals opgenomen in deze nota

overeenkomstig het huidige beleid. Voor de losse objecten met een hoge waardering zal ook gekeken worden naar de architectonische uitwerking gerelateerd aan de cultuurhistorische waarden van een object bij ontwikkelingen. Dit kan een verzwaring betekenen van het huidige regime in de welstandsnota.

5.4.2. Wat wijzigt er niet?

Ondanks enkele wijzigingen zijn er ook procedures die niet veranderen. Zo blijft in alle gevallen het vergunningsvrij bouwen, uitgezonderd aan rijks- en gemeentelijke monumenten, in stand. Ook de mogelijkheden voor het slopen van op de waardenkaart aangegeven cultuurhistorische waarden blijft mogelijk. Voor de hoge waarden zal deze activiteit mogelijk wel gekoppeld worden aan een omgevingsvergunning voor de activiteit slopen.

5.4.3. Wat is nog het verschil tussen gemeentelijke monumenten en hoge cultuurhistorische waarden?

In de tabel van bijlage VI wordt schematisch weergegeven wat de verschillen zijn tussen de verschillende gradaties in de aanwezige cultuurhistorische waarden. Bij gemeentelijke monumenten wordt gekeken naar alle aspecten van de betreffende waarde. In deze groep zitten objecten met bijzondere gevelelementen (bijvoorbeeld rijk geomamenteerde winkelpuien of zeer rijke baksteenarchitectuur of ornamentiek in de gevels), intacte interieurs, niet direct zichtbare bouwhistorische of cultuurhistorische (verhalende) waarden. Dat zijn waardevolle aspecten aan een object die bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit binnen Schoonhoven, maar lastig binnen de regels van het bestemmingsplan kunnen worden gereguleerd. Vanwege die hoge waarden is bescherming via de erfgoedverordening geëigend. De hoge cultuurhistorische waarden hebben op een aantal punten een gelijke waarde als de gemeentelijke monumenten, maar het accent ligt op exterieure aspecten die wel via het bestemmingsplan zijn te reguleren. Daarbij wordt meer gekeken naar de hoofdlijnen van het gebouw en haar uitwerking dan naar de specifieke details. Deze onderdelen worden wel binnen de welstandstoets getoetst, maar alleen indien het een vergunningplichtige activiteit is. Daarbij wordt niet gekeken naar het interieur van de objecten. Het verschil komt ook tot uiting in de

omschrijving van de hoge waarden, die veel beknopter is dan de beschrijving van gemeentelijke monumenten.

5.4.3. Waarom vindt Schoonhoven het voorgestelde beleid en de eventuele gevolgen voor eigenaren redelijk?

Cultuurhistorische waarden zijn van algemeen belang en overstijgen daarmee het individuele belang van de eigenaar. Het behouden, benutten en versterken van de cultuurhistorische waarden dienen een algemeen doel. Zo dragen ze bij aan de kennis over het ontstaan en ontwikkelen van de gemeente Schoonhoven en vertellen ze over het leven in de voorgaande eeuwen. Daarmee heeft erfgoed en de cultuurhistorische waarden een wetenschappelijk nut. Deze kennis is niet alleen voor onze generatie waardevol. Het erfgoed gaat vaak al eeuwen mee en ook de generaties na ons moeten de mogelijkheid hebben te leren en te genieten van wat de cultuurhistorie heeft voortgebracht. Behouden, versterken en benutten doen we in eerste instantie dan ook voor de navolgende generaties.

Maar daarnaast zijn de ruimtelijke aspecten van de cultuurhistorische waarden ook nu al van algemeen belang. De cultuurhistorische waarden zorgen voor een door velen gewaardeerde hoge ruimtelijke kwaliteit. Het voorgestelde beleid is bedoeld om deze ruimtelijke kwaliteit in stand te houden en te versterken. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor personen en bedrijven. Ook zorgt het behoud van de historische karakteristiek voor aantrekkingskracht op het gebied van toerisme en recreatie binnen de gemeente. De ruimtelijke kwaliteit kan daarmee gekoppeld worden aan economische groei van de gemeente Schoonhoven. Iets waar alle eigenaren bij gebaat zijn.

BIJLAGEN

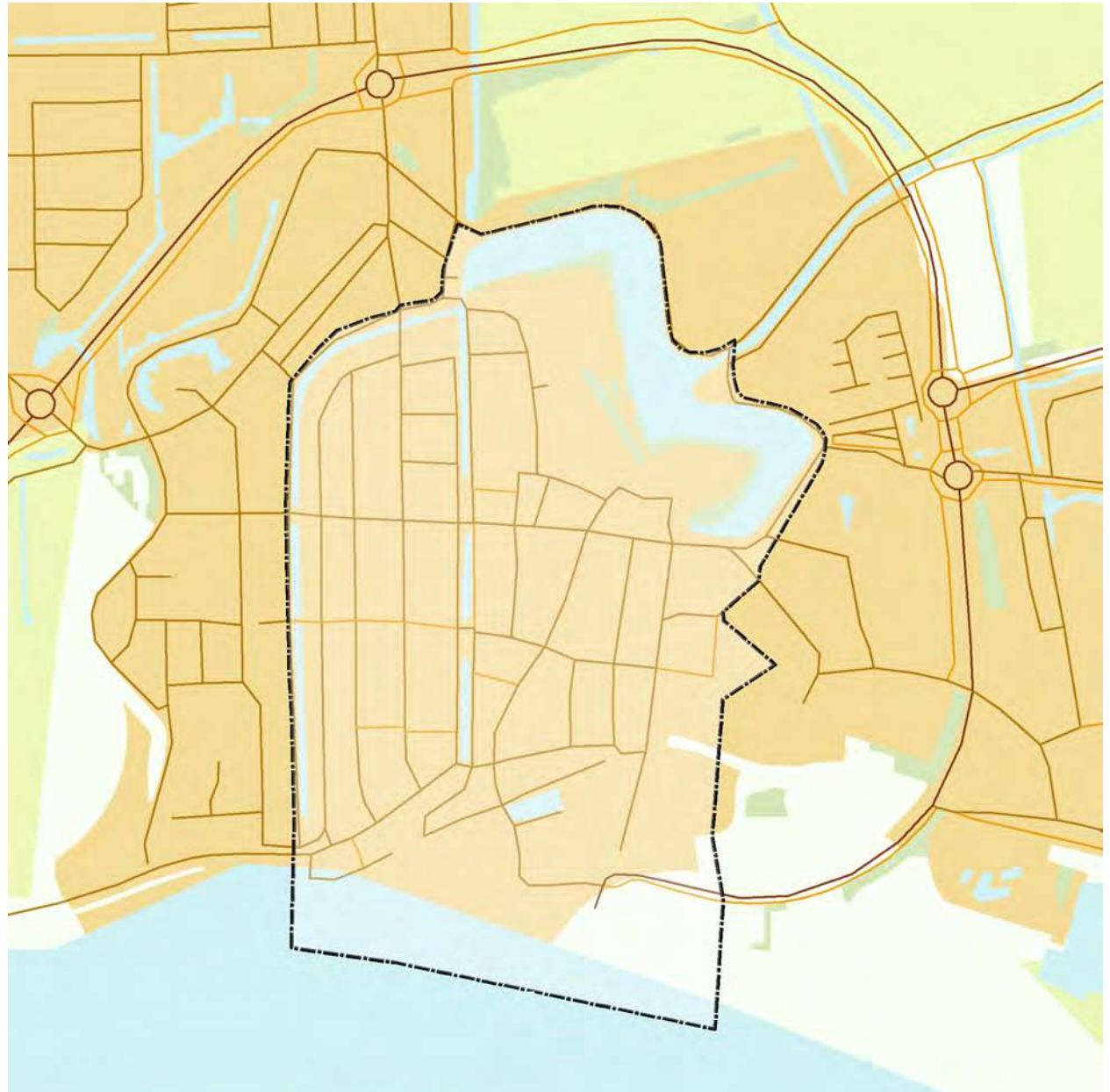
- I. RIJKSBESCHERMD STADSGEZICHT
SCHOONHOVEN
- II. LIJST VAN RIJKSMONUMENTEN
- III. LIJST VAN GEMEENTELIJKE MONUMENTEN
- IV. AANVULLENDE SELECTIECRITERIA
- V. OVERZICHT STEDELIJKE ONTWIKKELING
VAN SCHOONHOVEN
- VI. TABEL SCHEMATISCHE WEERGAVE
TOETSAPSECTEN
- VII. LIJST CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

DIGITALE BIJLAGEN

1. WAARDERINGSLIJSTEN CULTUURHISTORISCHE
WAARDEN
2. CULTUURHISTORISCHE WAARDENKAART

Bijlage I

Beschermd stadsgezicht Schoonhoven

Bijlage II

Overzicht rijksmonumenten

	Nr.	Locatie	Oorspronkelijke functie
1	452390	Bij de Watertoren bij 25	Nutsbedrijf
2	33421	Carmelietenstraat 11	Industrie
3	33419	Carmelietenstraat 7	Woonhuis
4	33420	Carmelietenstraat 9	Woonhuis
5	33425	Dam 10	Nijverheid
6	33423	Dam 5	Woonhuis
7	33424	Dam 8	Woonhuis
8	33422	Dam 9	Overheidsgebouw
9	33426	Doelenplein 1	Militair verblijfsgebouw
10	526571	Doelenplein 12	Bijgebouwen
11	33427	Haven 1	Woonhuis
12	33447	Haven 10	Werk-woonhuis
13	33429	Haven 11	Woonhuis
14	33448	Haven 12	Woonhuis
15	33430	Haven 13	Kerk en kerkonderdeel
16	33431	Haven 15	Woonhuis
17	33449	Haven 16	Woonhuis
18	33432	Haven 17	Woonhuis
19	33450	Haven 18	Werk-woonhuis
20	33433	Haven 19	Woonhuis
21	33434	Haven 21	Werk-woonhuis
22	33451	Haven 22	Woonhuis
23	33435	Haven 23	Werk-woonhuis
24	33436	Haven 25	Woonhuis
25	33452	Haven 26	Woonhuis
26	33437	Haven 27	Woonhuis
27	33453	Haven 28	Woonhuis
28	33438	Haven 29	Woonhuis
29	33428	Haven 3	Woonhuis

30	33454	Haven 30	Woonhuis
31	33455	Haven 32	Woonhuis
32	33440	Haven 41	Bestuursgebouw en onderdeel
33	33456	Haven 44	Woonhuis
34	33441	Haven 45	Werk-woonhuis
35	33457	Haven 46	Woonhuis
36	33458	Haven 48	Woonhuis
37	33459	Haven 50	Werk-woonhuis
38	33460	Haven 52	Werk-woonhuis
39	33461	Haven 54	Woonhuis
40	33442	Haven 57	Woonhuis
41	33462	Haven 58	Werk-woonhuis
42	33445	Haven 6	Woonhuis
43	526572	Haven 61	Woonhuis
44	33463	Haven 62	Woonhuis
45	33464	Haven 64	Werk-woonhuis
46	33443	Haven 65	Woonhuis
47	33465	Haven 66	Woonhuis
48	33466	Haven 68	Werk-woonhuis
49	33446	Haven 6A	Woonhuis
50	33444	Haven 73	Boerderij
51	33467	Haven 78	Werk-woonhuis
52	33468	Haven 82	Werk-woonhuis
53	33472	Haven 84	Kerk en kerkonderdeel
54	33473	Haven 84	Kerk en kerkonderdeel
55	33439	Haven bij 35/37	Woonhuis
56	33551	Haven tegenover 43	Gedenkteken
57	33550	Haven tegenover 43	Brug
58	33549	Haven tegenover 77	Brug

59	33469	Havenstraat 30	Woonhuis
60	33509	Kazerneplein 4	Militair verblijfsgebouw
61	33479	Koestraat 101	Kapel
62	33480	Koestraat 109	Sociale zorg, liefdadigh.
63	33487	Koestraat 114	Woonhuis
64	33488	Koestraat 116	Woonhuis
65	33489	Koestraat 120	Werk-woonhuis
66	33490	Koestraat 122	Woonhuis
67	33491	Koestraat 126	Woonhuis
68	33492	Koestraat 130	Woonhuis
69	33493	Koestraat 134	Woonhuis
70	33494	Koestraat 144	Woonhuis
71	33481	Koestraat 6	Woonhuis
72	33482	Koestraat 68	Woonhuis
73	33483	Koestraat 72	Opslag
74	33484	Koestraat 78	Woonhuis
75	33485	Koestraat 80	Sociale zorg, liefdadigh.
76	33474	Koestraat 81	Woonhuis
77	33475	Koestraat 87	Werk-woonhuis
78	33476	Koestraat 93	Woonhuis
79	33486	Koestraat 94	Werk-woonhuis
80	33477	Koestraat 95	Woonhuis
81	33496	Korte Dijk 12	Woonhuis
82	33495	Korte Dijk 9	Woonhuis
83	526573	Korte Weistraat 12	Nijverheid
84	33478	Kruissteeg 2	Woonhuis
85	33497	Lange Weistraat 21	Industrie
86	33498	Lange Weistraat bij 4	Vanwege onderdelen kerk
87	526577 (526583)	Lekdijk ong./TO de splitsing met de Tiendweg	Waterweg, werf en haven
88	526576 (526583)	Lekdijk ong./TO de splitsing met de Tiendweg	Waterweg, werf en haven
89	526583	Lekdijk ong./TO de splitsing met de Tiendweg	Waterweg, werf en haven

90	33541	Lopikersingel bij 2	Gracht
91	33504	Lopikerstraat 10	Werk-woonhuis
92	33505	Lopikerstraat 12	Werk-woonhuis
93	33500	Lopikerstraat 13	Woonhuis
94	33501	Lopikerstraat 15	Woonhuis
95	33506	Lopikerstraat 20	Opslag
96	33502	Lopikerstraat 37	Woonhuis
97	33503	Lopikerstraat 49	Woonhuis
98	33499	Lopikerweg 32	Horeca
99	33507	Molenstraat 1	Woonhuis
100	33508	Nieuwe Singel 25	Woonhuis
101	33516	Oude Haven 10	Woonhuis
102	526574	Oude Haven 11	Woonhuis
103	33517	Oude Haven 12	Woonhuis
104	33511	Oude Haven 13	Woonhuis
105	33518	Oude Haven 14	Woonhuis
106	33512	Oude Haven 17	Woonhuis
107	33513	Oude Haven 19	Woonhuis
108	33514	Oude Haven 2	Woonhuis
109	33519	Oude Haven 20	Woonhuis
110	33520	Oude Haven 22	Woonhuis
111	526575	Oude Haven 28	Nijverheid
112	33521	Oude Haven 30	Woonhuis
113	33522	Oude Haven 32	Woonhuis
114	33523	Oude Haven 38	Woonhuis
115	33515	Oude Haven 4	Woonhuis
116	33510	Oude Haven 9	Woonhuis
117	33544	Oude Singel tegenover 144	Kust- en oevermarkering
118	526578	Spoorsingel 2	Woonhuis
119	33528	Tol 11	Woonhuis
120	33524	Tol 3	Woonhuis
121	33525	Tol 6	Woonhuis
122	33526	Tol 8	Woonhuis
123	33527	Tol 9	Werk-woonhuis
124	33548	Trompertswal bij 1	Brug

125	33529	Veerstraat 1A	Woonhuis
126	33539	Voorhaven 10	Woonhuis
127	33531	Voorhaven 15	Opslag
128	33532	Voorhaven 17	Woonhuis
129	33533	Voorhaven 19	Woonhuis
130	33535	Voorhaven 2	Woonhuis
131	33534	Voorhaven 23	Werk-woonhuis
132	33536	Voorhaven 4	Woonhuis
133	33530	Voorhaven 5	Werk-woonhuis
134	33537	Voorhaven 6	Woonhuis
135	33538	Voorhaven 8	Woonhuis
136	33545	Voorhaven en Scheepsmakershaven	Waterweg, werf en haven
137	33552	Voorhaven tegenover I	Waterkering en - doorlaat
138	33546	Wal 10	Fort, vesting en -onderdl

139	33540	Wal 3	Begraafplaats en -onderdl
140	525035	Wal 30	Vanwege onderdelen kerk
141	33542	Wal 61	Voorwerk
142	511387	Wal 63	Vanwege onderdelen kerk
143	33547	Wal bij 9	Gracht
144	33543	Wal tegenover 40	Omwalling
145	33471	Weergang bij I	Fort, vesting en -onderdl
146	33470	Weergang bij I	Fort, vesting en -onderdl
147	33553	De Montignylaan 28	Woonhuis
148	33554	De Montignylaan 18	Kerk en kerkonderdeel
149	33555	Tiendweg 32	Boerderij

Bijlage III

Overzicht gemeentelijke monumenten

	Adres
1	Albrecht Beylinggracht 16
2	Albrecht Beylinggracht 26
3	Albrecht Beylinggracht 28
4	Albrecht Beylinggracht 30
5	Albrecht Beylinggracht 32
6	Albrecht Beylinggracht 34
7	Albrecht Beylinggracht 36
8	Albrecht Beylinggracht 38
9	Albrecht Beylinggracht 40
10	Albrecht Beylinggracht 42
11	Buiten de Veerpoort 1 eA02
12	Havenstraat 15
13	Havenstraat 47A
14	Havenstraat 64
15	Havenstraatse Wal 15
16	Jan Kortlandstraat 11
17	Jan Kortlandstraat 13
18	Jan Kortlandstraat 15
19	Jan Kortlandstraat 2
20	Koestraat 11
21	Koestraat 146
22	Koestraat 148
23	Koestraat 150
24	Koestraat 21
25	Koestraat
26	Korte Dijk 19
27	Kruispoortstraat 8
28	Lekdijk West 3

29	Lopikerstraat 30
30	Lopikerstraat 38
31	Lopikerstraat 51
32	Lopikerweg 54
33	Olivier van Noortplein nabij 2a, b, c
34	Opweg
35	Oude Haven 21
36	Oude Haven 31
37	Oude Haven 8
38	Oude Singel 60
39	Oude Singel 92
40	Spoorsingel 11
41	Spoorstraat 6
42	Tol 12
43	Tol 2
44	Veerstraat 5
45	Wal 12
46	Wal 26b
47	Wal 26c
48	Wal 30
49	Wal 32
50	Wal 63

Bijlage IV

Aanvullende criteria cultuurhistorische inventarisatie Schoonhoven

Bij het selecteren van de gebieden, structuren en (gebouwde) objecten met een cultuurhistorische waarde is gebruik gemaakt van de onderstaande criteria. Het aantal criteria waar aan wordt voldaan, bepaalt de gradatie (hoog, middelhoog en laag) van waardering.

Naast deze specifieke criteria zijn de landelijk gehanteerde algemene criteria voor inventarisaties van toepassing.

Per thema

Middeleeuwse ontginningen

Gebieden en/of structuren die herinneren aan de ontwikkeling en ingebruikname van het gebied in en rondom Schoonhoven en:

1. Onderdeel zijn van de hoofdinfrastructuur en/of;
2. Een hoge mate van gaafheid bezitten en/of;
3. Als gevolg van de ruimtelijke karakteristieken directe associaties oproepen met een als zodanig herkenbare middeleeuwse ontginning.

Met betrekking tot (gebouwde) objecten die binnen dit thema vallen:

4. Het (gebouwde) object heeft door zijn functie of typologie een directe relatie met de ontginningsgeschiedenis van de gemeente en/of;
5. Het (gebouwde) object maakt onderdeel uit van een vrijwel gaaf gebieds- / structuurensemble en/of;
6. Het (gebouwde) object bezit hoge architectuurhistorische waarden, dan wel interieurwaarde.

Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing

Gebieden en/of structuren die herinneren aan de ontwikkeling van Schoonhoven vanaf de eerste nederzetting tot aan nu en:

1. Onderdeel zijn van de cultuurhistorische hoofdstructuur van de gemeente Schoonhoven en/of;

2. Door hun ruimtelijke karakteristiek het historische ontwikkelingsbeeld van Schoonhoven illustreren en/of;
3. Een hoge mate van gaafheid bezitten
4. Bijzondere cultuurhistorische waarde bezitten, waarbij de betekenis voor de gemeenschap duidelijk is omdat zij een cultureel, maatschappelijke of sociaal- economische betekenis heeft en/of;
5. Een (zeer) hoge landschappelijke of stedenbouwkundige waarde bezitten.

Met betrekking tot (gebouwde) objecten die binnen dit thema vallen:

6. Onderdeel uitmaken van de cultuurhistorische hoofdstructuur van de gemeente en/of;
7. Het (gebouwde) object maakt onderdeel uit van een vrijwel gaaf stedenbouwkundig of architectonisch ensemble en/of;
8. Is van de hand van een voor de gemeente Schoonhoven relevante architect, aannemer of ontwikkelaar en/of;
9. Illustreert een bijzondere cultuurhistorische ontwikkeling binnen de gemeente en is derhalve van belang voor het ontwikkelingsbeeld binnen de gemeente en/of;
10. Heeft een hoge architectuurhistorische waarde, dan wel interieurwaarde.

Waterbeheer

Gebieden en structuren die herinneren aan de ontwikkeling van het waterbeheer in en rondom Schoonhoven en:

1. Onderdeel uitmaken van de cultuurhistorische hoofdinfrastructuur en/of;
2. Door hun ruimtelijke karakteristiek het historische ontwikkelingsbeeld van het waterbeheer binnen Schoonhoven illustreren en/of;
3. Bijzondere cultuurhistorische waarden bezitten, waarbij de betekenis van het object voor de gemeenschap duidelijk is en van cultureel of sociaal- economische belang voor de geschiedenis ervan en/of;
4. Een (zeer) hoge landschappelijke of stedenbouwkundige waarde bezitten.

Met betrekking tot (gebouwde) objecten die binnen dit thema vallen:

5. Het (gebouwde) object maakt onderdeel uit een vrijwel gaaf stedenbouwkundig of landschappelijk ensemble en/of;
6. Het betreffende (gebouwde) object versterkt de karakteristieken en cultuurhistorische waarde van het betreffende gebied of de betreffende structuur waaraan het is gelegen en/of;
7. Het (gebouwde) object bezit hoge architectuurhistorische waarden, dan wel interieurwaarde.

Verdediging van stad en land

Gebieden en/of structuren die herinneren aan de vestingstad Schoonhoven en:

1. Een duidelijke afspiegeling zijn van de aanleg van de middeleeuwse stadswallen of de vestingwerken van Schoonhoven en/of;
2. Een zekere mate van gaafheid bezitten en/of;
3. Vanwege ruimtelijke karakteristieken bijdragen aan de historische gelaagdheid en de beleefbaarheid van Schoonhoven als vestingstad.

Met betrekking tot (gebouwde) objecten die binnen dit thema vallen:

4. (Gebouwde) objecten die een directe, visuele relatie hebben met de structuur van de vestingwerken en/of;
5. Onderdeel zijn van een gaaf ensemble onderdeel uitmakend van de vestingwerken van Schoonhoven;
6. Hoge architectuurhistorische waarde bezitten wegens ouderdom, verschijningsvorm of typologie.

Bedrijvigheid

(Gebouwde) objecten en structuren die herinneren aan de ontwikkeling van verschillende soorten bedrijvigheid binnen Schoonhoven en:

A) met betrekking tot de zilverwerkplaatsen:

1. Als zodanig herkenbaar zijn als gevolg van de architectonische uitwerking en/of;
2. onderdeel zijn van een stedenbouwkundig of architectonisch ensemble binnen het thema "Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing" en/of;
3. een bijzondere architectuurhistorische waarde bezitten en/of;
4. vanwege de ouderdom.

B) met betrekking tot de historische fabrieken:

5. Gebouwde objecten die een vertegenwoordiger vormen van een voor de historie van Schoonhoven belangrijke industrie en/of;
6. Gebouwde objecten met een karakteristieke typologie voor het thema 'Bedrijvigheid' en daarmee als vertegenwoordiger dient voor een bepaalde industrie in een bepaalde periode en/of;
7. Vanwege de architectuurhistorische waarde van een gebouwd object;
8. Vanwege de ouderdom.

C) Met betrekking tot overige bedrijvigheid binnen de gemeente Schoonhoven:

9. Gebouwde objecten die een vertegenwoordiger zijn van een bepaalde bedrijvigheid die van belang is geweest binnen Schoonhoven binnen een bepaalde periode en/of;
10. Gebouwde objecten die een bijzondere cultuurhistorische waarden bezitten, waarbij de betekenis van het object voor de gemeenschap duidelijk is en van cultureel of sociaal- economische belang voor de geschiedenis ervan en/of;
11. Gebouwde objecten die gelegen zijn binnen een stedenbouwkundig of architectonisch ensemble binnen het thema "Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing" en bijdragen aan de beleefbaarheid van de historische gelaagdheid van de stad en/of;
12. Vanwege de architectuurhistorische waarde en/of;
13. Vanwege de ouderdom.

Historisch groen:

Groenstructuren en individuele groenelementen die herinneren aan de historische ontwikkeling van Schoonhoven qua landschappelijke en stedenbouwkundige inrichting en het gebruik ervan en:

1. Sprekend zijn voor een bepaalde gebeurtenis of ontwikkeling en/of
2. Kenmerkend zijn voor een bepaalde periode en/of;
3. Kenmerkend zijn voor een bepaalde functie en/of;
4. Kenmerkend zijn voor een bepaalde structuur.

Bijlage V

Overzicht stedelijke ontwikkeling Schoonhoven

Uitsnede van de kaart van de morgentalen en het Hofland onder Schoonhoven, met een vogelvluchtperspectief van de stad. Geschilderde kaart door Pieter Sluyter, 1552 (Kaartcollectie Binnenland Hingman, Nationaal Archief)

Uitsnede uit de plattegrond van
Schoonhoven en Nieuwpoort,
Jacob van Deventer, 1558
(Kaartcollectie binnenland
Hingman nationaal archief).

Zie pagina 15 voor een uitsnede
van de stad Schoonhoven.

Nettekeningen 1:50.000 van de veldminuten ten behoeven van de Topografische Militaire Kaart, 1850-1864 (Nationaal archief, collectie kaarten Zuid-Holland)

Randdetail van de topografische militairkaart, 1914 (Kadaster)

Detail topografische kaart 1936 (kadaster)

Detail topografische kaart 1969 (kadaster)

Bijlage VI

Schematische weergave toetsaspecten erfgoed

Type erfgoed / punten van aandacht bij ontwikkeling	Rijks beschermd stadsgezicht	Rijksmonument	Gemeentelijk monument	Erfgoed in het bestemmingsplan		
				Hoog	Middel-hoog	Laag
Stedenbouwkundige / landschappelijke positie in relatie tot omgeving	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Typologie (cultuur- historische verhaal)	x	✓	✓	✓	✓	✓
Bouwmassa (hoogte, breedte, kapvorm, e.d.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Gevelopbouw (open-dicht verhou- ding, e.d.)	✓ Beperkte toets op aansluiting met omgeving	✓	✓	✓	✓	x
Materialen en detailering	✓ Beperkte toets op aansluiting met omgeving	✓	✓	✓	x	x
Ornamentiek gevels	x	✓	✓	x	x	x
Interieur en bouwhistorische waarden	x	✓	✓	x In uitzonderlijke gevallen kan hierop getoetst worden	x	x

Type erfgoed / Sloop- en bouwmogelijkheden	Rijks beschermd stadsgezicht	Rijksmonument	Gemeentelijk monument	Erfgoed in het bestemmingsplan		
				Hoog	Middelhoog	Laag
Vergunnings- vrij bouwen	✓ Mits geen monument	✗ Alleen bij niet monumentale onderdelen	✗ Alleen bij niet monumentale onderdelen	✓	✓	✓
Sloopmogelijkheden	✗	✗ In principe is sloop niet mogelijk mits zeer zwaarwegende reden.	✗ In principe is sloop niet mogelijk mits zeer zwaarwegende reden.	✓ Met omgevingsvergunning voor de activiteit slopen	✓	✓

Bijlage VII

Lijst van cultuurhistorische waarden Schoonhoven

CHWI0	Polder Zuid Zevender en Willige Langerak	Zevender - Lekdijk oost - gemeentegrens Lopik - Rolklaver	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
CHWI1	Achterwetering	Polder Zuid Zevender	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
CHWI2	Structuur Tiendweg	Tiendweg	Middeleeuwse Ontginningen / Historisch Groen	Hoog
CHWI3	Structuur Lekdijk-oost	Lekdijk-Oost	Waterbeheer	Hoog
CHWI4	Moordenaarslaantje	Waterstructuur vanaf Nassaukade tot aan Lopikerplein. Daarna vervolgend Borghleenpad t/m Halve Maan	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / middeleeuwse ontginningen	Hoog
CHWI5a	Verbinding Willige langerak -Schoonhoven - Lekdijk oost	Stadhuisstraat - Carmelietenstraat - Meent - het bastion	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI5b	Verbinding Willige langerak -Schoonhoven - Lekdijk oost	De Montignylaan	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI6	Bolwerken	Groene singel - Spoorsingel - Nieuwe singel - Lopikersingel - Langerakkerweg - wal oostzijde begraafplaats	Verdediging van stad en land/ Historisch Groen	Hoog
CHWI7	Structuur Korte dijk	Korte dijk	Verdediging van stad en land	Hoog
CHWI8	Bo(t)tersloot	Opweg, langs zuidelijke deel	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI9	Structuur oude Kerkweg	C.G. Roosweg tussen grens met Bergambacht en kerkweg	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
CHWIa	Het Hofland	Botersloot - Bonrepas - Vinkenpad, G.J. van Heuven Goedhartweg	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWIb	Landschapsstructuur Het Hofland	Oude singel - G.J. van Heuven Goedhartweg - Botersloot - Lopikerweg	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW2	Molenplaats	Vinkenpad, lopikerweg 52	Waterbeheer	Hoog

	Achtermolen			
CHW20	Broedijkerwetering	Lopikerweg, Langs	Waterbeheer	Middelhoog
CHW21	Molenbiotoop molen Bon Repas	Bergambachtse polder ter plaatse van molen Bonrepas	Waterbeheer	Hoog
CHW22	Structuur Opweg	Opweg	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Middeleeuwse ontginningen/ Historisch Groen	Hoog
CHW23	Polder Bergambacht (uitgezonderd woonwijk)	Lek - gemeentegrenzen gemeente Vlist, Bergambacht en Lopik - Opweg - Spoorsingel - Groene singel	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
CHW24	Structuur Lekdijk west	Lekdijk west (incl. Voorhaven)	Waterbeheer /Historisch groen	Hoog
CHW25	Rij platanen	Lekdijk west tpv 4	Historisch groen	Hoog
CHW26	Structuur oude ravelijn	Halve maan	Verdediging van stad en land	Hoog
CHW27	Boomgaard, historische locatie	Langerakkerweg t.o. 23	Historisch groen	Middelhoog
CHW28	Loop oude Wetering	H.A. Schreuderstraat / Vlistweg	Middeleeuwse Ontginningen	Middelhoog
CHW29	Wonder van Schoonhoven	Lopikerwetering (Zevender) t.h.v. Lopikerweg 48 / 50	Waterbeheer	Hoog
CHW3	Molenplaats Watermolen	Vinkenpad ten noorden van Lopikerweg 52	Waterbeheer	Hoog
CHW30	Groenstructuur Haven	Haven west en oost, kade	Historisch groen	Hoog
CHW31	Groenstructuur Oude Haven	Oude Haven west en oost, kade	Historisch groen	Hoog
CHW32	Structuur De Hem	Lekdijk west, de Hem en C.G. Roosweg	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW33	Leilindes Dam	Dam	Historisch groen	Middelhoog
CHW34	Stedenbouwkundige structuur door Zevender	Carmelietenstraat t.p.v. 4	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
CHW35	Structuur Goudsmidshof, Zilversmidshof, Juweliershof	Goudsmidshof I t/m 17; Mr. Kesperstraat 5ABC t/m 19ABC; 's Heerenbergstraat 2ABC t/m 8ABC, 10, 12AB t/m 24AB, 13AB T/M 25AB; Juweliershof;	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog

		Adam van Vianenstraat 26ABC t/m 40ABC, 35ABC t/m 49ABC; Edelsmidsdreef 1ABC t/m 7ABC, 40, 51ABC t/m 57ABC; Zilversmidshof 1 t/m 17; Jan Lutmastraat 26 t/m 40, 27ABC t/m 41ABC; Weideveld 2 - 16		
CHW36	Stadspark	Opweg en Bastion, Op oude bolwerken tussen	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Historisch groen	Hoog, potentieel monument
CHW4	Zevender (ook wel Lopikerwetering)	Lopikerweg - Nassaukade	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
CHW5	Terrein Hofstede Zevender	Lopikerweg - Zevender	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW6	Oude Sidewende	Vanaf Nassaukade tot en met de Populierenlaan	Middeleeuwse Ontginningen / Historisch Groen	Hoog
CHW7	Voorne	Vinkepad - Noord-Zevenderpolder	Waterbeheer	Hoog
CHW8	Structuur Lopikerweg	Lopikerweg	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Historisch Groen	Hoog
CHW9	Polder Noord Zevender	Lopikerweg - Vinkenpad - gemeentegrens	Middeleeuwse Ontginningen	Hoog
XX1 *	Schoorsteen Dika	Buiten de veerpoort 5	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX2 *	Villa	De Montignylaan 22	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX3 *	Villa	De Montignylaan 23	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX4 *	Villa	De Montignylaan 24	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX5 *	Voormalige burgermanswoning	Doelenplein 11	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX6 *	Woonhuis - dokterswoning	Haven 71	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX7 *	Woonhuis - werkplaats	Havenstraat 32	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX8 *	Voormalige school	Klooster 10 en 12	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX9 *	Voormalige kerk	Klooster 5	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX10 *	Burgermanswoning	Koestraat 110	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument

XX11*	Burgermanswoning	Koestraat 58	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX12*	Voormalig koetshuis	Koestraat 71	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX13*	Voormalig nutsgebouw	Koestraat 74	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX14*	Pakhuis	Korte dijk 27	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX15*	Woonhuis - zilversmidshuis	Lange weistraat 39	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX16*	Burgermanswoning	Lange Weistraat 60	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX17*	Electriciteitshuisje	Lange Weistraat 6a, nabij	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX18*	Boerderij	Lekdijk west 67	Middeleeuwse ontginningen	Hoog, potentieel monument
XX19*	Winkel	Lopikerstraat 25	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX20*	Voormalig postkantoor	Lopikerstraat 9 en 11	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX21*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 10	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX22*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 12	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX23*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 14	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX24*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 16	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX25*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 18	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX26*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 2	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX27*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 4	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX28*	Villa	Lopikerweg 50	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX29*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 6	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX30*	Arbeiderswoningen complex	Lopikerweg 8	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX31*	Pakhuis	Molenstraat 28	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX32*	Villa	Nassaukade 1	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument

XX33*	School / klokkenfabriek	Oude Haven 36	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX34*	Burgermanswoning	Oude Singel 144e	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX35*	Burgermanswoning	Oude Singel 174	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX36*	Burgermanswoning	Scheepmakershaven 1	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX37*	Burgermanswoning	Scheepmakershaven 4 / erker aan de Tol	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX38*	Voormalig stationsgebouw	Spoorstraat 1	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX39*	Villa	Spoorstraat 58	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX40*	Woonhuis - winkel	Stadhuisstraat 17 - 19	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX41*	Villa	Stationsplein 2	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
XX42*	Boerderij	Tiendweg 1 - 1a	Middeleeuwse ontginningen	Hoog, potentieel monument
XX43*	Burgermanswoning	Tol 5	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
XX44*	Woonhuis - pakhuys/verffabriek	Voorhaven 33	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX45*	Woonhuis - pakhuys/verffabriek	Voorhaven 35	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX46*	Villa	Wal 11 - 13	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX47*	Aardewerkfabriek	Wal 14	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
XX48*	Pakhuis	Veerstraat 14	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW37	Burgermanswoningen complex	Albrecht Beijlinggracht 10 t/m 24	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW38	Woonhuis - winkel	Albrecht Beijlinggracht 44	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW39	Brugleuning	Appelstraat - Oude Singel	Waterbeheer	Middelhoog
CHW40	Burgermanswoning	Appelstraat 10	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW41	Burgermanswoning	Appelstraat 11	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW42	Burgermanswoning	Appelstraat 9	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW43	Militaire opslag	Bastion 5	Verdediging van stad en land	Hoog, potentieel monument
CHW44	Brugleuning	C.G. Roosweg	Waterbeheer	Middelhoog
CHW45	Arbeiderswoning	C.G. Roosweg 5 / Debijelaan 18	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW46	Burgermanswoning	Carmelietenstraat 12	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog

CHW47	Burgermanswoning met winkel	Carmelietenstraat 13	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW48	Pakhuis	Carmelietenstraat 4	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW49	Burgermanswoning	Carmelietenstraat 8	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW50	Woonhuis - winkel	Dam 2	Bedrijvigheid	Laag
CHW51	Pakhuis	Dam 7	Bedrijvigheid	Hoog
CHW52	Boerderij	De Montignylaan 14	Middeleeuwse ontginningen	Middelhoog
CHW53	Boerderij	De Montignylaan 3	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW54	Boerderij	De Montignylaan 8 10	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW55	Julianaboom	Doelenplein	Historisch groen	Hoog, potentieel monument
CHW56	Pakhuis	Doelenplein 5 5a 5b 5c	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW57	Pakhuis	Doelenstraat 5	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW58	Gallerijwoningen	Edelsmidsdreef 13AB tot en met 25AB	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW59	Willem-Alexander boom	Groene Singel	Historisch groen	Hoog, potentieel monument
CHW60	Arbeiderswoningen complex	Halve maan 19 - 29	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Laag
CHW61	Arbeiderswoningen complex	Halve Maan 3 - 17	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Laag
CHW62	Woonhuis - winkel	Haven 31	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW63	Woonhuis - winkel	Haven 33	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW64	Woonhuis - winkel	Haven 34	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW65	Woonhuis - winkel	Haven 43	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW67	Woonhuis - winkel	Haven 67	Bedrijvigheid	Hoog
CHW68	Burgermanswoning	Haven 7	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW69	Woonhuis - winkel	Haven 76	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW70	Burgermanswoning	Havenstraat 12	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW71	Woonhuis - zilversmidshuis	Havenstraat 17	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW72	Pakhuis	Havenstraat 4	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW73	Woonhuis - zilversmidshuis	Havenstraat 56	Bedrijvigheid	Hoog

CHW74	Woonhuis - zilvermidshuis	Havenstraat 58	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW75	Molenaarswoning	Havenstraat 6	Bedrijvigheid	Laag
CHW76	Woonhuis - zilvermidshuis	Havenstraat 62	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW77	Woonhuis - zilvermidshuis	Havenstraat 68	Bedrijvigheid	Hoog
CHW78	Burgermanswoning	Havenstraat 72	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW79	Woonhuis - pakhuis	Havenstraat 74	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW80	Burgermanswoning	Havenstraat 76	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW81	Burgermanswoning	Havenstraat 78	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW82	Burgermanswoning	Havenstraat 98	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW83	Schuren	Havenstraatse Wal 7 en naast 7	Bedrijvigheid	Middel
CHW84	Stal - Wagenschuur	Havenstraatse Wal 1	Bedrijvigheid	Hoog
CHW85	Burgermanswoning	Havenstraatse Wal 19	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW86	Burgermanswoning	Havenstraatse Wal 21	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW87	Pakhuis	Havenstraatse Wal 3	Bedrijvigheid	Laag
CHW88	Pakhuis	Havenstraatse Wal 3a	Bedrijvigheid	Laag
CHW89	Complex van arbeiderswoningen	Havenstraatse Wal 6 t/m 20 even nummer	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW90	Burgermanswoning	Jan Kortlandstraat 17	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW91	Burgermanswoning	Jan Kortlandstraat 19	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW92	Burgermanswoning	Jan Kortlandstraat 21	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW93	Woonhuis - winkel	Kerkstraat 1	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW94	Woonhuis - winkel	Kerkstraat 11	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW95	Woonhuis - winkel	Kerkstraat 3	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW96	Woonhuis - winkel	Kerkstraat 5	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW97	Woonhuis - winkel	Kerkstraat 7	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW98	Burgermanswoning	Klooster 9	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW99	Pakhuis	Koestraat 10	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW100	Woonhuis - werkplaats	Koestraat 108	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW101	Werkplaats	Koestraat 118	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW102	Werkplaats	Koestraat 124	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW103	Burgermanswoning	Koestraat 128	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog

CHWI04	Woonhuis - winkel	Koestraat 132	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI05	Burgermanswoning	Koestraat 136	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI06	Woonhuis - zilvermidshuis	Koestraat 138 140	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI07	Pakhuis	Koestraat 142	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI08	Burgermanswoning	Koestraat 31 33	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI09	Pakhuis	Koestraat 35 37	Bedrijvigheid	Laag
CHWI10	Burgermanswoning	Koestraat 36	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI11	Pakhuis	Koestraat 47b	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHWI12	Pakhuis	Koestraat 48	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI13	Wagenmakerij	Koestraat 49 51	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI14	Burgermanswoning	Koestraat 50	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI15	Woonhuis - winkel	Koestraat 59	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHWI16	Woonhuis - winkel	Koestraat 67	Bedrijvigheid	Laag
CHWI17	Woonhuis - werkplaats	Koestraat 70	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI18	Pakhuis	Wal, naast Wal 4	Bedrijvigheid	Laag
CHWI19	Burgermanswoning	Koestraat 85	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI20	Burgermanswoning	Koestraat 90	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI21	Burgermanswoning	Koestraat 92	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI22	Burgermanswoning	Koestraat 96	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI23	Woonhuis - winkel	Koestraat 99	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI24	Arbeiderswoningen complex	Koningin Julianastraat 2 - 12 (even nummers en 1 - 13 (oneven nummers)	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI25	Burgermanswoning	Korte Dijk 10	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI26	Burgermanswoning	Korte Dijk 13	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI27	Burgermanswoning	Korte Dijk 17	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI28	Burgermanswoning	Korte Dijk 2	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI29	Burgermanswoning	Korte Dijk 3	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI30	Burgermanswoning	Korte Dijk 5	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI31	Burgermanswoning	Korte Dijk 6	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI32	Burgermanswoning	Korte Dijk 7	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI33	Burgermanswoning	Korte Dijk 8	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI34	Plataan en kastanje	Korte dijk naast 9	Historisch groen	Hoog

CHWI 35	Burgermanswoning	Lange Weistraat 11	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 36	Burgermanswoning	Lange Weistraat 15	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 37	Burgermanswoning	Lange Weistraat 17 - 19	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 38	Burgermanswoning	Lange Weistraat 18	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI 39	Pakhuis	Lange Weistraat 23	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI 40	Pakhuis	Lange Weistraat 25	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI 41	Woonhuis - winkel	Lange Weistraat 33	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI 42	Woonhuis - zilversmidshuis	Lange Weistraat 41	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI 43	Burgermanswoning	Lange Weistraat 61	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI 44	Arbeiderswoningen complex	Lange Weistraat 63	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI 45	Arbeiderswoning	Lange Weistraat 71	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 46	Burgermanswoningen	Lange Weistraat 73	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 47	Burgermanswoning	Lange Weistraat 75	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI 48	Burgermanswoning	Lange Weistraat 8	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 49	Burgermanswoningen complex	Langerakkerweg 2 t/m 10	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI 50	Pakhuis	Lekdijk west 8 10	Bedrijvigheid	Laag
CHWI 51	Boerderij	Lekdijk west 97	Middeleeuwse ontginningen	Laag
CHWI 52	Dijkwoning	Lekdijk west 25	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Waterbeheer	Laag
CHWI 53	Arbeiderswoningen	Lekdijk west 63 - 65	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI 54	Waterschapspalen	Lekdijk - oost, tussen G.J. Heuven Goedhartweg en Wal	Waterbeheer	Hoog, potentieel monument
CHWI 55	Dijkwoning	Lekdijk west 103	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI 56	Dijkwoning	Lekdijk west 105	Waterbeheer / Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI 57	Arbeiderswoningen complex	Lekdijk west 15 t/m 21, oneven nummers	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI 58	Arbeiderswoningen complex	Lekdijk west 35 tot en met 49, oneven nummers	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHWI 59	Hotel Belvedere	Lekdijk west 4	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI 60	Boerderij	Lekdijk west 51	Middeleeuwse ontginningen	Middelhoog

CHWI61	Dijkwoning	Lekdijk west 57	Waterbeheer / Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI62	Burgermanswoning	Lopikersingel 1	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI63	Zuivelfabriek	Lopikersingel 11a en b	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI64	Burgermanswoning	Lopikersingel 3	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI65	Burgermanswoning	Lopikersingel 5	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI66	Burgermanswoning	Lopikersingel 7	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI67	Burgermanswoning	Lopikersingel 9	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHWI68	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 14	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI69	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 16 18	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI70	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 23	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHWI71	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 24	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI72	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 3	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI73	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 32	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI74	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 33	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI75	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 35	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHWI76	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 53	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHWI77	Burgermanswoning	Lopikerstraat 55	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI78	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 57	Bedrijvigheid	Laag
CHWI79	Burgermanswoning	Lopikerstraat 59	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI80	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 6	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI81	Woonhuis - zilversmidshuis	Lopikerstraat 61	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI82	Burgermanswoning	Lopikerstraat 63	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI83	Burgermanswoningen complex	Lopikerstraat 65 - 75	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHWI84	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 7	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHWI85	Woonhuis - winkel	Lopikerstraat 8	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI86	Woonhuis - zilversmidshuis	Lopikerweg 20	Bedrijvigheid	Hoog
CHWI87	Boerderij	Lopikerweg 60	Middeleeuwse ontginningen	Hoog, potentieel monument
CHWI88	Boerderij	Lopikerweg 68 - 70	Middeleeuwse ontginningen	Hoog
CHWI89	Burgermanswoning	Molenstraat 14	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHWI90	Burgermanswoning	Molenstraat 16	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument

CHW191	Burgerswoning	Molenstraat 20	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW192	Woonhuis - winkel	Molenstraat 24	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW193	Arbeiderswoningen	Nassaukade 23 25	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW194	Villa	Nassaukade 11	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW195	Arbeiderswoning	Nassaukade 21	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW196	Woonhuis - zilvermidshuis	Nes 22	Bedrijvigheid	Hoog
CHW197	Stal	Nes 25 27	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW198	Pakhuis	nes 29 31	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW199	Arbeiderswoning	Nieuwe Singel 1	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW200	Arbeiderswoningen complex	Nieuwe singen 11 23	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW201	Arbeiderswoningen complex	Olivier van noortplein 15 37	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW202	Boerderij	Opweg 100 102	Middeleeuwse ontginningen	Middelhoog
CHW203	Uitspanning	Opweg 2a	Bedrijvigheid	Laag
CHW204	Uitspanning	Opweg 2B	Bedrijvigheid	Laag
CHW205	Boerderij	Opweg 35	Middeleeuwse ontginningen	Laag
CHW206	Boerderij	Opweg 37	Middeleeuwse ontginningen	Hoog, potentieel monument
CHW207	Burgerswoningen complex	Opweg 8 - 14 (even nummers)	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW208	Woonhuis - cafe	Opweg 84	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW209	Koetshuis	Oude haven 15	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW210	Woonhuis - zilvermidshuis	Oude Haven 23	Bedrijvigheid	Hoog
CHW211	Burgerswoning	Oude Haven 25	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW212	Burgerswoning	Oude Haven 27	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW213	Burgerswoning	Oude Haven 29	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW214	Pakhuis	Oude Haven 34	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW215	Arbeiderswoningen complex	Oude Singel 128 - 142	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW216	Burgerswoningen	Oude Singel 160 - 172	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog

	complex			
CHW217	Arbeiderswoning	Oude Singel 56	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW218	Arbeiderswoning	Oude Singel 58	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW219	Arbeiderswoningen complex	Oude Singel 98 - 112 (even nummers)	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW220	Burgerswoning	Provenierstraat 16	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW221	Gallerijwoningen	s Heerenbergstraat 12AB tot en met 24AB	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW222	Arbeiderswoning	Schapenstraat 6	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW223	Rij platanen	Scheepmakershaven	Historisch groen	Hoog
CHW224	Pakhuis	Scheepmakershaven 5	Bedrijvigheid	Hoog
CHW225	Burgerswoning	Scheepsmakerhaven 26	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW226	Burgerswoning	Scheepsmakerhaven 28	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW227	Woonhuis - zilversmidshuis	Scheepsmakerhaven 30	Bedrijvigheid	Hoog
CHW228	Pakhuis	Scheepmakershaven 6	Bedrijvigheid	Laag
CHW229	Burgerswoning	Scheepmakershaven 7	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW230	Burgerswoningen	Spoorstraat 54 56	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW231	Villa	Spoorstraat 66	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW232	Burgerswoning	Stadhuisstraat 13	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW233	Burgerswoning	Stadhuisstraat 15	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW234	Pakhuis	Stadhuisstraat 2	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW235	Burgerswoning	Stadhuisstraat 6	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW236	Boerderij	Tiendweg 20 -22	Middeleeuwse ontginningen	Hoog, potentieel monument
CHW237	Boerderij	Tiendweg 25	Middeleeuwse ontginningen	Laag
CHW238	Burgerswoning	Tol 4	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW239	Burgerswoning	Tol 7	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW240	Beatrixboom	Uitdragerstraat, hoek Oude Haven west	Historisch groen	Hoog, potentieel monument
CHW241	Pakhuis	Varkensmarkt 6 6a	Bedrijvigheid	Laag
CHW242	Pakhuis	varkensmarkt 4	Bedrijvigheid	Laag
CHW243	Burgerswoningen complex	Varkensmarkt 7 9 11	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW244	Burgerswoning	Veerstraat 12	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag

CHW246	Burgerswoning	veerstraat 9	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW247	Brugleuningen Died Visser	Veerstraat t.p.v. Scheepmakershaven	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW248	Burgerswoning	Velleblootsteeg 2	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Laag
CHW249	Burgerswoning	Velleblootsteeg 4	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Middelhoog
CHW250	Burgerswoning	Voorhaven 12	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW251	Burgerwoning	Voorhaven 14	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW252	Burgerswoning	Voorhaven 16	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW253	Burgerswoning	Voorhaven 3	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW254	Woonhuis - winkel	Voorhaven 7	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW255	Pakhuis	Waagstraat 5 / Babokkenstraat 5	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW256	Pakhuis	Wal 10	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW257	Arbeiderswoningen	Wal 16 - 18	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW258	Pakhuis	Wal 4	Bedrijvigheid	Hoog
CHW259	Processietuin en Mariagrot	Wal 63	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW260	Pakhuis	Wal 8	Bedrijvigheid	Middelhoog
CHW261	Begraafplaats	Wal t.p.v. 3	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW262	Kiosk	H.A. Schreuderstraat 22	Bedrijvigheid	Hoog, potentieel monument
CHW263	Gezondheidscentrum	Spoorstraat 9	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument
CHW264	School	Vlisterweg 22	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog
CHW265	Aanlegsteiger	Buiten de Veerpoort, in verlengde van de Veerpoort langs de Lek	Bedrijvigheid	Hoog
CHW266	Aanlegsteiger	Buiten de Veerpoort, aan de Lek	Bedrijvigheid	Hoog
CHW245	Joodse begraafplaats	De Nes tussen nummer 13 en nr 19	Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing	Hoog, potentieel monument

★ De gemeente heeft deze objecten in een eerder stadium al geselecteerd vanwege de cultuurhistorische waarde en de betekenis voor Schoonhoven. De gemeente is voornemens op korte termijn te starten met het informeren, raadplegen en horen van de eigenaren, dan wel met het starten van de aanwijzingsprocedure. Een deel van deze gebouwde objecten is reeds in procedure om aangewezen te worden als gemeentelijk monument. De eigenaren zijn hierover geïnformeerd. Voor de overige panden zal in februari 2014 met de eigenaren contact worden gezocht.

LITERATUUR EN WEBSITES

- Baardman, C. (1963), *Schoonhoven, oude veste aan de Lek. Trots op zijn verleden, bouwt aan zijn toekomst*, Den Haag
- Berkum, van H, (1761), *Beschrijving der stad Schoonhoven*.
- Cremers, E., Kaaij, F., Steenbergen, C.M. (1981), *Bolwerken als stadsparken. Stadswandelingen in de 19^e en 20^e eeuw*, Delft
- Höfkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945 Schoonhoven. Monumenten inventarisatie project (MIP)*, Zeist
- Holten, C. Van (1971), *Schoonhoven in oude ansichten dl. 1*, Zaltbommel
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zeist RCE.
- Gemeente Schoonhoven (1986), *De monumenten van Schoonhoven. Overzicht van historisch waardevolle gebouwen en de rijksmonumenten met 412 foto's*, Schoonhoven
- Muilwijk, P (1971), *Schoonhoven in oude ansichten, dl. 2*, Zaltbommel
- Slingerland, J. Red. (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: de geschiedenis van de waterhuishouding in de Krimpenerwaard*.
- SOAB adviseurs voor Woning en leefomgeving (1995), *Monumentenregistratie Schoonhoven dl. I t/m IV*.
- Visser, J.C. (1964), *Schoonhoven: De ruimtelijke ontwikkeling van een kleine stad in het rivierengebied gedurende de Middeleeuwen*, Delft
- Visser, J. C.; Elsing, Th. M.; Hendriks, e.a. (1990). *Historische stedenatlas van Nederland, aflevering 5*, Delft:
- Voet, H. A. (1979), *Verkenningen vanuit Schoonhoven in het begin van onze eeuw. Een ansichtkaartenserie van de Krimpener-, Alblasser- en Lopikerwaard en enige omliggende dorpen*. Capelle aan den IJssel.
- Wit, B. de (2001), *Schoonhoven in bedrijf*, Alphen aan de Rijn

WEBSITES

- www.googleearth.nl, 2013
- www.watwaswaar.nl
- www.googlemaps.nl
- www.gahetna.nl
- www.groenehartarchieven.nl
- www.gemeenteschoonhoven.nl
- www.schielandenkrimpenerwaard.nl
- www.historischeverenigingSchoonhoven.nl
- www.dbnl.nl

Legenda

- Rijksmonument
- Beschermd stadsgezicht
- Gemeentelijk monument
- CHW Hoog (object)
- CHW Hoog (gebied)
- CHW Middelhoog
- CHW Laag

440500

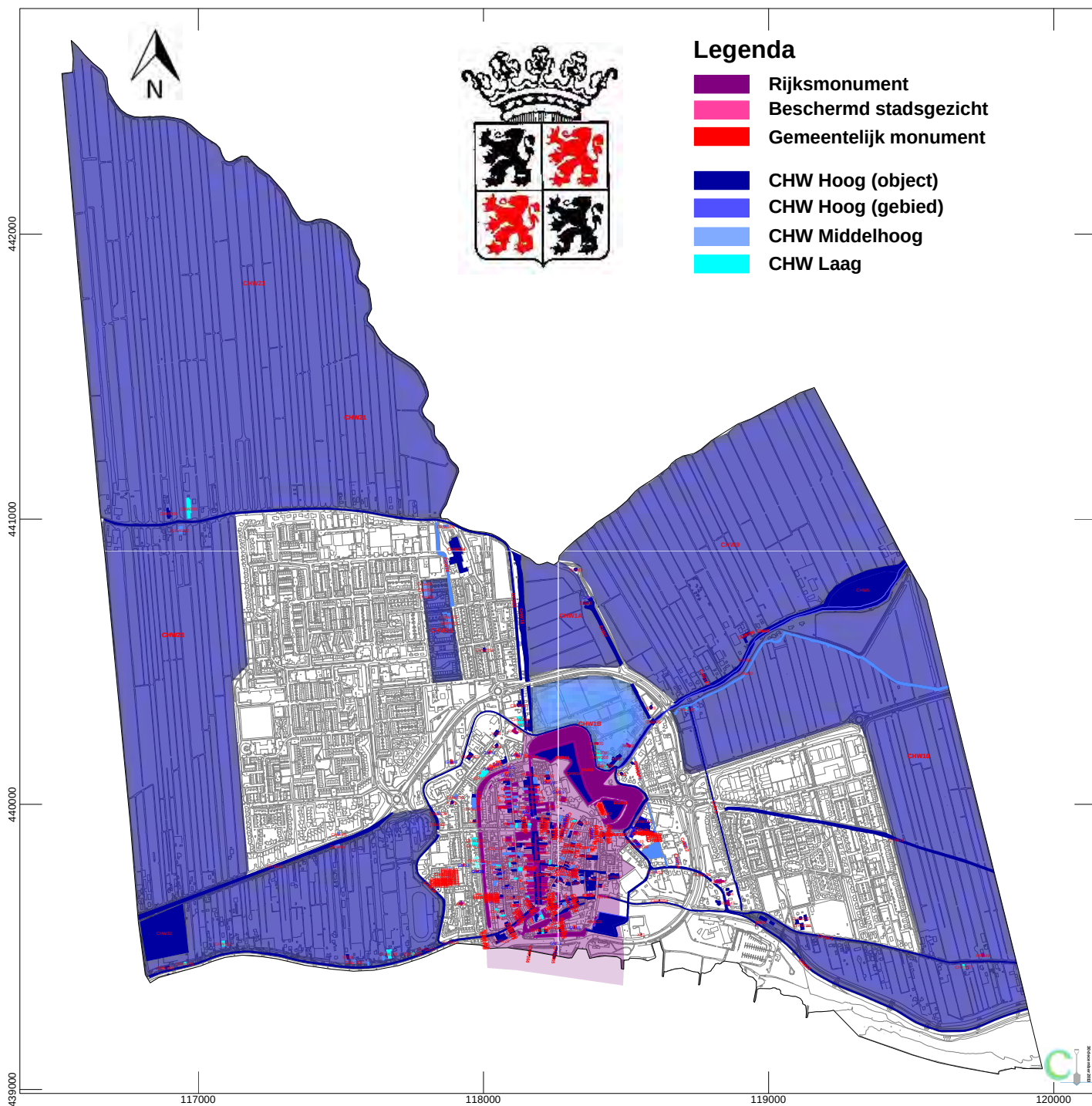
440000

439500

118000

118500

Cultuurhistorische Waarderingen: Gebieden en structuren binnen de gemeente Schoonhoven

Aanduiding		Feiten en Waardering
CHW1a		<i>Het Hofland (ten noorden van G.J. van Heuven Goedhartweg)</i> Feiten 1. <i>Waardering:</i> Hoog 2. <i>Thema:</i> Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging:</i> Tussen Vinkenpad, Botersloot en G.J. Van Heuven Goedhartweg 4. <i>Datering:</i> Middeleeuws (12^e / 13^e eeuw) 5. <i>Opdrachtgever:</i> Familie Van der Leede Cultuurhistorische waardering Het 13^e eeuwse Hofland is onderdeel van het voormalige kasteelterrein van Schoonhoven. Het gebied werd aangelegd in opdracht van de adellijke familie van Jan I van der Leede. De kavelrichting van het terrein is opvallend. In de omliggende polders is de kavelrichting noord-zuid georiënteerd. In deze polder is de kavelrichting oost-west. Deze karakteristiek verwijst naar de ontginningsgeschiedenis van het gebied en de rol van het Hofland als restontginning. Aan de westzijde van dit gebied ligt een kade. Dit is de oostelijke begrenzing van de polder Bergambacht. Het gebied is in de historie gebruikt als wei- en hooilanden. Aan de rand van het Hofland (CHW1b) was een afwisselender gebruik met boomgaarden, tuinen en hakhoutbosjes. Op het Hofland lag één watermolen, waarvan de landschappelijke structuur in de vorm van de molenkade nog afleesbaar is in het landschap (CHW2). De molen zelf is in de 20e eeuw vervangen door een gemaal. Net naast het Hofland, ten noordoosten van de eerst genoemde molenplaats, is nog een historische molenplaats afleesbaar in het landschap (CHW3). Deze wordt om praktische redenen tot dit gebied gerekend, alhoewel deze in de Noord Zevender polder stond. Deze molenkade is nu geheel begroeid met bos. De waterlopen langs het Hofland zijn voorzien van rijke rietkragen. Ook deze hadden een functie. Net als de hakhoutbosje werd het riet gebruikt voor het vervaardigen van voorwerpen die in het dagelijks leven werden gebruikt. Ruimtelijke Karakteristieken - Omsloten door Botersloot en aan de zijde van het Vinkenpad door de Voorne; - Kenmerkende hoofdvorm van het Hofland; - Noordwest georiënteerde opstreckende kavels met wei- en hooilanden; - Herkenbare landschappelijke structuur van de oude molenplaatsen; - Noordzuid lopende kade langs de Botersloot; - Rietkragen langs de waterlopen;

		- Enkele toevoegingen in de vorm van hekwerken en andere agrarische elementen.
CHW1b		<i>Het Hofland (ten zuiden van G.J. van Heuven Goedhartweg)</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middel 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg, Nieuwe Singel, Botersloot en G.J. Van Heuven Goedhartweg. 4. <i>Datering</i>: Middeleeuws (12^e / 13^e eeuw) 5. <i>Architect / opdrachtgever</i>: Familie Van der Leede Cultuurhistorische waardering Dit deel van het oude Hofland uit de 13^e eeuw is door de plaatsing van sportparken qua inrichting enigszins aangetast. Deze hebben wel, passend binnen de oude structuur, overwegend een oostwest-oriëntatie. De loop van de Voorne is daarnaast nog aanwezig binnen de structuur van het Hofland. Deze komt uit op de Lopikerweg ter plaatse van het Wonder van Schoonhoven (CHW29). In de Middeleeuwen werd het gebied gebruikt als wei- en hooilanden. Waarschijnlijk ontstonden hier vanaf de 17^e eeuw (lust-)tuinen en boomgaarden. Een enkel theehuis langs de Nieuwe Singel en de Lopikerweg herinnert nog aan deze periode. Ruimtelijke Karakteristieken - Hoofdvorm van het Hofland; - Rechte loop Voorne tussen G.J. van Heuven Goedhartweg en de Lopikerweg t.p.v. het "Wonder van Schoonhoven". - Oostwest georiënteerde inrichtingsstructuur.
CHW2		<i>Molenplaats De Voormolen</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg 52 4. <i>Datering</i>: Middeleeuws (12^e / 13^e eeuw) 5. <i>Architect / opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische waardering De naam van deze molen is verwarrend en wisselend gebruikt op de kaarten. Soms wordt deze molen aangeduid met de naam 'Achtermolen', soms met de naam 'Voormolen'. Beide namen verwijzen naar de samenhang met de molen die iets verderop langs de Voorne (ook

		wel aangeduid als Molenvliet) is gelegen (CHW3). Deze laatste wordt in de meeste gevallen aangeduid met de naam 'Agtermolen'. De historische molenplaats is in het landschap herkenbaar aan de molenkade met halfronde landtong in de Voorne. Deze karakteristieke, ronde beëindiging van de kade waarop de molen was gelegen is in heel Zuid-Holland in de polders herkenbaar. Het water uit de polder werd vanuit de kavelsloten gemalen en vervolgens op de Voorne geloosd. Dit gebeurde in deze polder in twee etappes, vandaar de verwijzing naar de voor- en de achtermolen. De kenmerkende landschappelijke vorm is gerelateerd aan de inlaat en lozing van water. De Voormolen werd aan het begin van de 20^e eeuw vervangen door een gemaal (gemeentelijk monument GM32). Het woonhuis van het huidige gemaal is gelegen op de positie van de voormalige molenbult. N.B. Er kan sprake zijn van archeologische en bouwhistorische resten op deze locatie. Ruimtelijke Karakteristieken - Halfronde landschappelijke vorm; - Aansluiting van landschappelijke vorm op Voorne en kavelsloten; - Aanwezigheid molenbult.
CHW3		<i>Molenplaats De Watermolen of Agtermolen</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Ten noorden van Lopikerweg 52, aan het Vinkenpad 4. <i>Datering</i>: onbekend 5. <i>Architect / opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische waardering De historische molenplaats van de Watermolen, ook wel 'Agtermolen' genaamd, is in het landschap herkenbaar aan de halfronde verkaveling ten oosten van de Voorne (ook wel aangeduid als Molenvliet). Deze karakteristieke hoofdvorm van molenplaatsen is in heel Zuid-Holland in de polders herkenbaar. Het water uit de polder werd vanuit de kavelsloten gemalen en vervolgens op de Voorne geloosd. De kenmerkende landschappelijke vorm is gerelateerd aan de inlaat en lozing van water. Dit gebeurde in deze polder in twee etappes, vandaar de verwijzing naar de 'agter'molen. De Watermolen werd aan het begin van de 20^e eeuw gesloopt, nadat aan de Lopikerweg 52 een elektrisch gemaal (GM32) werd geplaatst. Het terrein is na de sloop van de molen braak blijven liggen. N.B. Er kan sprake zijn van archeologische en bouwhistorische resten op deze locatie. Ruimtelijke Karakteristieken

		- Halfronde landschappelijke vorm; - Ligging tussen Voorne en kavelsloten.
CHW4		Zevender / Lopikerwetering Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Tussen Lopikerweg en Nassaukade 4. <i>Datering</i>: natuurlijke waterloop, datering onbekend 5. <i>Architect / opdrachtgever</i>: niet van toepassing Cultuurhistorische waardering Het riviertje de Zevender heeft de basis gevormd voor de ontginning van de Noord- en Zuid-Zevenderpolder. Van hieruit is gestart met het aanleggen van noordzuid-lopende opstreckende kavels. Daarmee is deze rivier een belangrijk structurelement binnen het laagveengebied. Ondanks dat het nu niet meer voor te stellen is, speelde de Zevender een belangrijke rol in de scheepvaart tussen Schoonhoven en Utrecht. De bootjes werden meestal 'gejaagd' (getrokken door paarden of mensen die op de oever liepen). Eventuele bruggen over de Zevender waren dan ook uitgevoerd als hoge boogbruggen of als ophaalbruggen. Daarnaast heeft de Zevender nog steeds een rol in de waterberging in de polder. Deze dubbele rol leidde vaak tot conflicten tussen de stad Schoonhoven en de Waterschappen. De stad wilde graag een hogere waterstand ten behoeve van de scheepvaart en liet daarom water binnen via de Lek. De waterschappen prevaleerde een lage waterstand om meer water vanuit de polders te kunnen lozen. De Zevender loopt licht slingerend door het landschap. Als gevolg van deze verschijningsvorm is de Zevender onderscheidend van de gegraven waterlopen in de gemeente, zoals de Broedijkerwetering en de Achterwetering. Deze hebben een voornamelijk rechte loop. De natuurlijke oevers zijn begroeit met rietkragen. Ook deze hadden een functie. Net als de hakhoutbosje werd het riet gebruikt voor het vervaardigen van voorwerpen die in het dagelijks leven werden gebruikt. Ten zuiden van de Zevender lag een kade die beplant was met hakhout (bos). Ter plaatse van het Huis te Zevender (CHW5) is dit nog herkenbaar aan de beperkte bomenstructuur op de kade. Langs de Zevender is bebouwing ontstaan in de vorm van lintbebouwing. Deze bestaat hoofdzakelijk uit boerderijen en enkele arbeiderswoning.

		Ruimtelijke karakteristieken - Slingerende rivier met natuurlijke oevers; - Herkenbaar structurelement binnen de polder als ontginningsbasis; - Rietkragen in de Zevender; - Hakhoutbeplanting op de kades ten zuiden van de Zevender; - Lintbebouwing langs de Zevender.
CHW5		<i>Terrein Hofstede / Versterkte huis te Zevender</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg 5 - 7 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Opdrachtgever</i>: Familie Zevender Cultuurhistorische waardering Op de door de Zevender opgeworpen kleigronden ontstond in de Middeleeuwen een buurtschap met de naam 'Vijftienhoeven'. In deze periode werd door een jonge tak van de familie Van der Leede / Arkel een versterkt huis gebouwd. Over de geschiedenis van het huis is weinig bekend. Nu is de plek herkenbaar als verhoogd in het landschap gelegen terrein tussen de Lopikerweg en Zevender (Lopikerwetering) met een opvallende ellipsvorm. Op het terrein is een omgrachte boomgaard aanwezig. Westelijk binnen dit omgrachte terrein zijn de archeologische resten gevonden van het versterkte huis. Het betreft derhalve een AMK terrein. N.B. Medio 2013 worden op het terrein grootschalige sloopwerkzaamheden uitgevoerd. De gevolgen hiervan op de cultuurhistorische waarden zijn op het moment van het opstellen van dit document niet goed in te schatten. Ruimtelijke karakteristieken - Ellipsvormige landschappelijke structuur, begrensd door Zevender (Lopikerwetering) en kavelsloot; - Omgrachte boomgaard.
CHW6		<i>Oude Sidewende / Lange Steeg</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen

		3. <i>Ligging</i>: Populierenlaan tussen Nassaukade en Iepenpad 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Niet bekend Cultuurhistorische waardering De oude Sidewende, of Lange Steeg, is de zijkade van de polder Willige Langerak. In het landschap is deze kade herkenbaar als een lange laan tussen de Nassaukade en de kerk van Willige Langerak. Deze verschijningsvorm is een herkenbaar en karakteristiek structurelement in de inrichting van de polder en de huidige stedenbouwkundige landschappelijke opzet. Deze vormt daarmee een herinnering aan de ontginning van dit gebied. Ruimtelijke Karakteristieken - Verhoogd gelegen smal dijklichaam; - Aan beide zijde is het dijklichaam geflankeerd door populieren en een wetering.
CHW7		<i>Voorne</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Tussen Vlist en Zevender, langs Vinkenpad. 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Niet bekend Cultuurhistorische waardering De Voorne of "Vorne" is de vergraven bovenloop van de Vlist die hierdoor een verbinding vormde tussen Vlist en Zevender. Deze verbinding droeg bij aan de infrastructurele ontwikkeling van de stad Schoonhoven omdat hiermee een infrastructurele waterverbinding met het achterland werd gelegd. Daarnaast zal deze verbinding hebben bijgedragen aan een goede afwatering van de net ontgonnen polders. Hiermee vormt deze waterloop een belangrijke structurelement binnen de landschappelijke inrichting van de polders, dat tevens heeft bijgedragen aan de economische ontwikkeling van Schoonhoven. De natuurlijke oevers zijn begroeit met rietkragen. Ook deze hadden een functie. Net als de hakhoutbosje werd het riet gebruikt voor het vervaardigen van voorwerpen die in het dagelijks leven werden gebruikt. De naam Voorne is nog terug te vinden in de 'Voornebrug' over de Vlist bij het Oostwest-lopende deel van Opweg.

		Ruimtelijke Karakteristieken - Licht slingerend, maar duidelijk gegraven, iets verhoogd in het landschap gelegen kanaal; - Natuurlijke oevers met rietkragen.
CHW8	 	Structuur Lopikerweg Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg, Tussen Nieuwe Singel en gemeentegrens met Lopik 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Niet bekend Cultuurhistorische waardering De Lopikerweg is een karakteristiek polderlint gelegen langs de Zevender en vormt de historische verbinding met de gemeente Lopik. De weg is verhoogd gelegen in het landschap en volgt de slingerende loop van de Zevender. Met uitzondering van de plaats van het voormalig versterkte huis te Zevender. Dit terrein ligt tussen de Lopikerweg en de Zevender in. De beperkte bebouwing langs het lint dateert overwegend uit de periode vanaf het midden van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw. Toch werd er langs de Lopikerweg al vanaf de Middeleeuwen gewoond. Destijds was rond het Huis te Zevender het buurtschap Vijftienhoeven gelegen. Het westelijke deel van de Lopikerweg maakte deel uit van het uitgebreide lust- of speeltuinengebied dat in de 17^e en 18^e eeuw rondom de bolwerken van Schoonhoven lagen. Aan de Nieuwe Singel en de Lopikerweg staan nog twee van deze theehuizen (beide rijksmonument). Er is een verschil in de ruimtelijke inrichting van de Lopikerweg tussen Nieuwe Singel en G.J. van Heuven Goedhartweg en het deel dat in de noord-Zevender polder is gelegen. Het eerste deel is beplant met hoge platanen en ligt direct langs de Zevender of Lopikerwetering. Deze platanen maakten in de 18^e en 19^e eeuw onderdeel uit van de hakhoutvoorraad van de stad Schoonhoven. Dit deel van de weg is vanaf het midden van de 19e eeuw meer bebouwd en daardoor onderdeel uit gaan maken van de stadsuitbreidingen buiten de vesting van Schoonhoven. De bebouwing heeft een overwegend stedelijk karakter in de vorm van arbeiderswoningen in één a twee bouwlagen onder een zadeldak (haaks op de weg) en villabebouwing in maximaal twee bouwlagen met kap. De wegsloot tussen de weg en de bebouwde kavels is grotendeels hier verdwenen. Het tweede deel van de Lopikerweg heeft het karakter van een polderlint sterker behouden. Hier liggen de opstreckende kavels zichtbaar haaks op de weg. Deze zijn gescheiden van

		de weg door een wegsloot. De boerderijen liggen op de koppen van de kavels, dicht tegen de Lopikerweg aan. Op de kavels zijn de boerderijen en bijgebouwen op karakteristieke wijze gegroepeerd, waarbij de positionering van gebouwen in noordzuid- en oostwestrichting elkaar afhankelijk van de functie afwisselen. Het hoofdgebouw staat altijd noordzuid georiënteerd. De bebouwde kavels worden afgewisseld met beplante kavels, zoals boomgaarden, hakhoutbosjes en weilanden. Hierdoor ontstaan doorzichten naar de achtergelegen polder. Langs de Lopikerweg, aan de zijde van de Zevender, is nog her en der een els te vinden als overblijfsel van de particuliere hakhoutopstanden van regionale bewoners. De natuurlijke oevers zijn begroeid met rietkragen. Ook deze hadden een functie. Net als de hakhoutbosje werd het riet gebruikt voor het vervaardigen van voorwerpen die in het dagelijks leven werden gebruikt. Ruimtelijke karakteristieken - Verhoogd gelegen, slingerend polderlint; - Directe relatie tussen Zevender en de Lopikerweg door positie ten opzichte van elkaar. - Haaks op de weg gelegen boerderijen in een bouwlaag; - Villabebouwing en arbeiderswoningen in één à twee bouwlagen met een kap (meestal haaks op de weg); - Hoog opgaande populieren als herinnering aan stads hakhoutopstanden en thans ter begeleiding van het wegprofiel; - Boerderijkavels met bebouwing langs de weg, afgewisseld met onbebouwde kavels; - Boerderijensembles met systematisch gegroepeerde bebouwing; - Aanwezigheid van boomgaarden en hakhout; - Lange doorzichten naar de achterliggende polder.
CHW9		<i>Polder Noord-Zevender</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Vinkenpad – Lopikerweg en de gemeentegrens met Lopik. 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Niet bekend Cultuurhistorische waardering De polder Noord-Zevender, gelegen ten noorden van de Zevender, is waarschijnlijk al in de 11^e eeuw ontgonnen. In deze periode werd gestart met het ontginnen van de veen- en klei-op-veen en de veengronden in het Hollands-Utrechts gebied. Zo ontstond de kenmerkende

landschappelijk inrichting van het gebied met de rechte sloten en de lange opstreckende kavels. De boerderijen en daglonerswoningen werden op de koppen van de kavels gebouwd, dicht bij de polderwegen (Lopikerweg CHW8). De kavels waren door hun ligging droger dan het meer landinwaarts gelegen gebied. De Noord-Zevender polder is door de tijd heen voornamelijk voor de veeteelt gebruikt als weide- en hooiland. Slechts op een enkel kavel behorend bij een boerderij of daglonerswoning waren boomgaarden of hakhoutbosjes aanwezig. Hierdoor is het karakteristieke open en geometrisch ingerichte landschap ontstaan dat slechts wordt geleed door de huiskavels en agrarische elementen als hekjes en bruggen.

Op de kavels zijn de boerderijen en bijgebouwen op karakteristieke wijze gegroepeerd, waarbij de positionering van gebouwen in noordzuid- en oostwestrichting elkaar afwisselen afhankelijk van de functie. Het hoofdgebouw staan altijd noord-zuid georiënteerd.

De polder is grotendeels gaaf bewaard gebleven en heeft daardoor een hoge cultuurhistorische waarde.

N.B. De G.J. van Heuven Goedhartweg heeft het laatste kavel van de Noord-Zevenderpolder afgesneden. Lopikerweg 50 ligt oorspronkelijk ook nog binnen deze polder. De Voorne was de grens tussen het Hofland en Noord-Zevenderpolder.

Ruimtelijke karakteristieken

- Rechte sloten en noordzuid georiënteerde opstreckende kavels;
- Aanwezigheid van hekwerken en bruggen als ontsluiting van het landschap;
- Bebouwing op de koppen van de kavels, binnen de kavels sprake van kenmerkende positionering van gebouwen als een boerderij-ensemble;
- Bebouwing bestaande uit één bouwlaag onder een kap (haaks op de weg).

CHW10

Polders zuid Zevender en Willige Langerak

Feiten

1. *Waardering*: Middelhoog
2. *Thema*: Middeleeuwse Ontginningen
3. *Ligging*: Nassaukade/Zevender, gemeentegrens, Lekdijk oost, Populierenlaantje
4. *Datering*: Middeleeuwen
5. *Architect / Opdrachtgever*: Niet bekend

Cultuurhistorische waardering

De polders zuid Zevender en Willige Langerak liggen beiden ten zuiden van de Zevender en worden van elkaar gescheiden door de Broedijkerwetering (CHW20). Ze zijn waarschijnlijk al in de 11^e eeuw ontgonnen. In deze periode werd gestart met het ontginnen van de veen- en klei-op-veen en de veengronden in het Hollands-Utrechts gebied. Zo ontstaat de kenmerkende landschappelijk inrichting van het gebied met de rechte sloten en de lange opstreckende kavels. Bij de ontginningen van dit relatief grote gebied is ook de Achterwetering (CHW11) aangelegd en vormt daarmee het centrum van de ontginning Willinge Langerak.

De boerderijen en daglonerswoningen werden op de koppen van de kavels aan de Tiendweg (CHW12) gebouwd. De kavels waren door hun ligging droger dan het meer landinwaarts gelegen gebied. Daardoor werden deze dicht bij de weg gelegen kavels ook vaker gebruikt voor een bouwland of een boomgaard. De binnenlanden van de polder, tussen Zevender en huiskavels werden overwegend gebruikt voor wei- en hooilanden. Slechts een enkel perceel was ingericht als bos ten behoeve van het hakhout. Hierdoor is het karakteristieke open en geometrisch ingericht weidelandschap achter de huiskavels tot stand gekomen.

Aan de noordzijde van de zuid Zevenderpolder t.p.v. van de Nassaukade was een kade en een weg gelegen. De weg die deels was voorzien van hakhout, voorzag in de mogelijkheid schepen te jagen over de Zevender. De kade is nog steeds herkenbaar in het landschap als een door weteringen geflankeerde landstrook. In de huidige situatie is het hakhout zo goed als verdwenen. Ook is het jaagpad onderbroken door 20^e eeuwse bebouwing.

Ten zuiden van de Tiendweg zag de inrichting van het landschap er anders uit. Direct onder het dijklichaam van de Lekdijk gelegen, is dit gebied meer gebruikt voor bouwland, hakhoutbos en boomgaarden dan de overige delen van de polder. In het huidige inrichting van de polder is dat nog steeds zichtbaar. Op verschillende plekken staat langs de rand van een perceel nog steeds hakhout, maar ook meer beboste of met fruitbomen beplante percelen komen binnen dit gebied voor.

Op de kavels zijn de boerderijen en bijgebouwen op karakteristieke wijze gegroepeerd, waarbij de positionering van gebouwen in noordzuid- en oostwestrichting elkaar afwisselen

		afhankelijk van de functie. Het hoofdgebouw staan altijd noord-zuid georiënteerd. Het landschap wordt geleed door kleinschalige toevoegingen van bruggen en hekwerken. In de polder is al veel gebouwd en zullen in de komende periode (2014) meer ontwikkelingen gaan plaatsvinden. Derhalve heeft deze polder een lagere waardering. Ruimtelijke karakteristieken - Rechte sloten en noordzuid georiënteerde opstreckende kavels; - Beperkte aanwezigheid van hekwerken en bruggen als ontsluiting van het landschap; - Aanwezigheid kade en jaagpad ter plaatse van en in het verlengde van de Nassaukade; - Bebouwing op de koppen van de kavels, binnen de kavels sprake van kenmerkende positionering van gebouwen als een boerderij-ensemble; - Huiskavels afgewisseld met beplante kavels met zoals boomgaarden en hakhout; - Tussen Tiendweg en Lekdijk, verzwaring van de aanwezigheid van beplanting in de vorm van boombeplanting op de randen langs en boomgaarden op opstreckende kavels. - Bebouwing bestaande uit één bouwlaag onder een kap (haaks op de weg).
CHW11		Achterwetering Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Tussen gemeentegrens Lopik en Populierenlaan. 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Niet bekend Cultuurhistorische waardering De Achterwetering is een middenas van de ontginning Willige Langerak. Deze infrastructuurle wetering had naast zijn functie als waterberging tevens een vervoersfunctie voor de boeren in het gebied. Hierdoor is de wetering een belangrijk onderdeel van de landschappelijke structuur van deze polder. Ruimtelijke karakteristieken - Gegraven veenafwatering in strakke lijn door het landschap - Afgekalfde oevers, waardoor breedte varieert. - Soms overbrugt door eenvoudige betonnen brugelementen.

		
CHW12		<i>Structuur Tiendweg</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Tiendweg 4. <i>Datering</i>: Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Niet bekend Cultuurhistorische waardering De tiendwegen hadden als functie twee waterhuishoudingen van laagveenpolders gescheiden te houden en kunnen daarmee gezien worden als een vorm van bedijking (evenals de landscheiding en de houtkade). De tiendwegen liggen vaak halverwege een poldersysteem. In dit geval is dat de ontginning Willige Langerak. De Tiendweg is een iets verhoogd in het landschap gelegen dijklichaam dat aan weerszijden is geflankeerd door een wetering. Op het dijklichaam is hakhout aangeplant in de vorm van wilgen. Later zijn hier enkele essen en platanen aan toegevoegd. De wegbermen waren in percelen verdeeld en deze waren in particulier eigendom van verschillende mensen uit de omgeving. De opstreckende kavels staan niet allemaal haaks op de weg. Aan de zijde van de Lekdijk staat een groot deel van de kavels enigszins schuin op de Tiendweg. Op de kavels staat overwegend als boerderij-ensemble gegroepeerde bebouwing. Dit bestaat uit een haaks op de weg gelegen boerderij en enkele bijgebouwen die op verschillende wijzen zijn gepositioneerd op het erf, maar die altijd haaks staan ten opzichte van elkaar. De bebouwde kavels worden afgewisseld met onbebouwde kavels, waardoor doorzichten naar het achtergebied ontstaan. Ruimtelijke karakteristieken - Lang, verhoogd in het landschap gelegen dijklichaam met weg, geflankeerd door

		weteringen; - Begroeiing in de vorm van hakhout in de wegbermen; - Haaks en enigszins schuin op de weg gelegen opstrekkende kavels; - Overwegend haaks op de weg gelegen bebouwing in de vorm van boerderijen-ensembles; - Bebouwing maximaal één bouwlaag onder een kap. - Afwisseling van bebouwde en onbebouwde kavels waardoor ruime doorzichten ontstaan
CHW13	 	<i>Structuur Lekdijk oost</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk oost 4. <i>Datering</i>: Vanaf Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: Lokale bewoners, later waterschappen. Cultuurhistorische waardering De Lek kende getijden en daarnaast vele overstromingen in de seizoenen. Het ontgonnen landschap en het 'gewone' hoogwater van de Lek lagen bijna op gelijke hoogte. Ieder jaar trad de rivier minimaal één keer buiten zijn oevers. Ter bescherming van landerijen werd al voor 1150 een lage kade aangelegd die ervoor moest zorgen dat de rivier de landerijen en de boomgaarden niet zou overspoelen. Deze kades liepen net als nu niet als een rechte lijn langs de rivier. Dit is het gevolg van het gebruik van de bestaande oeverwallen, die door de Lek waren opgeworpen. Deze waren ook niet recht en lagen, afhankelijk van de loop van de bedding en het hoogteverschil in het landschap, dichterbij of verder weg van de rivierbedding. De kades, die zijn opgehoogd tot de huidige dijk, hadden daardoor ook nu nog een natuurlijke vorm. Het ophogen gebeurde met klei die vlak bij de waterkering werd uitgestoken. Deze kleilagen werden vervolgens aangestampt. In de periode rond 1300 waren de kades langs de Lek slechts 1.40 meter hoog, aan het eind van de 17^e eeuw een ruime 3 meter en in de huidige situatie circa 6 meter. Het landschap aan weerszijden van de Lekdijk oost is duidelijk lager gelegen. De dijk zelf is onbebouwd. Op dit deel van de Lekdijk staan alleen hekken ter begrenzing van de weilanden en hectometerpalen. Ten westen van de G.J. van Heuven Goedhartweg heeft de Lekdijk oost een meer besloten karakter. De begroeiing aan weerszijden van de dijk is zwaarder. De functie van dit deel als fietspad, met slechts een smalle wegstrook draagt bij aan deze ruimtelijke ingetogenheid.

		In de uiterwaarden van de Lek is een natuurlijke begroeiing aanwezig van bomen en struiken. Deze buitendijkse gebieden werden oorspronkelijk door de bewoners in de regio gebruikt voor wei- en hooilanden, hakhoutbos en rietlanden. In de huidige situatie is dit niet direct meer herkenbaar. Ruimtelijke karakteristieken - Hoog gelegen, bochtig dijklichaam; - Onbebouwde dijk met wijde uitzichten over de rivier en landschap ten oosten van de G.J. van Heuven Goedhartweg; - Meer besloten karakter van de Lekdijk-Oost ten westen van de G.J. van Heuven Goedhartweg. - Natuurlijke begroeiing van de uiterwaarden.
CHW14		Moordenaarslaantje Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middelhoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Waterstructuur tussen Nassaukade en Lopikerplein, wegstructuur ter plaatse van Borghleenpad en Halve Maan 4. <i>Datering</i>: Vanaf Middeleeuwen 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: onbekend. Cultuurhistorische waardering Het Moordenaarslaantje, ook Moordenaarssteeg of Lollaardsteeg, is op oude kaarten herkenbaar als een rechte infrastructuur bestaande uit een wetering en een landweg. Waarschijnlijk is hier ook sprake van een polderkade, want in de Bloise rekeningen wordt het genoemd als de begrenzing van één van de kampen van het land in de restontginning de Nesse. Het vormde een verbinding tussen de Lopikerweg en de De Montignylaan. Vanwege de ouderdom is de laan een belangrijk ruimtelijk structuurelement in Schoonhoven. Het moordenaarslaantje is niet meer in originele staat aanwezig. Het eerste deel tussen Nassaukade en Lopikerplein is enkele jaren geleden verdwenen. Alleen de noordzuid lopende waterstructuur is nog aanwezig. Ter plaatse van het Borghleenpad / Halve maan bestaat de structuur alleen nog uit een pad en is de waterstructuur verdwenen. Ruimtelijke karakteristieken - Rechte lopende, noordzuid – georiënteerde ruimtelijke structuur.

CHW15a

Verbinding Willige Langerak, Schoonhoven, Lekdijk- oost

Feiten

1. *Waardering*: Hoog
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Stadhuisstraat, Carmelietenstraat, Meent, het Bastion
4. *Datering*: Pre-stedelijk, voor 13^e eeuw
5. *Architect / Opdrachtgever*: niet van toepassing

Cultuurhistorische waardering

Deze verbinding is van pre-stedelijke oorsprong en niet nauwkeurig te dateren. Het vormde de verbinding tussen de nederzetting Schoonhoven en de kerk van Willige Langerak. Gedurende de middeleeuwen en ook nog daarna werd het oostelijke gedeelte van deze weg aangeduid als 'de kerklaan naar Willige'. Dit tracé is herkenbaar in de stad door de afwijkende, vrijere loop. Deze is tevens bepalend geweest voor de positionering van de huizen en erven aan de Haven. Bij de aanleg van de oostelijke stadsgracht in de tweede helft van de 14e eeuw werd deze structuur doorsneden.

Deze structuur is een essentieel onderdeel van het stedelijk patroon van Schoonhoven. Door de afwijkende vorm en duidelijke verwijzingen naar de aanwezigheid van deze structuur voor de ontwikkeling van de stad heeft deze een bijzondere plaats binnen het verder overwegend geometrische stratenplan.

Langs deze structuur staan voornamelijk traditioneel gebouwde woningen en pakhuizen uit de 19e en vroege 20e eeuw. Dichter naar het centrum in de Stadhuisstraat zijn nog enkele oudere panden te vinden. De woningen zijn perceelsgewijs gerealiseerd en over het algemeen opgetrokken in twee bouwlagen onder een lijstgevel of één à twee bouwlagen onder een haaks op de weg gelegen zadeldak. Deze worden sporadisch afgewisseld met gebouwen met een langskap of schilddak. Binnen deze gehele zone moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid van bouwhistorische waarden in de kern van gebouwen.

N.B. Deze structuur is gelegen binnen het rijksbeschermd stadsgezicht Schoonhoven.

Ruimtelijke Karakteristieken

- Afwijkende structuur binnen het historisch centrum van Schoonhoven met schuin verloop en enkele slingerende bewegingen;
- Perceelsgewijze bebouwing;
- Eén à twee bouwlagen onder een lijstgevel of haaks op de weg gelegen zadeldak;
- Traditionele baksteenarchitectuur.

CHW15b		<i>Verbinding Schoonhoven, Willige Langerak, Lekdijk oost</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: De Montignylaan 4. <i>Datering</i>: Pre-stedelijk, voor 13e eeuw 5. <i>Architect / Opdrachtgever</i>: niet van toepassing Cultuurhistorische waardering Deze pre-stedelijke infrastructuur ligt in het verlengde van het tracé Stadhuisstraat – Carmelietenstraat – Meent (CHW15a) en was voor de aanleg van de oostelijke stadsgracht verbonden met deze structuur. Dit deel werd aangeduid als “kerklaan naar Willige”. De laan vormt een intermediair tussen het historisch centrum van de stad Schoonhoven en het nabijgelegen dorp Willige Langerak. Dit komt tevens tot uiting in de ruimtelijke karakteristieken van de laan. Deze heeft nog steeds een zekere mate van landelijkheid behouden. De bebouwing is vrijstaand op ruime groene erven. De bebouwing laat zich typeren als (kleine) boerderijen en arbeiderswoningen. Het betreft traditioneel gebouwde laat 19e - en vroeg 20e-eeuwse gebouwen van één à twee bouwlagen onder een kap. De oudere bebouwing heeft overwegend haaks op de weg gelegen kappen. In het deel tussen de kerk van Willige en de Lekdijk-Oost zijn de 20e eeuw grote villa's gerealiseerd. De laan wordt begeleidt door een lage haag. Deze structuur is een essentieel onderdeel van het stedelijk patroon van Schoonhoven. Door de afwijkende vorm en duidelijke verwijzingen naar de aanwezigheid van deze structuur voor de ontwikkeling van de stad heeft deze een bijzondere plaats in binnen de ontwikkelingsgeschiedenis. Halverwege sluit het Moordenaarslaantje (CHW14) aan op de De Montignylaan. Ruimtelijke Karakteristieken - Gebogen stedelijke structuur in het verlengde van het tracé Stadhuisstraat – Carmelietenstraat – Meent (CHW15a); - Landschappelijk karakter als gevolg van de ruime groene erven rondom de bebouwing; - Ruimtelijke eenheid door aanwezigheid groene haag langs de weg; - Afwisselend haaks en evenwijdig op de weg gelegen bebouwing, typologie van arbeiderswoningen en (kleine) boerderijen; - Bebouwing maximaal twee bouwlagen onder een kap; - Traditionele baksteenarchitectuur.
CHW16		<i>Structuur stadsgracht en Bolwerken</i>

Feiten

1. *Waardering*: Hoog
2. *Thema*: Verdediging van Stad en Land / Historisch groen
3. *Ligging*: Groene Singel, Spooringsingel, Nieuwe Singel, Lopikersingel, Langerakkerweg, Wal, oostzijde begraafplaats
4. *Datering*: laat 16^e, 17^e en 18^e eeuw
5. *Opdrachtgever/ architect*: Stad Schoonhoven en Staten van Holland / mr. Adriaan Anthonisz. van Alkmaar (1541-1620)

Cultuurhistorische waardering

De in de Middeleeuwen aangebrachte stadsmuur bleek tijdens de Tachtigjarige oorlog onvoldoende te zijn. In 1582 werd gestart met de aanleg van nieuwe en betere versterkingen. In deze jaren werd het Oranjabolwerk (t.p.v. de huidige alg. begraafplaats), het Blokbolwerk, het kruittorenbolwerk en de tussengelegen omwalling aangelegd. De uitbreiding van de andere bolwerken aan de noord en westzijde van Schoonhoven vond plaats naar aanleiding van het rampjaar 1672 en werden in 1673 voltooid. In het jaar 1672 kreeg Schoonhoven een vestingfunctie toebedeeld in de (Oude) Hollandse Waterlinie. Eind 17e eeuw waren de vestingwerken afgerond, maar aan de ravelijnen, die daarbuiten lagen is nog tot ver in de 18e eeuw gewerkt. De vesting is aangelegd volgens het Oud-Hollands stelsel.

Reeds aan het einde van de 19e eeuw is gestart met de ontmanteling van de vestingwerken en het dempen van delen van de gracht. Dit heeft zich tot het begin van de 20e eeuw doorgezet. Het deel bij de Grote Gracht (rijksmonument) is nooit gedempt. In de huidige situatie is de oude loop van de gracht nog steeds herkenbaar in de stedelijke infrastructuur. Deze volgt de lobben van de voormalige bolwerken. Deze infrastructuur is daarmee een belangrijk onderdeel van de stedelijke structuur en de afleesbaarheid van de ontwikkelingsgeschiedenis van Schoonhoven.

Langs deze structuur staan bomenlanen als restanten van de verdedigingswerken. De singels werden in vreedstijd beplant met opgaande bomen, die naast een versterkte functie voor de wallen, tevens als hakhout konden dienen. In de meeste gevallen werden deze in rijen aan weerszijden van een wandelpad gerealiseerd. Ter plaatse van de Groene Singel, Spooringsingel en Nieuwe Singel zijn deze bomenlanen nog grotendeels aanwezig.

Ruimtelijke Karakteristieken

- Infrastructurele lobbenstructuur die de buitenranden van de vesting volgt en afleesbaar maakt;
- Directe relatie tussen structuur en de Grote Gracht;

		- Groene begeleiding van de singels met opgaande bomen langs de infrastructuur.
CHW17		<i>Structuur Korte Dijk</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Korte Dijk 4. <i>Datering</i>: Begin 15^e eeuw, ca. 1420 5. <i>Opdrachtgever</i>: Stadsbestuur Schoonhoven en Dijkgraaf. Cultuurhistorische waardering De Korte Dijk, tot de jaren '30 van de 20^e eeuw Korte Dam genaamd, is onderdeel van de bedijking langs de Lek. Deze structuur, die thans binnen de vesting is gelegen, ligt in het verlengde van de Lekdijk oost. De oude functie van deze straat is niet direct herkenbaar als dijklichaam in de stad. De hoge omwalling tussen de bolwerken die aan het einde van de 16^e eeuw werd aangelegd, heeft dit deel van de bedijking overbodig gemaakt. De stedelijke inrichting van de Korte Dijk met pakhuizen, arbeiderswoningen en een reeks notabele herenhuizen bevestigt de gewijzigde rol van deze voormalige waterkering. De bebouwingskarakteristiek sluit aan op karakteristiek van de historische kern en is daarmee niet specifiek eigen voor deze dijk. Als onderdeel van de Middeleeuwse waterkering is deze structuur cultuurhistorisch van belang. N.B. De Korte Dijk is gelegen binnen het rijksbeschermd stadsgezicht Schoonhoven. Ruimtelijke Karakteristiek - In het verlengde van de Lekdijk oost gelegen stedelijke structuur als onderdeel van de historische waterkering; - Stedelijke bebouwingskarakteristiek op de dijk met een aaneengesloten gevelwand.
CHW18		<i>Botersloot, oorspronkelijk 'Bottersloot'</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Direct ten oosten van het noordzuid lopende deel van de Opweg 4. <i>Datering</i>: ca. 12^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: Niet bekend.

		Cultuurhistorische waardering De Botersloot, historisch aangeduidt als 'Bottersloot' aangeduid, is waarschijnlijk in de 12^e eeuw gegraven door Hugo Botter die op de 12^e juni 1119 een stuk land ontving om vanuit de Lek makkelijk naar Haastrecht te komen. De 'Bottersloot' was daarmee een verbinding tussen Lek en Vlist. In deze vroege nederzettingfase is de aanleg van deze sloot van belang geweest voor de ontwikkeling van Schoonhoven. De sloot ligt in het verlengde van de Haven en de Oude Haven, waardoor een goede doorvoer vanaf de Lek mogelijk was. Hierdoor kon Schoonschoven haar positie als marktplaats versterken en bood het mogelijkheden te groeien. Aan het einde van de Botersloot tegenover Opweg 2 lag een kleine haven. Deze was tevens in gebruik door de Stad Schoonhoven als visserij. Hiermee is de Botersloot een belangrijk element in het ontwikkelingsbeeld van Schoonhoven in het algemeen en binnen de bedrijvigheid van Schoonhoven in het bijzonder. De Botersloot is een recht gegraven verbindingstuk tussen Vlist en Oude Haven. Deze is vanwege de infrastructurele functie relatief breed ten opzichte van andere weteringen. De loop is kaarsrecht. De natuurlijke oevers zijn begroeit met rietkragen. Ook deze hadden een functie. Net als de hakhoutbosje werd het riet gebruikt voor het vervaardigen van voorwerpen die in het dagelijks leven werden gebruikt. Ruimtelijke Karakteristieken - Brede, rechte gegraven wetering; - Natuurlijke oevers met rietkragen; - Verbreding tegenover Opweg 2a.
CHW19		<i>Structuur Oude Kerkweg</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middelhoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Huidige C.G. Roosweg en Kerkweg. 4. <i>Datering</i>: ca. 13^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: Niet bekend. Cultuurhistorische waardering De huidige C.G. Roosweg volgt de loop van de Kerkweg tussen Bergambacht en Schoonhoven. De weg heeft een pre-stedelijke oorsprong en heeft waarschijnlijk dezelfde functie gehad als de tiendwegen in de ontginningen. Later werd deze weg vooral gezien vanuit het perspectief van de kerkgangers die naar de kerk in Bergambacht gingen. De weg heeft door de toename van het verkeer een metamorfose doorgaan en van de

		oorspronkelijke inrichting is niet veel meer over. De verbreding van de weg vond al vroeg in de 20e eeuw plaats toen de trein- en tramverbinding naar Schoonhoven werd aangelegd. Deze volgde het tracé van de C.G. Roosweg. In de huidige situatie is de weg geflankeerd door twee wegsloten. In de berm zijn solitaire bomen (voorheen hakhout) opgenomen. De opstreckende percelen die aan grenzen aan de weg zijn daardoor ontsloten via bruggen. De percelen langs de weg zijn bebouwd met (bijna) haaks op de weg gelegen bouwmassa's in twee bouwlagen met een kap. Het betreft voornamelijk langhuisboerderijen en enkele evenwijdig aan de weg geplaatste villa's. De oudere bebouwing ligt op de koppen van de opstreckende kavels. De wat jongere bebouwing zoals de villa's liggen verder naar achteren op de kavels. De bebouwde kavels worden afgewisseld met onbebouwde kavels. Van oudsher is er een afwisseling tussen hooi- en weilanden, boomgaarden en hakhoutbosjes. Ruimtelijke Karakteristieken - Langgerekte infrastructuur door het landschap geflankeerd door wegsloten; - Haaks op de weg gelegen opstreckende kavels met daartussen rechte kavelsloten; - Bebouwing twee bouwlagen met een kap op de koppen van de kavels en overwegend haaks op de weg gelegen; - Afwisseling tussen bebouwde en onbebouwde kavels.
CHW20		Broedijkerwetering Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middelhoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Tussen M.A. Reinaldweg en Nassakade 4. <i>Datering</i>: onbekend 5. <i>Opdrachtgever</i>: Niet bekend. Cultuurhistorische waardering De Broedijkerwetering, ook aangeduid als Den Broeing of Broeik, vormt de afscheiding tussen de polders Zuid Zevender en Willige Langerak en ligt tussen de M.A. Reinaldweg en de Nassaukade. Het betreft een natuurlijk veenriviertje. De scheidende functie is herkenbaar aan de oriëntatie van de opstreckende kavels aan weerszijden van de wetering. Door de aanleg van de M.A. Reinaldweg vlogt nog slechts een beperkt stuk de oorspronkelijke loop. De wetering is onderdeel van de waterhuishouding van de polders Zuid Zevender en Willige Langerak. Ruimtelijke karakteristieken - Schuin door het landschap lopende wetering;

		- Opvallend ruimtelijk element in de scheiding van kleine ontginningen; - Natuurlijke oevers.
CHW21		<i>Molenbiotoop Bon Repas</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: De molen ligt tussen Vlist en Bonrepas. De biotoop beslaat een groot deel van de het Hofland. 4. <i>Datering</i>: nvt 5. <i>Opdrachtgever</i>: nvt 6. <i>Beleid</i>: Verordening Ruimte Provincie Zuid-Holland, art. 16 Omschrijving De molen Bonrepas ligt in de gemeente Vlist en is gewaardeerd met de status rijksmonument. De molenbiotoop heeft echter ook gevolgen voor de gronden gelegen in de gemeente Schoonhoven. De molenbiotoop is een ruimtelijk instrument dat o.a. door de Provincie Zuid-Holland in het leven is geroepen om de vrije windvang en het zicht op historische molens te garanderen. Dit betekent dat beperkingen moeten worden gesteld aan de hoogte van bebouwing en beplanting. De molenbiotoop heeft een omvang van 400 meter, gerekend vanuit het middelpunt van de molen. De veelheid aan obstakels (bebouwing en beplantingen) in de nabije omgeving van de molen maakt niet alleen dat de windtoevoer afneemt, maar ook dat de windtoevoer onregelmatig wordt waardoor zeilslag ontstaat. Onregelmatige wind leidt tot onevenredig grote krachten op de spil en de wieken van de molen, waardoor de molen ontzet kan raken, met alle kosten van dien. Het instrument dient tevens ter behoud van de molen. Ruimtelijke karakteristieken - Vrije ruimte zonder obstakels rondom de molen in een straal van 400 meter; - Vrij zicht op de molen Bonrepas.
CHW22		<i>Structuur Opweg</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing/ Middeleeuwse ontginningen/ Historisch Groen

3. *Ligging*: Opweg
4. *Datering*: Middeleeuws, voor 12^e eeuw
5. *Opdrachtgever*: nvt

Cultuurhistorische waardering

De Opweg is op te delen in twee delen: het noordzuid georiënteerde deel en het oostwest lopende deel.

De Opweg heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de polder Bergambacht. Het noordzuid lopende deel lag direct naast de Botersloot en de oostelijke kade, begrenzing, van de polder Bergambacht. Het oostwest-lopende deel, ook wel de Bovenbergse Huisweg, is een belangrijk polderlint dat waarschijnlijk als tiendweg dienst heeft gedaan. Langs dit polderlint is al vroeg bewoning te constateren. Zowel langs de Botersloot als verderop langs de Opweg zijn enkele boerderijen en erven ingetekend in de oude kaartbeelden. De weg gaf toegang tot de stad via de Kruispoort. De ligging van de stadsherberg (ter plaatse van Opweg 2A) langs deze weg benadrukt ook de belangrijkheid van deze toegangsweg.

De weg wordt geflankeerd door opgaand hakhout. De kadastrale onderlegger, behorend bij de minuut uit 1828, geeft voor de percelen langs de dan als Huisweg van Bergambacht aangeduide Opweg aan, dat deze bestemd zijn als wetering en bos. De percelen zijn in het bezit van andere eigenaren dan de achtergelegen landerijen. De eigenaren komen uit de buurt van Schoonhoven. In de huidige situatie is er nog steeds een grote hoeveelheid aan hakhoutbosjes aanwezig langs de weg. Ook wisselen de bebouwde en onbebouwde percelen zich af. Op de onbebouwde percelen is een diversiteit te zien tussen wei- en hooilanden en hakhoutbossen. Ook dit is nu nog herkenbaar in het landschap langs de Opweg. De weteringen langs de weg zijn breed en geven alleen via een brug toegang tot de opstreckende huiskavels.

De bebouwing langs de Opweg staat van oudsher op de koppen van de kavels, haaks op de weg. De bouwmassa's zijn overwegend één bouwlaag onder een zadeldak. Een enkele arbeiderswoning of villa van recenter datum staat evenwijdig aan de weg.

Het noordzuid georiënteerde deel wijkt af van dit beeld. Langs de oostzijde van dit deel loopt Botersloot en langs de westzijde staan geschakelde villa's uit de jaren '20 tot en '60 van de 20^e eeuw. Hierdoor heeft dit deel van de Opweg de karakteristieke uitstraling van polderlint verloren.

Ruimtelijke Karakteristieken

- iets verhoogd in het landschap gelegen, karakteristiek polderlint geflankeerd door relatief brede weteringen;

		- Hakhoutbossages in de bermen en op de koppen van de opstreckende kavels; - Toegang tot huiskavels door middel van bruggen; - Bebouwing langs de weg één bouwlaag met kap, haaks op de weg; - Sporadisch (voornamelijk jongere) bebouwing evenwijdig aan de weg. - Ruime doorzichten door afwisseling van bebouwde en onbebouwde percelen.
CHW23		<i>Polder Bergambacht</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen/ Historisch Groen 3. <i>Ligging</i>: Tussen Lek, gemeentegrenzen, gemeente Bergambacht en gemeente Vlist, Opweg en Groene Singel (uitgezonderd hierbinnen vallende woonwijken) 4. <i>Datering</i>: Middeleeuws, voor 12^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: nvt Cultuurhistorische Waardering De polder Bergambacht is de grootste ontginning binnen de gemeente Schoonhoven. De polder liep helemaal door tot aan de huidige Haven en Oude Haven. Deze vormen samen met de Opweg de oostelijke bekading van de polder. Opvallend is het strenge verkavelingspatroon binnen deze polder. Het deel boven de C.G. Roosweg werd ook wel Bovenberg genoemd en eronder Klein Tienhoven. De blokken hebben allemaal een breedte van ca. 30 m en een diepte van ca. 1500m. In de afgelopen eeuwen is er, op de aanleg van een woonwijk na, weinig veranderd aan de inrichting van het polderlandschap. Slechts de voormalige Kerkweg (huidige C.G. Roosweg) en de Bovenbergse Huisweg (Opweg) doorbreken van oudsher het landschap. De inrichting van het landschap bestaat nu grotendeels uit wei- en hooilanden ten behoeve van de veeteelt. Toch is dit niet altijd zo geweest. De aanwezigheid van braakhutten op de kadastrale minuut uit 1828 laat duidelijk zien dat er ook veel bouwland aanwezig zal zijn geweest. Hierop zullen granen, vlas en hennep (vandaar de braakhutten) verbouwd zijn. Ook werd het bouw- en weiland in hogere mate dan nu afgewisseld met hakhout. Het hakhout is nu voornamelijk nog terug te vinden op de koppen en de lange zijden van de percelen en langs oprijlanen en wegen. Ten zuiden van de C.G. Roosweg lagen ook meerdere boomgaarden. Deze zijn nu nog op enkele plekken in het landschap herkenbaar. Aan de noordzijde van de polder, tegen de Vlist, was een kade gelegen die aangeplant was met hakhout en tevens diende als voetpad (mogelijk ook jaagpad voor boten over de Vlist). Deze kade is nog herkenbaar aan een direct ten zuiden van de Vlist gelegen en door een wetering begrensde landstrook. Langs de zuidzijde van deze kade zijn nog duidelijke sporen van het hakhout aanwezig in de vorm van enkele boomgroepen (essen).

		De oevers van de Vlist zijn rijkelijk begroeid met riet. Aan de noordzijde van de Vlist zijn deze zelfs aangelegd in de vorm van rietlanden. Dit riet werd geteeld voor de productie van voorwerpen voor het dagelijks gebruik. De bebouwingstypologie in het gebied bestaat voornamelijk uit boerderijen van het langhuistype. Deze eenlaagse bebouwing staat op de koppen van de opstreckende kavels en staat haaks op de weg. De erven zijn ingericht met meerdere bijgebouwen die in elkaar verlengde en evenwijdig aan elkaar staan op de smalle kavels. Veel boerderijen hebben vanuit de historische situatie leibomen voor de voorgevel staan. Ook is er in sommige gevallen sprake van (restanten van) windsingels rondom de huiskavels. Door deze verzwaring van de begroeiing zijn de polderlinten in het verder open landschap goed herkenbaar. In het weideland staan slecht beperk toevoegingen in de vorm van hekwerken en bruggen. N.B. Het gebied maakt onderdeel uit van de provinciale 'Topgebieden'. Ruimtelijke Karakteristieken - Strak geordende, geometrische indeling van het landschap met noordzuid georiënteerde opstreckende kavels en rechte sloten; - Oostwest lopende polderlinten, bestaande uit een weg met (restanten van) hakhoutbossages en geflankeerd door weteringen. - Aanwezigheid van een kade met hakhoutbeplanting aan de zuidzijde van de Vlist; - Rietlanden en rietkragen langs de Vlist; - Bebouwing op de koppen van de kavels langs de polderlinten; - Boerderijensembles bestaande uit in elkaars verlengde en evenwijdig aan elkaar gelegen hoofd- en bijgebouwen; - Toegang tot de kavels langs de polderlinten door bruggen; - Verzwaring van de historische begroeiing in de vorm van (restanten van) windsingels, leibomen, boomgaarden en hakhout. - Toevoeging van hekwerken en bruggen aan het weidelandschap. - Overwegend eenlaagse bebouwing onder een zadeldak, haaks op het polderlint.
CHW24		Structuur Lekdijk west – Voorhaven Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk west – Voorhaven 4. <i>Datering</i>: Vanaf Middeleeuwen 5. <i>Opdrachtgever</i>: Lokale bewoners. Later waterschappen

Cultuurhistorische waardering

De Lek kende getijden en daarnaast vele overstromingen in de seizoenen. Het ontgonnen landschap en het 'gewone' hoogwater van de Lek lagen bijna op gelijke hoogte. Ieder jaar trad de rivier minimaal één keer buiten zijn oevers. Ter bescherming van landerijen werd al voor 1150 een lage kade aangelegd die ervoor moest zorgen dat de rivier de landerijen en de boomgaarden niet zou overspoelen. Deze kades liepen net als nu niet als een rechte lijn langs de rivier. Dit is het gevolg van het gebruik van de bestaande oeverwallen, die door de Lek waren opgeworpen. Deze waren ook niet recht en lagen, afhankelijk van de loop van de bedding en het hoogteverschil in het landschap, dichterbij of verder weg van de rivierbedding. De kades, die zijn opgehoogd tot de huidige dijk, hebben daardoor ook nu nog een natuurlijke vorm. Het ophogen gebeurde met klei die vlak bij de waterkering werd uitgestoken en vervolgens op de dijk werd aangestampt. In de periode rond 1300 waren de kades langs de Lek slechts 1.40 meter hoog, aan het eind van de 17^e eeuw een ruime 3 meter en in de huidige situatie circa 6 meter.

De dijk liep door in de Voorhaven (Haven/Dam). Deze straat met de hoge kades dienden tevens als waterkering tot de aanleg van de zuidelijke delen van de vesting.

Het landschap aan weerszijden van de Lekdijk west is duidelijk lager gelegen. Op de dijk zijn enkele woningen gebouwd. De meeste woningen staan evenwijdig aan de weg over de dijk. De oudere woningen staan haaks op de weg. De woningen maken gebruik van het hoogteverschil op de dijk. Waardoor de opbouw van de woningen bestaat uit een onderhuis en een bouwlaag op de dijk met kap. Ook achter de dijk ligt een groot aantal boerderijen en arbeiderswoningen. Deze liggen haaks op het dijklichaam en soms achter elkaar. Deze percelen worden vanaf de dijk ontsloten door middel van steil omlaag lopende wegen. De voorhaven heeft thans een stedelijk karakter en is daardoor niet direct meer herkenbaar als waterkering.

In de buitendijkse uiterwaarden van de Lek is een natuurlijke begroeiing aanwezig van bomen en riet. Voorheen werden deze gebieden door bewoners van de regio gebruikt als rietlanden en hakhoutbossen. In de huidige situatie zijn de bomen en het riet verwilderd. De gebieden zijn niet meer in gebruik als zodanig. Door de huidige zware begroeiing is een gesloten landschap met bebouwing en begroeiing ontstaan. Er is geen tot nauwelijks zicht op de Lek. Op de overige plaatsen is er sprake van een schaaardijk en grenst de dijk gelijk aan de Lek. Hierdoor is op deze plekken ruim zicht op de Lek.

Ruimtelijke karakteristieken

- Hoog gelegen, bochtig dijklichaam;
- Bebouwing maakt gebruik van het hoogteverschil op de dijk;
- Bebouwing kort achter de dijk, haaks op het dijklichaam;

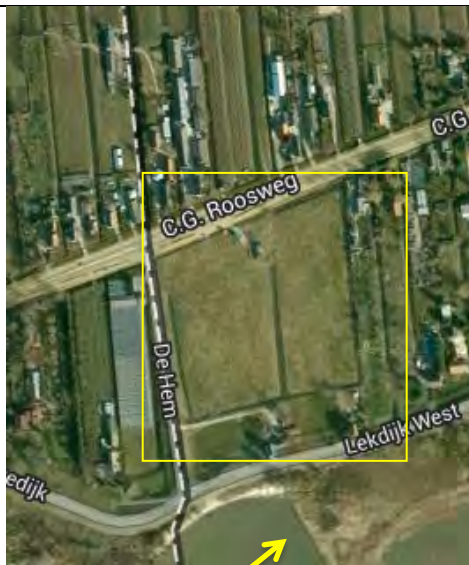
		- Bebouwing op en langs de dijk bestaat voornamelijk één bouwlaag onder een kap; Oprijlanen naar de percelen onder aan de dijk; - Afwisseling van plekken met natuurlijke begroeiing in de buitendijkse uiterwaarden en onbegroeide delen aan zuidzijde Lekdijk west; - Begroeiing van bomen en riet op de buitendijs gelegen gebieden.
CHW25	 	<i>Plantanen voor Hotel Belvédère</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk west tpv nr. 4 4. <i>Datering</i>: Waarschijnlijk midden 19e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische waardering Op de oude kaarten (o.a. Blaeu) van het gebied is te zien dat op de wallen van de vesting met bomen waren gepland. Ook op deze locatie staan bomen, alhoewel dit meer een boomgaard betreft. Maar dit was dan ook voor het gereedkomen van de complete stadsvesting. Het is aannemelijk dat de aanplant van bomen op de vesting heeft plaatsgevonden bij de afronding ervan. Na de ontmanteling van de vesting, is het gebied aangegeven als <i>dijkweiland</i> (kadastrale minuut 1828). Hoogst waarschijnlijk stonden hier toen nog steeds bomen. Eind 19^e / begin 20^e eeuw is op deze locatie, achter de wal, een hotel gebouwd. De oude bomen zijn hierbij gehandhaafd. Oude prenten laten rond 1910 een reeks oude bomen zien voor het hotel. Waarschijnlijk zijn de bomen eind 19^e eeuw wel vervangen voor nieuwe exemplaren. De bomen hebben een cultuurhistorische waarde als markering van de oude stadsvesting en hun ouderdom. Ruimtelijke Karakteristiek - de bomen vormen door hun aanwezigheid een continue beeld van de begroeide stadswallen.
CHW26		<i>Structuur oude ravelijn</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Verdediging van stad en land 3. <i>Ligging</i>: Noordzijde Halve Maan

	 	4. <i>Datering</i>: midden 18^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: Stad Schoonhoven en Staten van Holland / mr. Adriaan Anthonisz. van Alkmaar (1541-1620) Cultuurhistorische Waardering Het ravelijn is in Schoonhoven een driehoekig verdedigingsgebied dat net even buiten de eigenlijke vesting in de gracht lag. Doel van dit buitenwerk was de courtine, vestingdeel tussen twee bastions en vaak de toegangspoort tot de vesting, te dekken. In de richting van de vesting was het ravelijn open. De andere zijde was gesloten. In 1772 had Schoonhoven twee ravelijnen, waarvan deze de meest noordelijke was. De Halve Maan, tevens de benaming voor een ravelijn, met de van het stratenpatroon afwijkende loop tussen Lopikerstraat en Borghleenpad volgt de loop van het ravelijn. Het vormt daarmee een herinnering aan dit deel van de verdwenen vesting. Ruimtelijke Karakteristiek - Afwijkende richting van het stratenpatroon ten opzichte van de overige straten in het gebied.
CHW27		<i>Boomgaard (historische locatie)</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middel 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Langerakkerweg tegenover 23 4. <i>Datering</i>: midden 18^e eeuw 5. <i>Eigenaar</i>: niet bekend Cultuurhistorische waardering Oostelijk van Schoonhoven tussen de vesting en Moordenaarslaantje (CHW14) lagen vele tuinen, zowel ter vermaak als nutstuinen met boomgaarden. De vroege kaartbeelden uit de 16^e en 17^e eeuw laten deze tuinen duidelijk zien. Ter plaatse van de huidige boomgaard is aan het begin van de 19^e eeuw (kadastrale minuut 1828) ook een boomgaard te vinden. Dit deel is ook nooit in gebruik geweest als gracht en is daarmee een van de oudste delen dicht tegen de vesting aan. De boomgaard aan de Langerakkerweg is een herinnering aan

		het tuinengebied dat buiten de vesting van Schoonhoven was gelegen. Daarmee zorgt de huidige boomgaard voor historische continuïteit van deze functie net buiten de oude stad. Ruimtelijke Karakteristieken - Open gebied binnen de stedelijke structuur aangeplant met hoogstam appelbomen.
CHW28		<i>Loop oude wetering</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middel 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse Ontginningen 3. <i>Ligging</i>: H.A. Schreuderstraat / Vlisteweg 4. <i>Datering</i>: Voor 13^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische Waardering De kaart van Van Deventer (1558) toont tussen de Vlist en de Kerkweg (huidige C.G. Roosweg) een lange wetering met een naastgelegen pad. Deze wetering vertoont in het noordelijke deel een knik. De huidige H.A. Schreuderstraat loopt ter plaatse van deze oude wetering. Opvallend aan de loop van deze straat is dat deze ter hoogte van de knik in de oude wetering ook een bocht vertoont. De Vlisteweg loopt daarna schuiner weg dan de oorspronkelijke wetering. De straat verwijst hiermee naar de oude inrichting van het landschap en de ontginningen van de polder Bergambacht. Ruimtelijke Karakteristieken - Loop van de H.A. Schreuderstraat met een bocht ter plaatse van Vlisteweg.

CHW29		<i>Wonder van Schoonhoven</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Tegenover Lopikerweg 48 / 50 in de Zevender (Lopikerwetering) 4. <i>Datering</i>: 13^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische Waardering Het 'Wonder van Schoonhoven' is een kruising van watergangen met een verschillend waterpeil. In de dertiende eeuw veranderde de afwatering van de polder Willige Langerak, de polder Cabauw en de Polder Zuid-Zevender. Aanvankelijk waterde men af op de Lek, maar al in 1272 werd besloten de afwatering te verplaatsen naar de Vlist. Om afwatering op de Vlist mogelijk te maken moest een grondduiker worden aangelegd onder de Zevender door, die hier een aanzienlijk hoger peil heeft. Er werd een gemetselde duiker gemaakt waardoor het water in noordelijke richting onder de Zevender door werd gevoerd. Dit was in die tijd een zodanig inventieve en technisch moeilijke oplossing, dat het de naam 'Wonder van Schoonhoven' kreeg (op kaarten ook aangeduid met Orakel van Schoonhoven). Bij de aanleg van de provinciale weg rond Schoonhoven in 1954 is een nieuwe betonnen duiker aangelegd op een afstand van 80 meter ten oosten van het oude. Deze wordt ook wel het 'Nieuwe wonder van Schoonhoven' genoemd. Ruimtelijke Karakteristieken - Ongelijkvloerse kruising van waterwegen.
CHW30		Groenstructuur Haven Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Langs beide zijden van de Haven 4. <i>Datering</i>: Reeds voor 15^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische Waardering Op de oudste kaarten van Schoonhoven uit de 16^e eeuw staan reeds langs de Haven solitair geplaatste bomen aangegeven. Deze vormden een onderdeel van de hakhoutopstanden van zowel de stad als particuliere eigenaren.

		De foto's daterend van het begin van de 20^e eeuw geven een fraai beeld op de inrichting van de kades met zware boombeplanting. In de huidige situatie staan langs de Haven lindes in leivorm. Onbekend is of deze boomsoort en snoeiwijze ook al voor de 19^e eeuw langs de Haven werd gebruikt. De lange historie van deze wijze van inrichten van de openbare ruimte rondom de kades zorgt ervoor dat deze integraal onderdeel zijn geworden van de uit de historie voortkomende ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke Karakteristiek - Op regelmatige afstand van elkaar geplaatste (lei)bomen.
CHW31		<i>Groenstructuur Oude Haven</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Langs beide zijden van de Haven 4. <i>Datering</i>: Reeds voor 15^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische Waardering Op de oudste kaarten van Schoonhoven uit de 16^e eeuw staan reeds langs Oude Haven solitair geplaatste bomen aangegeven. Deze vormden een onderdeel van de hakhoutopstanden van zowel de stad als particuliere eigenaren. De foto's daterend van het begin van de 20^e eeuw geven een fraai beeld op de inrichting van de kades met zware boombeplanting. In de huidige situatie staan langs de Oude Haven kastanjes. Onbekend is of deze boomsoort ook al voor de 19^e eeuw langs de Oude Haven werd gebruikt. De lange historie van deze wijze van inrichten van de openbare ruimte rondom de kades zorgt ervoor dat deze integraal onderdeel zijn geworden van de uit de historie voortkomende ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke Karakteristiek - Op regelmatige afstand van elkaar geplaatste bomen.

De Hem

Feiten

1. *Waardering*: Hoog
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Ten Zuiden van de C.G. Roosweg t.p.v. de Hem
4. *Datering*: 14^e eeuw (1396 goedkeuring voor de stichting)
5. *Opdrachtgever*: Claes Hoec, Vrederic Smit en Jan Aerntsz van Diest

Cultuurhistorische waardering

Ten westen van de stedelijke bebouwing van Schoonhoven, tussen voormalige Kerkweg (huidige C.G. Roosweg) en de Lek, lag het St. Michaelsklooster. De plaats waar dit klooster in 1396 werd gebouwd was in gebruik als boomgaard en was onderdeel van een klein, Middeleeuws buurtschap aan een verbindingsweg die vanaf de Lekdijk naar de zijingang van het klooster liep, de *Hemstoep*.

De gemeenschap van de broeders bestond eerst uit enkele losse huisjes rond een kapel. Na een brand werd in 1407 de grondslag gelegd voor een klooster. Men noemde het klooster terloops: de Broeders in de Boomgaard of Broeders in de Hem. Waarbij 'Hem' een verwijzing kan zijn naar een 'huis' of 'inham in de Lekdijk'.

Eind 15^e eeuw werd het klooster door de bliksem getroffen en brandde het geheel af. Maar werd het weer herbouwd. In de 80-jarige oorlog werd het klooster bezet en brandde het wederom helemaal af. Hierna werd het niet meer herbouwd. De resterende gronden werden later weer in gebruik genomen als akkerland en voor veeteelt. Rondom deze locatie zijn in de latere eeuwen nieuwe boerderijen en woningen verrezen, waardoor er nog steeds sprake is van een buurtschap.

De Hemstoep, de verbinding met de Lek, is nog steeds herkenbaar in het landschap. In de uiterwaarden van de Lek loopt het land met een strakke lijn het water in. Hier lag tot ver in de 19^e eeuw een pad vanaf de Lekdijk richting de Lek. Dit pad was destijds aan beide zijden geflankeerd door uiterwaarden. Tegenwoordig is er geen sprake meer van een pad en is slechts aan de oostzijde nog een uiterwaarde gelegen.

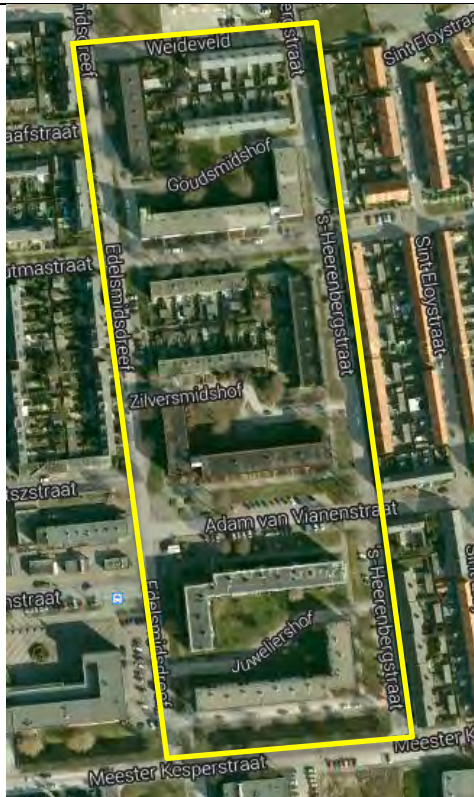
N.B. het terrein van de hem betreft een archeologisch waardevol gebied.

Ruimtelijke Karakteristieken

- Weiland met opvallende structuur van sloten;
- Strakke begrenzing uiterwaarde in de Lek;
- Verzwaring hoeveelheid van boerderijen t.p.v. weiland 'De Hem', bestaande uit haaks op de weg gelegen eenlaagse bouwmassa's onder een zadeldak.

CHW33		<i>Leilindes Dam</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middel 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Langs oostzijde van de Dam 4. <i>Datering</i>: Reeds voor 15^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische Waardering Op de oudste kaarten van Schoonhoven uit de 16^e eeuw staan langs de Dam nog geen bomen aangegeven. Op foto's uit het begin van de 20^e eeuw is te zien dat er alleen bomen stonden aan de oostzijde van de Dam. Het betreft dan leilindes. Deze hebben waarschijnlijk dezelfde hakhoutfunctie gehad als de leibomen langs de Haven en de Oude Haven. De lange historie van deze wijze van inrichten van de openbare ruimte rondom de kades zorgt ervoor dat deze integraal onderdeel zijn geworden van de uit de historie voortkomende ruimtelijke kwaliteit. Ruimtelijke Karakteristiek - Aan de oostzijde van de Dam op regelmatige afstand van elkaar geplaatste bomen.
CHW34		Stedenbouwkundige straatinrichting t.p.v. loop Zevender Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Carmelietenstraat t.p.v. 4 4. <i>Datering</i>: 13^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: niet bekend Cultuurhistorische Waardering De Zevender heeft tot 1935 door Schoonhoven gelopen en daarmee voor een groot deel de inrichting van het stratenpatroon aan de oostzijde van de Haven bepaald. De schuin door Schoonhoven lopende Lange Weistraat volgt loop van de Zevender, die in de achtertuinen van de huizen aan deze straat lag. Ter plaatse van de Carmelietenstraat 4 stak de Zevender deze straat over. Dit is nog steeds afleesbaar in de opvallende knik in de straat en bouwmassa's op deze locatie. De bebouwing t.p.v nummer vier heeft een ruime setback ten opzichte van nummer 2. De Zevender ging daar onder de straat door.

		Ruimtelijke Karakteristieken - Stedenbouwkundige setback op de plaats waar de Zevender onder de Carmelietenstraat door ging.
CHW35		<i>Stedenbouwkundige structuur Goudsmidshof, Zilversmidshof en Juweliershof</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Mr. Kesperstraat 5ABC t/m 19ABC; 's Heerenbergstraat 2ABC t/m 8ABC, 10, 12AB t/m 24AB, 13AB T/M 25AB; Juweliershof; Adam van Vianenstraat 26ABC t/m 40ABC, 35ABC t/m 49ABC; Edelsmidsdreef 1ABC t/m 7ABC, 40, 51ABC t/m 57ABC; Zilversmidshof 1 t/m 17; Jan Lutmastraat 26 t/m 40, 27ABC t/m 41ABC; Goudsmidshof 1 t/m 17; Weideveld 2 - 16 4. <i>Datering</i>: Tussen 1950 – 1965 Cultuurhistorische waardering Kenmerkende stempelverkaveling voor de jaren '50 en '60 van de 20^e eeuw. De setting bestaat uit L-vormige blokken van vier bouwlagen afgewisseld met laagbouw (twee bouwlagen onder een kap) en portiekwoningen (twee bouwlagen onder een plat dak). De gebouwen zijn zo ten opzichte van elkaar gepositioneerd dat een vierkant blok ontstaat. Deze is drie maal 'gestempeld'. Hierbij is de vorm niet één op één overgenomen, maar zitten bij alle blokken een kleine wijziging in de setting. Het geheel vormt samen met de

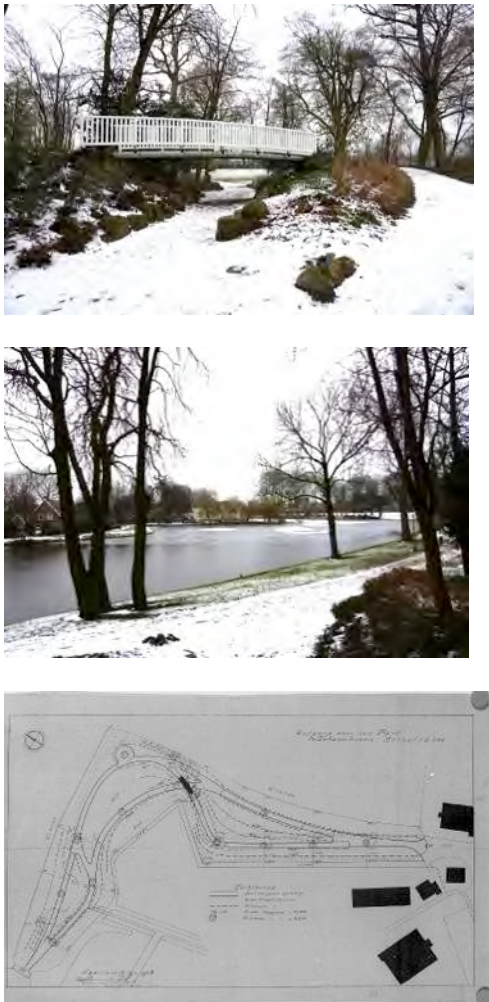

strak ingerichte openbare ruimte en gezamenlijk groen een stedenbouwkundig ensemble.

Ruimtelijke karakteristiek / waardering

- Strakke blokken in een groene setting;
- Openbaar groen ten dienste van de flats;
- Herhaald stedenbouwkundig patroon;
- Combinatie van lage flats en laagbouw.

Cultuurhistorische waarderingen: Gebouwen en objecten

Nummer	Foto	Feiten en Waarderingen
CHW36		Stadspark Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel gemeentelijk monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Op bolwerken tussen de Opweg en de Wal 4. <i>Datering</i>: 1918 5. <i>Architect / opdrachtgever</i>: L.A. Springer / gemeente Schoonhoven Cultuurhistorische Waardering Na de ontmanteling van de vestingwerken in 1818 werd ter plaatse van het huidige Stadspark een stadswandeling aangelegd. De aanleiding om in de 20^e eeuw een nieuwe stadswandeling aan te leggen, kwam in zekere zin voort uit de kwaliteit van de hakhoutlanen op de vesting. In 1908 werd een rapport van de Nederlandsche Heidemaatschappij hierover aan het college van Schoonhoven gepresenteerd. Daaruit bleek dat de iepen er zeer slecht aan toe waren en in waarde zouden afnemen. Daarnaast vormden ze een gevaar voor de wandelaars. Op basis van dit rapport werd besloten de bomen te rooien. In 1917 werden de rooiwerkzaamheden uiteindelijk uitgevoerd. In datzelfde jaar stelde het college van Schoonhoven aan de raad voor een nieuwe stadswandeling (destijds als 'park' aangeduid) aan te leggen en daar fl.5000,00 voor beschikbaar te stellen. Op aanraden van de directeur dienst gemeentewerken Nijmegen werd Leonard Springer gevraagd voor het ontwerp. Begin 1918 stuurde Springer zijn eerste ontwerp en bestektekeningen op aan de gemeente. Hij ontwierp een stadswandeling met ruim slingerende bochten. Een plan dat volledig aansloot op de ideeën zoals deze in de Late Landschapsstijl uit de negentiende eeuw werden gehanteerd. In het plan zitten geen moderne elementen uit de 20^e eeuwse tuinarchitectuur. In het ontwerp zijn ook geen parkelementen, uitgezonderd het bruggetje met rotspartij, opgenomen. Daarmee sluit het park aan op de klassieke naar buiten gekeerde stadswandeling. De bestaande paden van de oude stadswandeling zijn in het ontwerp hergebruikt. Ze zijn slechts verzacht door er een meer glooiende vorm aan te geven. De hoogteverschillen van het oude bolwerk zijn ingezet voor het optimaliseren van de wandeling in Laat Landschapsstijl door het benadrukken van het geaccidenteerde landschap. Dit werd nog

		eens extra benadrukt door het uitzichtpunt op het Blekersbastion. Hier tekent Springer een cirkelvormige verbreding van het wandelpad. In de gehele wandeling heeft Springer op slimme wijze gebruik gemaakt van de aanwezigheid van de Grote Gracht. Vanaf verschillende punten in het park is een mooi uitzicht over het water, waarbij de 'natuurbeleving' van water en het landschap voorop staat. Het park is een kenmerkend voorbeeld van een stadswandeling op beperkte schaal over de oude vestingwerken. Het vertegenwoordigt in die hoedanigheid de tijdsgeest van de 19^e en vroeg 20^e eeuw waarin meer aandacht kwam voor het realiseren van openbaar groen in en om steden ten behoeve van het vermaak van stedelingen. Alhoewel het ontwerp van Springer een relatief laat voorbeeld van een dergelijk park is, is het wel een goed bewaard voorbeeld. De voor Springer kenmerkende Late Landschappelijke Stijl is zuiver gehanteerd. Dit in combinatie met de relatief hoge gaafheid van het ontwerp zorgen voor de hoge cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering/ Waardering - Het park markeert de positie van de vestingwallen en de bolwerken van Schoonhoven; - Het park vormt een sterke drager van de ruimtelijke kwaliteit in dit deel van Schoonhoven als gevolg van: a) Slingerende paden; b) Doorzichten naar het gebied buiten het park c) Gebruik van hoogteverschillen; d) Bossages afgewisseld met solitaire bomen; e) Rotstuin.
CHW43		Bastion Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Verdediging van stad en land 3. <i>Ligging</i>: Bastion 5 4. <i>Datering</i>: laatste twee decennia 19^e eeuw Cultuurhistorische Waardering

		In 1862 werd bij Koninklijk Besluit besloten tot de oprichting van een Artillerie-Instructie Compagnie te Schoonhoven. Het pand aan het Bastion 5 is onderdeel van dit deel van de Schoonhovense geschiedenis. Het gebouw dat dateert uit 1886 is gebouwd als exercitieloods, oefenlokaal. Pas na 1922 toen de het regiment Schoonhoven had verlaten werd de loods ingericht door de gemeente als kanonnenloods. De positie van het gebouw is stedenbouwkundig relevant vanwege de ligging op het voormalige bastion. Het negen traveeën diepe gebouw heeft een duidelijke 'loods'- typologie als gevolg van de eenvoudige en eenlaagse opbouw. De uitwerking is in zijn soberheid rijk gedetailleerd als gevolg van de gekozen classicistische bouwstijl. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering / Waardering - Markeert de positie van één van de voormalige bastions; - Zichtbare herinnering aan het militaire verleden; - Typologisch duidelijk herkenbare loods; - Eenduidige massaopbouw van één laag onder een flauw zadeldak; - Hoogwaardige detaillering van de gevels en de kozijnen.
CHW247		Brugleuningen Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Veerstraat, t.p.v. Scheepmakershaven 4. <i>Datering</i>: 20e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: gemeente Schoonhoven Cultuurhistorische waardering Architect Died Visser (1899 – 1977) was één van de toonaangevende architecten binnen de gemeente Schoonhoven. Hij was verantwoordelijk voor een groot aantal woningen en was tevens tussen 1926 en 1953 stadsarchitect van Schoonhoven. Uit deze periode dateert ook de brug over de Scheepmakershaven. De brug markeert het binnentreden van de stad en de positie van de Scheepmakershaven.

		Qua uitvoering, ambachtelijk baksteen gecombineerd met een stalen buis-leuning, past de brug binnen de stijlkenmerken van het Zakelijk Expressionisme van de jaren '20 / '30 van de 20^e eeuw. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering / Waardering - Markering van de Scheepmakershaven; - Markering zuidelijke stadsentree; - Karakteristiek voorbeeld van brug met brugleuningen uit het Zakelijk Expressionisme; - Herkenbaar object in het oeuvre van de architect Died Visser
CHW51		Pakhuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Verdediging stad en land 3. <i>Ligging</i>: Dam 7 4. <i>Datering</i>: eind 19^e eeuw, latere verbouwingen aan exterieur Cultuurhistorische waardering Gedurende de 19e eeuw heeft op deze locatie een pakhuis gestaan, dat wellicht eerder dienst deed als militair hospitaal. Het pand is aan het einde van de 19^e eeuw vervangen door een winkel annex woonhuis. In de jaren '30 van de 20^e eeuw is het pand gemoderniseerd, waarbij art deco details zijn toegevoegd aan de gevel. Het pand ondersteunt het ruimtelijke beeld van de historische gelaagdheid aan de Dam. De positie op de hoek van de Dam en de verbinding met het Doelenplein via de Waagstraat ondersteunt de historische functie op deze plek. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering / Waardering - Afleesbaarheid perceelsgewijze ontwikkeling van de stad; - Markante ligging op de hoek van de Dam en de verbinding met het Doelenplein; - Twee lagen onder haaks op de Dam gesitueerd zadeldak; - Ambachtelijke geveldetailering; - Mogelijke bouwhistorische waarden aanwezig;

CHW55		<i>Julianaboom</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Doelenplein 4. <i>Datering</i>: 1909 5. <i>Opdrachtgever</i>: gemeente Schoonhoven Cultuurhistorische waardering De Julianaboom is van historische waarde vanwege de markering van een exacte gebeurtenis. De plaatsing van deze boom bij de geboorte van prinses Juliana op 30 april 1909 is afwijkend ten opzichte van de traditie van het plaatsen van ‘kroningslindes’ bij de wisseling van het staatshoofd, maar past binnen de traditie van het plaatsen van herinneringsbomen. De boom heeft een bescheiden vorm en verkeerd in ogenschijnlijk gezonde staat. Rondom de verder vrijstaande boom is een nieuw hekwerk aangebracht op een betonnen voet. Alhoewel deze qua een kopie is van het oorspronkelijke omringende hekwerk heeft deze beperkte cultuurhistorische waarde. Het tekstbord is een toevoeging die afwijkt van het oorspronkelijke hekwerk. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Solitaire linde - Omringend hekwerk - Zichtbare markering van een exacte gebeurtenis.
CHW59		<i>Willem-Alexanderboom</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Hoek Groene Singel / Koningin Julianastraat 4. <i>Datering</i>: 2013 5. <i>Opdrachtgever</i>: gemeente Schoonhoven

		Cultuurhistorische waardering De Willem-Alexanderboom is van historische waarde vanwege de markering van een exacte gebeurtenis. De plaatsing van deze boom bij de inhuldiging van koning Willem – Alexander past in de traditie van het plaatsen van ‘kroningslindes’ bij de wisseling van een staatshoofd. De boom is door zijn jonge leeftijd bescheiden in omvang. Om dezelfde reden moet de ogenschijnlijk gezondheid van de boom nog worden aangetoond. Rondom de verder vrijstaande boom is een zeshoekig omringend hekwerk aangebracht op een betonnen voet. Op het hekwerk is een opgewerkte stalen wimpel met bekroond medaillon aangebracht met de tekst: ‘Willem Alexander Boom 2013’ Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Solitaire linde - Omringend hekwerk - Zichtbare markering van een exacte gebeurtenis.
CHW62		Winkel annex woonhuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Haven 31 4. <i>Datering</i>: ca. 1880, winkelpui 1912 Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. De cultuurhistorische waardering betreft naast de hoofdmassa van het gebouw met name de winkelpui met Art Nouveau details uit 1912. Deze ondersteunt het historische karakter van de Haven als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde vanwege de zeer fraaie detaillering van hardstenen en houten kolommen, de geknipte loodslab en de rollaag boven de pui.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Haven; - Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden aan de Haven; - Afleesbaarheid historische gelaagdheid en perceelsgewijze opbouw van de Haven; - Verrijking van het straatbeeld door de fraaie details in Art Nouveaustijl; - Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de stedenbouwkundige setting van de Haven; - De bouwmassa bestaande uit twee bouwlagen met schilddak en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate de ruimtelijke kwaliteit.
CHW63		Winkel annex woonhuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Haven 33 4. <i>Datering</i>: ca. 1890, winkelpui 1910 5. <i>Opdrachtgever/aannemer</i>: niet bekend / A. Woudenberg Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. De woning is tevens in gebruik geweest als pastorie en waarschijnlijk ook als bakker. De cultuurhistorische waardering betreft naast de hoofdmassa van het gebouw met name de winkelpui met traditionele details uit 1910. Deze ondersteunt het historische karakter van de Haven als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde omdat de historische puien grotendeels uit het straatbeeld zijn verdwenen door de veranderende visie op de winkelinrichting. De detailleringen zijn gaaf bewaard gebleven waaronder de houten betimmeringen met art nouveaudetails, de gebogen raamdorpel met roedeverdeling in het bovenlicht voorzien van groen gekleurd glas. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Haven; - Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden aan de Haven;

		- Afleesbaarheid historische gelaagdheid en perceelsgewijze opbouw van de Haven; - Verrijking van het straatbeeld door de fraaie details in Traditionele stijl met invloeden van de Art Nouveau; - Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de stedenbouwkundige setting van de Haven; - De bouwmassa bestaande uit ogenschijnlijk drie bouwlagen met schilddak achter een schijngevel en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate de ruimtelijke kwaliteit.
CHW65		<i>Winkel annex woonhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Haven 43 4. <i>Datering</i>: kern 17^e eeuws, huidige gevel 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. De cultuurhistorische waardering is met name te vinden in de ouderdom van de kern van het gebouw en de uitstraling van die ouderdom op de omgeving. De ligging op de hoek van de Haven en de stadhuisstraat zorgen voor een markante ligging, die ondersteunend is aan de betekenis van het gebouw voor de omgeving. De gevel vertoont een gave sobere detailleringen uit de late 19^e eeuw. <i>N.B. inpandig zijn zichtbare sporen aanwezig van een voorganger van het betreffende pand.</i> Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Markante ligging op de hoek van de Stadhuisstraat en de Haven; - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Haven; - Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden aan de Haven; - Afleesbaarheid historische gelaagdheid en perceelsgewijze ontwikkeling van de Haven;

		- Kleinschalige winkelpui bestaande uit gecentreerde entree tussen twee etalagepuien met borstwering; - Traditionele, sobere detaillering; - Ondersteunt door de opbouw van twee bouwlagen onder een haaks op de Haven gelegen schilddak en de bijbehorende hoogwaardige detailleringen ondersteunen de aanwezige ruimtelijke kwaliteit.
CHW67		<i>Winkel annex woonhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Haven 67 4. <i>Datering</i>: ca. 1890 Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. De massaopbouw sluit naadloos aan op de bebouwing langs dit deel van de Haven. De cultuurhistorische waardering betreft naast de hoofdmassa van het gebouw met name de winkelpui met traditionele details in neoclassicistische stijl. Deze ondersteunt het historische karakter van de Haven als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde omdat de historische puien grotendeels uit het straatbeeld zijn verdwenen door de veranderende visie op de winkelinrichting. De detailleringen zijn gaaf bewaard gebleven waaronder de houten betimmeringen met neoclassicistische ornamenten en detailleringen. Het interieur is sterk verbouwd ten behoeve van de huidige functie als apotheek. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Haven; - Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden aan de Haven; - Afleesbaarheid historische gelaagdheid en de perceelsgewijze opbouw van de Haven; - Verrijking van het straatbeeld door de fraaie details in Neoclassicisme; - Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de

		stedenbouwkundige setting van de Haven; - De bouwmassa bestaande uit ogenschijnlijk drie bouwlagen met schilddak achter een schijngevel en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate de ruimtelijke kwaliteit.
CHW68		Woonhuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Haven 7 4. <i>Datering</i>: ca. 1870 Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. Dit voormalige herenhuis heeft dienst gedaan als burgemeesterswoning en pastorie voor de gereformeerde kerk. De massaopbouw sluit naadloos aan op de bebouwing langs dit deel van de Haven. Tussen nummer 7 en nummer 9 liep een steeg, resten hiervan zijn nog steeds beperkt waarneembaar. De cultuurhistorische waardering betreft naast de hoofdmassa van het gebouw met name de uitwerking van het gebouw in Eclectische bouwstijl. De ouderdom van de kern van het pand is waarschijnlijk hoger dan de gevel doet vermoeden. Deze gelaagdheid binnen het pand is onderdeel van de cultuurhistorische waardering. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Stedenbouwkundige ligging met restanten van een Middeleeuwse Steeg; - In- en uitpandige ouderdom straalt af op het stedenbouwkundige ensemble en de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte; - Afleesbaarheid historische gelaagdheid en perceelsgewijze opbouw van de Haven; - Vertegenwoordigt een diversiteit aan functies langs de Haven, waarbij dit pand vanwege de schaal, maatvoering en detaillering de duidelijke typologie van een notabelenhuis draagt; - Verrijking van het straatbeeld door de fraaie details in Eclecticistische stijl; - De bouwmassa bestaande uit twee bouwlagen met schilddak en de bijbehorende

		hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate de ruimtelijke kwaliteit.
CHW69		<i>Winkel annex woonhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Haven 76 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. De massaopbouw sluit naadloos aan op de bebouwing langs dit deel van de Haven. De cultuurhistorische waardering betreft naast de hoofdmassa van het gebouw met name de winkelpui met traditionele details in neoclassicistische stijl. Deze ondersteunt het historische karakter van de Haven als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde omdat de historische puien grotendeels uit het straatbeeld zijn verdwenen door de veranderende visie op de winkelinrichting. De detailleringen zijn gaaf bewaard gebleven waaronder de houten betimmeringen met neoclassicistische ornamenten en detailleringen. In het pand is een 17^e-eeuwse boogkelder aanwezig. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Haven; - Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden aan de Haven; - Afleesbaarheid historische gelaagdheid en perceelsgewijze opbouw van de Haven; - Ouderdom van het pand straalt af op het stedenbouwkundige ensemble en de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte; - Verrijking van het straatbeeld door de fraaie details in Neoclassicisme; - Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de stedenbouwkundige setting van de Haven; - De bouwmassa bestaande uit ogenschijnlijk drie bouwlagen met schilddak achter een schijngevel en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in

		hoge mate de ruimtelijke kwaliteit.
CHW70		<i>Burgermanswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Havenstraat 12 4. <i>Datering</i>: eerste helft 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De kleine burgermanswoning is gelegen aan de voormalige stadsrand van Schoonhoven. De ingetogen traditionele vormgeving past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing als gevolg van de perceelsgewijze groei en bedrijvigheid van de Havenstraat. De gevel vertoont gave detailleringen en veel oorspronkelijke gevelelementen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit een haaks op de Havenstraat gelegen bouwlaag onder een zadeldak, die beeldbepalend is binnen de perceelsgewijze opbouw van de Havenstraat; - Bouwwijze en positie markeren de oude stadsrand van Schoonhoven; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering.
CHW71		<i>Burgermanswoning annex zilversmidhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Havenstraat 17 4. <i>Datering</i>: eind 19^e eeuw, ca. 1870

		Cultuurhistorische waardering De kleine zilversmidwoning en -werkplaats is gelegen aan de voormalige stadsrand van Schoonhoven. De ingetogen traditionele vormgeving past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing als gevolg van de perceelsgewijze groei en bedrijvigheid van de Havenstraat. De gevel vertoont gave detailleringen en veel oorspronkelijke gevelelementen. De stedenbouwkundige positie van het huis met een voortuin is het gevolg van een inmiddels gedempte sloot en een laantje, Rozenlaantje, dat aan de oostzijde van de sloot voor de huizen in de Havenstraat langs liep. Bijzondere vermelding verdient de functie van dit gebouwtje als zilversmidswerkplaats. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit een haaks op de Havenstraat gelegen bouwlaag onder een zadeldak, die beeldbepalend is binnen de perceelsgewijze opbouw van de Havenstraat; - Bouwwijze, positie en ouderdom markeren de oude stadsrand van Schoonhoven; - De voortuinen en terugliggende positie van het huis verwijzen naar de structuur van de sloot en het Rozenlaantje die door de Havenstraat liep; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering. N.B. Eerdere inventarisaties noteren voor dit pand een ouderdom die teruggaat tot 1770. De kadastrale kaart van 1830 geeft echter op de locatie waar deze woning is gelegen geen bebouwing aan. Daar deze kaart als zeer betrouwbaar en nauwkeurig kan worden beschouwd, gaat het hier in eerdere inventarisaties waarschijnlijk om een vergissing. Andere historische kaarten geven bebouwing aan tussen de Appel- en Schapenstraat vanaf het midden van de 19^e eeuw.
CHW73		<i>Woning annex zilversmidhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Havenstraat 56

		4. <i>Datering</i>: eind 19^e eeuw. Mogelijk oudere kern Cultuurhistorische waardering De kleine zilversmidwoning en -werkplaats is gelegen aan de voormalige stadsrand van Schoonhoven. De ingetogen traditionele vormgeving past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing als gevolg van de perceelsgewijze groei en bedrijvigheid van de Havenstraat. De gevel vertoont gave detailleringen en veel oorspronkelijke gevelelementen. De functie van het gebouw komt tot uiting in de twee voordeuren die in de voorgevel aanwezig zijn. De meest linkerdeur is smaller en doet vermoeden en deze verwijst mogelijk naar een oudere structuur waarbij er sprake was van een poort naar het achterterrein waar de werkplaats was gelegen. De kadastrale kaart uit 1830 geeft op deze plaats een zilversmidshuis aan van de zilversmid Lazonder. Het huis kan derhalve een oudere kern met bouwhistorisch waardevolle elementen bevatten. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit een haaks op de Havenstraat gelegen bouwlaag onder een mansardekap, die beeldbepalend is binnen de perceelsgewijze opbouw van de Havenstraat; - Bouwwijze, positie en ouderdom markeren de oude stadsrand van Schoonhoven; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - Functie huis annex werkplaats is afleesbaar uit de opbouw van de gevel.
CHW76		<i>Woning annex zilversmidhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Havenstraat 62 4. <i>Datering</i>: midden 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering

		De zilversmidwoning en -werkplaats is gelegen aan de voormalige stadsrand van Schoonhoven. De ingetogen traditionele vormgeving past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing als gevolg van de perceelsgewijze groei en bedrijvigheid van de Havenstraat. De gevel vertoont gave detailleringen en veel oorspronkelijke gevelelementen, zoals de kozijnen en gevelbeëindiging. De functie van het gebouw komt tot uiting in de uitbouw onder lessenaarsdak. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit anderhalve haaks op de Havenstraat gelegen bouwlaag onder een zadel-/lessenaarsdak, die beeldbepalend is binnen de perceelsgewijze opbouw van de Havenstraat; - Bouwwijze, positie en ouderdom markeren de oude stadsrand van Schoonhoven; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - Functie huis annex werkplaats afleesbaar uit de opbouw van de gevel.
CHW77		<i>Woning annex zilversmidhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Havenstraat 68 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 Cultuurhistorische waardering De kleine zilversmidwoning en -werkplaats is gelegen aan de voormalige stadsrand van Schoonhoven. De fraai geornamenteerde, traditionele baksteenarchitectuur past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing, als gevolg van de perceelsgewijze groei, en bedrijvigheid van de Havenstraat. De gevel vertoont gave detailleringen en veel oorspronkelijke gevelelementen, zoals het decoratieve en ambachtelijke baksteengebruik, de raamstrekken boven de kozijnen en de gevelbeëindiging. De functie van het gebouw komt tot uiting in de twee deuren die in de voorgevel aanwezig zijn.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit anderhalve haaks op de Havenstraat gelegen bouwlaag onder een gebroken zadeldak, die beeldbepalend is binnen de perceelsgewijze opbouw van de Havenstraat; - Bouwwijze, positie en ouderdom markeren de oude stadsrand van Schoonhoven; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - Functie huis annex werkplaats afleesbaar uit de opbouw van de gevel.
CHW84		<i>Stal - Wagenschuur</i> Feiten 1. <i>Waardering:</i> Hoog 2. <i>Thema:</i> Bedrijvigheid 3. <i>Ligging:</i> Havenstraatse Wal 1 4. <i>Datering:</i> vroeg 19e eeuw Cultuurhistorische waardering De stal annex wagenschuur is onderdeel van het oude ensemble rondom de korenmolen “de Hoop” die op hoek van de Havenstraatse Wal en de Voorhaven heeft gestaan. De molen is inmiddels verdwenen. Deze kleine wagenschuur annex stal ligt evenwijdig aan de weg. Het utilitaire gebruik en de bijbehorende vormgeving is passend binnen de typologie van bebouwing aan de oostzijde van de Havenstraatse Wal. Het gebouwtje bestaat uit anderhalve bouwlaag onder een zadeldak. Het is typologisch herkenbaar aan de geleding van de gevel met een grote gevelopening waar inmiddels nieuwe garage- (voorheen wagen)deuren in zijn geplaatst.

		De ouderdom van dit utilitair ontworpen gebouwtje is afleesbaar in de gevelelementen en de detailleringen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit anderhalve, evenwijdig aan de Havenstraatse Wal gelegen, bouwlaag onder een zadeldak; - Functie, bouwwijze, positie en ouderdom markeren de oude stadsrand van Schoonhoven; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - De utilitaire bouw van de wagenshuur annex stal is ondersteunend aan de bebouwingstypologie en de perceelsgewijze opbouw aan de oostzijde van de Havenstraatse Wal.
CHW89		<i>Complex arbeiderswoningen</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Havenstraatse Wal 6 tot en met 20 (even nummers) 4. <i>Datering</i>: Begin 20^e eeuw Cultuurhistorische waardering Deze rij arbeiderswoningen dateert van het begin van de 20^e eeuw. De woningen vormen een zeldzame verschijning door de gebruikte architectuurstijl, de Art Nouveau, en de rijke detaillering van het ontwerp. De keuze voor deze bouwstijl is niet eigen aan de typologie van de woningen, die vaak juist vaak laten kenmerken door een zekere mate van soberheid. De duidelijk als eenheid ontworpen woningen bepalen in hoge mate de ruimtelijke kwaliteit en het ensemble van de westelijke straatwand van de Havenstraatse Wal. De topgevels hebben sierlijke vormen. De kop- en de eindwoning zijn evenwijdig aan de straat opgetrokken in één bouwlaag onder een zadeldak met opgemetselde dakkapel. De tussengelegen woningen liggen haaks op de Havenstraatse Wal en bestaan uit één bouwlaag onder een gebroken zadeldak.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- Ensemble van 8 arbeiderswoningen in ambachtelijke en decoratieve baksteenarchitectuur;
- Bouwmassa bestaande uit één bouwlaag onder respectievelijk een dwarskap met opgemetselde dakkapel en een haaks op de straat gelegen gebroken zadeldak;
- Rijkdom van de baksteenarchitectuur, detaillering art Nouveaustijl en sierlijke gevelbeëindiging vormen een beeldbepalend element in de straatwand Havenstraatse Wal en dragen direct bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Havenstraatse Wal.

CHW90

Burghermanswoning (onderdeel van een complex)

Feiten

1. *Waardering*: Hoog
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Jan Kortlandstraat 17
4. *Datering*: Laatste kwart 19^e eeuw

		Cultuurhistorische waardering De westelijke straatwand van de Jan Kortlandstraat 11 tot en met 21 bestaat uit een ensemble van burgermanswoningen met een duidelijke eenheid in ontwerp. De woningen nummer 11/13, 19/21 en de woningen nummer 15/17 verschillen onderling in uitvoering, maar vormen tezamen toch een eenheid. Jan Kortlandstraat 15 en 17 vormen het middenblok van dit ensemble. De woningen aan deze straat markeren de oostelijke stadsrand nabij de Grote gracht en het stadspark. De architectuur in eclecticismische bouwtrant met lijstgevel heeft gave ornamentiek en detailleringen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbaar onderdeel van een historisch ensemble aan de westzijde van de Jan Kortlandstraat; - Door ouderdom en positionering markeert dit ensemble in het algemeen en deze woning in het bijzonder de oostelijke bebouwingsgrens van de stad Schoonhoven aan het einde van de 19^e eeuw; - Rijke en gave ornamentiek en detaillering van de traditionele baksteenarchitectuur met eclecticismische kenmerken vormen een beeldbepalend element in de Jan Kortlandstraat en versterken in die hoedanigheid de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse; - Bouwmassa bestaat uit ogenschijnlijk twee bouwlagen achter een lijstgevel onder een gebroken zadeldak. N.B. Jan Kortlandstraat 11, 13 en 15 hebben de status van gemeentelijk monument.
CHW91		Burgermanswoning (onderdeel van een complex) Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Jan Kortlandstraat 19 4. <i>Datering</i>: Laatste kwart 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De westelijke straatwand van de Jan Kortlandstraat 11 tot en met 21 bestaat uit een

		ensemble van burgermanswoningen met een duidelijke eenheid in ontwerp. De woningen nummer 11/13, 19/21 en de woningen nummer 15/17 verschillen onderling in uitvoering, maar vormen tezamen toch een eenheid. Jan Kortlandstraat 11/13 en 19/21 vormen de buitenste blokken van dit ensemble. De woningen aan deze straat markeren de oostelijke stadsrand nabij de Grote gracht en het stadspark. De woning in decoratieve overgangsarchitectuur heeft een nog gave ornamentiek en detailleringen in de vorm van o.a. mozaïeken in de boogvelden en een fijnzinnig gedetailleerde dakrand. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbaar onderdeel van een historisch ensemble aan de westzijde van de Jan Kortlandstraat; - Door ouderdom en positionering markeert dit ensemble in het algemeen en deze woning in het bijzonder de oostelijke bebouwingsgrens van de stad Schoonhoven aan het einde van de 19e eeuw; - Rijke en gave ornamentiek en detaillering van de decoratieve baksteenarchitectuur met kenmerken van de Overgangsstijl vormen een beeldbepalend element in de Jan Kortlandstraat en versterken in die hoedanigheid de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse; - Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een bewoonbare en gebroken zadeldak. N.B. Jan Kortlandstraat 11, 13 en 15 hebben de status van gemeentelijk monument.
CHW92		Burgermanswoning (onderdeel van een complex) Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Jan Kortlandstraat 21 4. <i>Datering</i>: Laatste kwart 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De westelijke straatwand van de Jan Kortlandstraat 11 tot en met 21 bestaat uit een

		ensemble van burgermanswoningen met een duidelijke eenheid in ontwerp. De woningen nummer 11/13, 19/21 en de woningen nummer 15/17 verschillen onderling in uitvoering, maar vormen tezamen toch een eenheid. Jan Kortlandstraat 11/13 en 19/21 vormen de buitenste blokken van dit ensemble. De woningen aan deze straat markeren de oostelijke stadsrand nabij de Grote gracht en het stadspark. De woning in decoratieve overgangsarchitectuur heeft een nog gave ornamentiek en detailleringen in de vorm van o.a. mozaïeken in de boogvelden en een fijnzinnig gedetailleerde dakrand. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbaar onderdeel van een historisch ensemble aan de westzijde van de Jan Kortlandstraat; - Door ouderdom en positionering markeert dit ensemble in het algemeen en deze woning in het bijzonder de oostelijke bebouwingsgrens van de stad Schoonhoven aan het einde van de 19e eeuw; - Rijke en gave ornamentiek en detaillering van de decoratieve baksteenarchitectuur met kenmerken van de Overgangsstijl vormen een beeldbepalend element in de Jan Kortlandstraat en versterken in die hoedanigheid de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse; - Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een bewoonbare en gebroken zadeldak. N.B. Jan Kortlandstraat 11, 13 en 15 hebben de status van gemeentelijk monument.
CHW95		<i>Winkel annex woonhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Kerkstraat 3 4. <i>Datering</i>: derde kwart 19^e eeuw, ca. 1870 Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van

		Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. Het pand heeft naast een winkel- en woonhuis functie in de vroege 19^e eeuw tevens enkele jaren dienst gedaan als synagoge. De smalle massaopbouw doet vermoeden dat er sprake is van een middeleeuwse structuur en mogelijke bouwhistorische restanten daarvan in het gebouw. De huidige gevel en massaopbouw sluiten naadloos aan op de perceelsgewijze opbouw en de bedrijvigheid binnen het historisch centrum van Schoonhoven. De cultuurhistorische waardering betreft, naast de hoofdmassa van het gebouw en mogelijke bouwhistorische restanten, met name ook de historische winkelpui met traditionele details in neoclassicistische stijl. Deze ondersteunt het historische karakter van de Kerkstraat als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde omdat de historische puien grotendeels uit het straatbeeld zijn verdwenen door de veranderende visie op de winkelinrichting. De detailleringen zijn gaaf bewaard gebleven waaronder de houten betimmeringen met neoclassicistische ornamenten en detailleringen. Het pand vormt vanwege de pui een ensemble met nummer 5 en 7, die ook een historische pui bezitten. <i>Ruimtelijke karakteristiek / Waardering</i> - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Kerkstraat; - Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden en daarmee de afleesbaarheid van de historische gelaagdheid van de Kerkstraat; - Het pand met pui vormt een beeldbepalende drager van de ruimtelijke kwaliteit in de Kerkstraat; - Ouderdom, de gave baksteenarchitectuur en de hoogwaardige detaillering van het pand stralen af op het stedenbouwkundige ensemble en de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte; - Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de stedenbouwkundige setting van de Kerkstraat; - De bouwmassa bestaande uit ogenschijnlijk drie bouwlagen met zadeldak en wolfseind achter een schijngevel en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate het beeld van de perceelsgewijze ontwikkeling van de Kerkstraat.
CHW96		<i>Winkel annex woonhuis</i>

Feiten

1. *Waardering*: Hoog, potentieel monument
2. *Thema*: Bedrijvigheid
3. *Ligging*: Kerkstraat 5
4. *Datering*: ca. 1895

Cultuurhistorische waardering

Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. Het is goed mogelijk dat het pand inpandig nog bouwhistorische restanten bevat van de oudere structuren en bebouwing die op deze locatie lagen.

De huidige gevel in Neorenaissancestijl en massaopbouw sluiten naadloos aan op de perceelsgewijze opbouw en de bedrijvigheid binnen het historisch centrum van Schoonhoven.

De cultuurhistorische waardering betreft, naast de hoofdmassa van het gebouw en mogelijke bouwhistorische waarden, met name ook de historische winkelpui met traditionele details in neoclassicistische stijl. Deze ondersteunt het historische karakter van de Kerkstraat als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde omdat de historische puien grotendeels uit het straatbeeld zijn verdwenen door de veranderende visie op de winkelinrichting. De detailleringen zijn gaaf bewaard gebleven waaronder de houten betimmeringen met decoratieve en zeer rijke neoclassicistische ornamenten en detailleringen, zoals het glas-in-lood in de bovenlichten. Het pand vormt vanwege de pui een ensemble met nummer 3 en 7, die ook een historische pui bezitten.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering/ Waardering

- Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Kerkstraat;
- Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden;
- Het pand met pui versterkt de afleesbaarheid van de historische gelaagdheid van de Kerkstraat en is daarmee een beeldbepalende drager van de ruimtelijke kwaliteit in de Kerkstraat;
- Ouderdom, de gave baksteenarchitectuur en de hoogwaardige detaillering van het pand stralen af op het stedenbouwkundige ensemble en de ruimtelijke en beeldkwaliteit van de openbare ruimte;
- Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de

		stedenbouwkundige setting van de Kerkstraat; - De bouwmassa bestaande uit ogenschijnlijk drie bouwlagen met schilddak achter een schijngevel en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate het beeld van de perceelsgewijze ontwikkeling van de Kerkstraat.
CHW97		<i>Winkel annex woonhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Kerkstraat 7 4. <i>Datering</i>: ca. 1895 Cultuurhistorische waardering Het pand is een onderdeel van de historische gelaagdheid binnen het centrum van Schoonhoven, waarbij de gebouwen flexibele functies hadden. Het is goed mogelijk dat het pand inpandig nog bouwhistorische restanten bevat van de oudere structuren en bebouwing die op deze locatie lagen. De huidige gevel in zwakke neoclassicistische bouwstijl en massaopbouw sluiten naadloos aan op de perceelsgewijze opbouw en de bedrijvigheid binnen het historisch centrum van Schoonhoven. De cultuurhistorische waardering betreft, naast de hoofdmassa van het gebouw en mogelijke bouwhistorische waarden, met name ook de historische winkelpui met traditionele details in neoclassicistische stijl. Deze ondersteunt het historische karakter van de Kerkstraat als straat met verschillende neringen en kleinschalige winkels. De pui heeft een zeldzaamheidswaarde omdat de historische puien grotendeels uit het straatbeeld zijn verdwenen door de veranderende visie op de winkelinrichting. De detailleringen zijn gaaf bewaard gebleven waaronder de houten betimmeringen met neoclassicistische decoratieve en rijke ornamenten en detailleringen, zoals het bovenlicht met de roedenverdeling. Het pand vormt vanwege de pui een ensemble met nummer 3 en 5, die ook een historische pui bezitten. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering/ Waardering - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van kleine winkels aan de Kerkstraat;

		- Zichtbare herinnering aan de flexibiliteit in gebruik van panden - Het pand met pui versterkt de afleesbaarheid van de historische gelaagdheid van de Kerkstraat en is daarmee een beeldbepalende drager van de ruimtelijke kwaliteit in de Kerkstraat; - Ouderdom, de gave baksteenarchitectuur en de hoogwaardige detaillering van het pand stralen af op het stedenbouwkundige ensemble en de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte; - Vanwege de zeldzaamheid vormt het gebouw met de pui een ijkpunt in de stedenbouwkundige setting van de Kerkstraat; - De bouwmassa bestaande uit ogenschijnlijk drie bouwlagen met schilddak achter een schijngevel en de bijbehorende hoogwaardige detaillering ondersteunen in hoge mate het beeld van de perceelsgewijze ontwikkeling van de Kerkstraat.
CHW99		<i>Pakhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 10 4. <i>Datering</i>: eind 18^e , begin 19e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: mogelijk koekenbakker H. Van Soolingen Cultuurhistorische waardering Het gebouwtje is al sinds het einde van de 18^e / begin 19^e eeuw in gebruik als pakhuis. Eerst ten behoeve van Koekebakker Hermanus van Soolingen, later als kolenpakhuis voor de firma Hoogenboezem. Het utilitaire gebruik en de bijbehorende vormgeving is passend binnen de steeds zeldzamer wordende bedrijfsbebouwing in de Koestraat. Het gebouwtje bestaat uit anderhalve bouwlaag onder een zadeldak. Het is typologisch herkenbaar aan de geleding van de gevel met een grote wagendeuren op de begane grond en laaddeuren op de zolderverdieping. De ouderdom van dit utilitair ontworpen gebouwtje is afleesbaar in de gevelelementen en de detailleringen, zoals het vlechtwerk en de luiken. N.B. Het is betreurenswaardig dat de stalramen uit de voorgevel zijn gehaald en de openingen zijn dichtgemetseld.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit één, haaks op de Koestraat gelegen, bouwlaag onder een bruikbaar zadeldak; - Functie, bouwwijze, positie en ouderdom markeren de historische bedrijvigheid van de Koestraat; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele baksteenarchitectuur met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - De utilitaire bouw van het pakhuis is ondersteunend aan de bebouwingstypologie en de perceelsgewijze opbouw aan de westzijde van de Koestraat.
CHW100		Werkplaats Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 108 4. <i>Datering</i>: 18^e eeuw, mogelijk begin 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering Het gebouwtje heeft een lange ontstaansgeschiedenis, hetgeen afleesbaar is uit de gevelopbouw. De tweede bouwlaag is van hogere ouderdom dan de gevel op de eerste bouwlaag. De Empirekozijnen uit het eerste kwart van de 19^e eeuw hebben in zichzelf al een hoge architectuurhistorische waarde. De pui op de eerste bouwlaag dateert uit 1933. Opvallend is ook de gevelsteen ‘het Fortuyn’, met de datering 1643 erop. Het gebouw is met de twee bouwlagen onder een plat duidelijk niet meer in oorspronkelijk vorm. Het pand heeft waarschijnlijk een trap-, klok- of tuitgevel gehad. Het samenstel van nog aanwezige elementen doet vermoeden dat er achter de gevel nog veel bouwhistorische waarden aanwezig zijn. Het gebouw vormt door zijn vormgeving en aanwezigheid van zeer oude gevelelementen en detailleringen een belangrijke speler in de afleesbaarheid van de historische ontwikkeling van de Koestraat. Stedenbouwkundig speelt het gebouw daarnaast tevens een rol in de afleesbaarheid van de perceelsgewijze gegroeide stad. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

		- Kleinschalige bebouwing, bestaande uit twee, haaks op de Koestraat gelegen, bouwlagen onder een plat dak; - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering en gevelelementen hebben onder andere vanwege de hoge architectuurhistorische waarde, in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Het gebouw is door zijn ouderdom een zichtbare herinnering aan de lange ontwikkelingsgeschiedenis van de Koestraat; - Gebouw ondersteunt de afleesbaarheid van de perceelsgewijze ontwikkelde stad.
CHW101		Werkplaats Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 118 4. <i>Datering</i>: 18e eeuw, mogelijk begin 19e eeuw Cultuurhistorische waardering Het gebouwtje heeft waarschijnlijk aan het begin van de 19e eeuw dienst gedaan als smederij. Het gebouw is, met één bouwlaag onder een evenwijdig aan de straat geplaatst schilddak en daarachter een plat dak, niet meer in oorspronkelijke vorm. De functie van het gebouwtje als werkplaats / smederij ondersteunt het historisch beeld van de straat met naast woonfuncties ook veel bedrijvigheid. Het samenstel van nog aanwezige bouwelementen in de gevel, zoals de kozijnen uit de laatste decennia van de 18^e eeuw/ begin 19^e eeuw, doet vermoeden dat er achter de gevel nog bouwhistorische waarden aanwezig zijn. De ouderdom van de gevelonderdelen hebben een hoge architectuurhistorische waarde. Het gebouw vormt door zijn vormgeving en aanwezigheid van zeer oude gevelelementen en detailleringen een belangrijks speler in de afleesbaarheid van de historische ontwikkeling van de Koestraat. Stedenbouwkundig speelt het gebouw daarnaast tevens een rol in de afleesbaarheid van de perceelsgewijze gegroeide stad. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit één, haaks op de Koestraat gelegen, bouwlaag onder een zadel- en platdak;

		- De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering en gevelelementen hebben onder andere vanwege de hoge architectuurhistorische waarde, in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Het gebouw is door zijn ouderdom een zichtbare herinnering aan de lange ontwikkelingsgeschiedenis van de Koestraat; - Het gebouw is een zichtbare herinnering aan de Koestraat als een straat waarin wonen en bedrijvigheid hand in hand gingen; - Het gebouw ondersteunt de afleesbaarheid van de perceelsgewijze ontwikkelde stad.
CHW106		<i>Woning annex zilversmidhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 138 140 4. <i>Datering</i>: Derde kwart 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De dubbele burgermanswoning herbergt achter nummer 140 tevens een zilversmidwerkplaats. De traditionele, sobere baksteenarchitectuur past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing, als gevolg van de perceelsgewijze groei, en bedrijvigheid van de Koestraat. De gevel met neoclassicistische trekken vertoont gave detailleringen en veel oorspronkelijke gevelelementen, zoals het ambachtelijke baksteengebruik, de lijsten rondom de kozijnen en de gevelbeëindiging. De functie van het gebouw komt voornamelijk tot uiting in de op het achterterrein gelegen werkplaats. Het gebouw vormt door zijn vormgeving en aanwezigheid van zeer oude gevelelementen en detailleringen een belangrijks speler in de afleesbaarheid van de historische ontwikkeling van de Koestraat. Stedenbouwkundig speelt het gebouw daarnaast tevens een rol in de afleesbaarheid van de perceelsgewijze gegroeide stad. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bebouwing, bestaande uit twee gekoppelde twee bouwlagen hoge bouwmassa's onder een individueel en afgeknot schilddak, haaks op de Koestraat gelegen;

		- De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - De dubbele burgermanswoning vormt een zichtbare herinnering aan de Koestraat als een straat waarin wonen en bedrijvigheid hand in hand gingen; - Het gebouw ondersteunt de afleesbaarheid van de perceelsgewijze ontwikkelde stad.
CHW107		<i>Pakhuis / stal</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 142 4. <i>Datering</i>: 18^e / 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De oorspronkelijke functie van het gebouw is niet helemaal duidelijk. Gezien de vermoedelijke ouderdom zou de kadastrale onderlegger uit het begin van de 19^e eeuw de juiste functie aangeven. Destijds was het gebouw in gebruik als stal van de stad Schoonhoven. De typologie van het gebouw doet daarentegen ook sterk denken aan die van een pakhuis. Beiden typologieën sluiten echter op elkaar aan. Beide functies hebben grote wagendeuren op de eerste bouwlaag ten behoeve van het laden van goederen of het toelaten van een wagen. Op de tweede bouwlaag is sprake van een hooizolder of laadluik voor goederen. Het gebouwtje bestaat uit één bouwlaag onder een zadeldak met wolfseind. Het utilitaire gebruik en de bijbehorende vormgeving is passend binnen de typologie van bebouwing aan de westzijde van de Koestraat waar naast het wonen ook een hoge mate van bedrijvigheid te vinden was. De traditionele, sobere baksteenarchitectuur past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing, als gevolg van de perceelsgewijze groei, en bedrijvigheid van de Koestraat. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit één, haaks op de Koestraat gelegen, bouwlaag onder een zadeldak met wolfseind;

		- Traditionele bouwwijze met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - De utilitaire bouw van deze stal / pakhuis is ondersteunend aan de bebouwingstypologie en bedrijvigheid aan de westzijde van de Koestraat; - Het gebouw ondersteunt de afleesbaarheid van de perceelsgewijze ontwikkelde stad.
CHW111		<i>Pakhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 47b 4. <i>Datering</i>: 18^e eeuw Cultuurhistorische waardering Het gebouwtje stond op het erf van Haven 66 en vormde een bijgebouw van deze woning. Wanneer de kadastrale scheiding van deze twee objecten precies heeft plaatsgevonden, is niet duidelijk. Wel is overduidelijk zichtbaar dat het gebouwtje aan de Koestraat 47b een utilitair bijgebouw betreft. Het heeft mogelijk dienst gedaan als opslag of als stal en wagenshuur. Het gebruik en de bijbehorende vormgeving is passend binnen de steeds zeldzamer wordende bedrijfsbebouwing in de Koestraat. Het gebouwtje bestaat uit anderhalve bouwlaag onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak. Het is typologisch herkenbaar aan de geleding van de gevel met grote wagendeuren en een verder blinde geleding. De ouderdom van dit utilitair ontworpen gebouwtje is afleesbaar in de gevelelementen en de detailleringen, zoals het metselwerk en de muurankers. De traditionele, sobere baksteenarchitectuur past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing, als gevolg van de perceelsgewijze groei van de Koestraat. N.B. De dakkapel vormt qua maat een vergroving van het verder zo ingetogen gebouwtje. Vanuit de herbestemming van het gebouw is deze toevoeging wel begrijpelijk. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Kleinschalige bebouwing, bestaande uit anderhalve, evenwijdig aan de Koestraat gelegen, bouwlaag onder een zadeldak;

		- Functie, bouwwijze en ouderdom zijn ondersteunend aan de bebouwingstypologie en de perceelsgewijze opbouw aan de westzijde van de Koestraat - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele baksteenarchitectuur met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering; - De oorspronkelijke functie als bijgebouw is duidelijk afleesbaar in de gevelgeleding.
CHW112		<i>Werkplaats annex woonhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 48 4. <i>Datering</i>: 18^e / begin 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering Het gebouw is waarschijnlijk omgebouwd van woonhuis naar werkplaats. Boven de werkplaats werd gewoond. De pui dateert van rond 1900. Het gebruik en de bijbehorende vormgeving is passend binnen de steeds zeldzamer wordende bedrijfsbebouwing in de Koestraat. Het gebouwtje bestaat uit één bouwlaag en een achter een lijstgevel verstopte bewoonbaar schilddak. Het is typologisch herkenbaar aan de geleding van de gevel met een grote werkplaatsdeuren. De laat 18e-eeuwse kozijnen in de gevel van de zolderverdieping in de lijstgevel hebben op zichzelf al een hoge architectuurhistorische waarde. Aannemelijk is dat ook in pandig veel bouwhistorische restanten aanwezig zullen zijn. De ouderdom van deze werkplaats annex woonhuis is afleesbaar in de gevelelementen en de detailleringen, zoals de muurankers, de gevelbeëindiging en de kozijnen op de zolderverdieping. De traditionele, sobere baksteenarchitectuur past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing, als gevolg van de perceelsgewijze groei, en bedrijvigheid van de Koestraat. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag en een achter een lijstgevel verstoppt, bewoonbaar schilddak;

		- Functie, bouwwijze en ouderdom versterken de bebouwingstypologie en de perceelsgewijze opbouw aan de westzijde van de Koestraat - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele baksteenarchitectuur met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering.
CHW115		<i>Woonhuis – winkel</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Koestraat 59 4. <i>Datering</i>: kern 17^e eeuw, gevel 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering Achter de 19^e-eeuwse gevel gaat waarschijnlijk en ouder, 17^e-eeuws, pand schuil. Mogelijk betrof het eerst een woning die later is omgebouwd naar een winkel annex werkplaats. In de achtertuin is een zilversmederij gelegen. Het gevel is voorzien van een karakteristieke winkelpui uit de 19e eeuw. Deze is niet meer geheel in tact, maar de hoofdstructuur van de pui met de fraai versierde stijlen en bovenlichten zijn dat nog wel. Het gebouwtje bestaat uit één bouwlaag en een achter een lijstgevel verstopte bewoonbaar zadeldak met voorschild. Aannemelijk is dat ook inpandig veel bouwhistorische waarden aanwezig zullen zijn. De ouderdom van deze winkel annex woonhuis is afleesbaar in de gevelelementen en de detailleringen, zoals de muurankers, de gevelbeëindiging en de kozijnen op de zolderverdieping. De traditionele, sobere lijstgevel past binnen het karakter van de straat met steeds wisselend vormgegeven bebouwing, als gevolg van de perceelsgewijze groei, en bedrijvigheid van de Koestraat. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag en een achter een lijstgevel verstoppt, bewoonbaar zadeldak met voorschild; - Functie, bouwwijze en ouderdom versterken de bebouwingstypologie en de

		perceelsgewijze opbouw aan de oostzijde van de Koestraat - De ouderdom en de ingetogen, maar hoogwaardige, detaillering hebben in hoge mate een positieve invloed op de aanwezige ruimtelijke kwaliteit; - Traditionele lijstgevel met ambachtelijke materialen en hoogwaardige detaillering.
CHW127		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Korte Dijk 17 4. <i>Datering</i>: Vermoedelijk 19^e eeuwse woonhuis met een nieuwe gevel uit 1907 Cultuurhistorische waardering De Korte Dijk was onderdeel van de bescherming tegen de Lek. Pas na de aanleg van de zuidelijke delen van vesting is de straat grootschalig bebouwd en in gebruik genomen als stedelijke straat. De straatwand is voornamelijk ingericht met voorname burgermanswoningen. Meer richting het oosten van de zuidelijke straatwand zijn ook bedrijven en pakhuizen te vinden. De burgermanswoning in twee bouwlagen onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak is traditioneel vormgegeven in overgangsarchitectuur. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit, zoals de strekse bogen boven de kozijnen, de met geglazuurde, keramische tegels gevulde boogvelden en de als kroonlijst behandelde gootlijst. De woning is tevens in gebruik geweest als zilversmidwerkplaats. Hiervan is vanuit de openbare ruimte geen directe verwijzing naar te vinden. Stedenbouwkundig is het pand waardevol vanwege de positie die het inneemt binnen een overwegend 19^e-eeuwse structuur op de voormalige dijk en is daarmee onderdeel van een gaaf ensemble. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend 19^e eeuwse ensemble op de voormalige dijk;

		- De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Korte Dijk en binnen het historisch centrum; - De functie, alhoewel niet direct zichtbaar, is onderdeel van de waardering.
CHW128		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Korte Dijk 2 4. <i>Datering</i>: Laat 19^e-eeuws Cultuurhistorische waardering De Korte Dijk was onderdeel van de bescherming tegen de Lek. Pas na de aanleg van de zuidelijke delen van vesting is de straat grootschalig bebouwd en in gebruik genomen als stedelijke straat. De straatwand is voornamelijk ingericht met voorname burgermanswoningen. Meer richting het oosten van de zuidelijke straatwand zijn ook bedrijven en pakhuizen te vinden. De burgermanswoning in twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak is traditioneel vormgegeven met een neoclassicistische lijstgevel. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit en bijzonder gaaf, zoals de detaillering van de T-schuiframen en de kozijnen, de als kroonlijst behandelde gootlijst en de dakkapel met houten ornamenten. Stedenbouwkundig is het pand waardevol vanwege de positie die het inneemt binnen een overwegend 19^e-eeuwse structuur op de voormalige dijk en is daarmee onderdeel van een gaaf ensemble. De ligging op de hoek van de Lange Weistraat en de Korte Dijk zorgt ervoor dat het pand beide structuren (de strakke lijn van de Korte Dijk en de licht gebogen straatwand van de Lange Weistraat) volgt en daardoor een bijzondere stedenbouwkundige positie inneemt binnen dit deel van het historische centrum. Bij de woning is sprake van een privé stoep. Dit is een stedenbouwkundig element dat eigen is aan de Korte Dijk en het historische karakter van de straat benadrukt. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak;

		- Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend 19e-eeuws ensemble op de voormalige dijk; - Stedenbouwkundige drager binnen de structuren van de Korte Dijk en de Lange Weistraat door de prominente ligging op de hoek van beide structuren; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Korte Dijk en binnen het historisch centrum; - De zeldzaamheid van de gave onderdelen zoals de dakkapel maken het pand een ijkpunt in de openbare ruimte.
CHW129		<i>Burgermanswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Korte Dijk 3 4. <i>Datering</i>: tweede helft 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De Korte Dijk was onderdeel van de bescherming tegen de Lek. Pas na de aanleg van de zuidelijke delen van vesting is de straat grootschalig bebouwd en in gebruik genomen als stedelijke straat. De straatwand is voornamelijk ingericht met voorname burgermanswoningen. Meer richting het oosten van de zuidelijke straatwand zijn ook bedrijven en pakhuizen te vinden. De burgermanswoning in zwakke neoclassicistische bouwstijl heeft twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild. Het is als traditionele lijstgevel vormgegeven. De detaillering is van hoge kwaliteit en bijzonder gaaf, zoals de detaillering van de kozijnen. Stedenbouwkundig is het pand waardevol vanwege de positie die het inneemt binnen een overwegend 19e-eeuwse structuur op de voormalige dijk en is daarmee onderdeel van een gaaf ensemble. Bij de woning is sprake van een privé stoep. Dit is een stedenbouwkundig element dat eigen is aan de Korte Dijk en het historische karakter van de straat benadrukt. N.B. De levensboom boven de deur is een recente toevoeging.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een schilddak met voorschild; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend 19^e-eeuws ensemble op de voormalige dijk; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Korte Dijk en binnen het historisch centrum.
CHW130		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Korte Dijk 5 4. <i>Datering</i>: Laat 19^e-eeuws, ca. 1885 Cultuurhistorische waardering De Korte Dijk was onderdeel van de bescherming tegen de Lek. Pas na de aanleg van de zuidelijke delen van vesting is de straat grootschalig bebouwd en in gebruik genomen als stedelijke straat. De straatwand is voornamelijk ingericht met voorname burgermanswoningen. Meer richting het oosten van de zuidelijke straatwand zijn ook bedrijven en pakhuizen te vinden. De burgermanswoning in twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild is traditioneel vormgegeven met een eclectische lijstgevel. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit en bijzonder gaaf, zoals de detaillering van de ramen, de kuiven en omlijsting van de kozijnen. Stedenbouwkundig is het pand waardevol vanwege de positie die het inneemt binnen een overwegend 19e-eeuwse structuur op de voormalige dijk en is daarmee onderdeel van een gaaf ensemble. Bij de woning is sprake van een privé stoep. Dit is een stedenbouwkundig element dat eigen is aan de Korte Dijk en het historische karakter van de straat benadrukt. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

		- De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een schilddak met voorschild; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend 19e-eeuws ensemble op de voormalige dijk; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Korte Dijk en binnen het historisch centrum.
CHW132		<i>Burgermanswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Korte Dijk 7 4. <i>Datering</i>: ca. 1825 - 1850 <i>Cultuurhistorische waardering</i> De Korte Dijk was onderdeel van de bescherming tegen de Lek. Pas na de aanleg van de zuidelijke delen van vesting is de straat grootschalig bebouwd en in gebruik genomen als stedelijke straat. De straatwand is voornamelijk ingericht met voorname burgermanswoningen. Meer richting het oosten van de zuidelijke straatwand zijn ook bedrijven en pakhuizen te vinden. De burgermanswoning in twee bouwlagen onder een mansardekap (1927, incl. dakkapel) is traditioneel vormgegeven met een lijstgevel. De detaillering is van hoge kwaliteit en bijzonder gaaf, zoals de detaillering van de kozijnen en ramen, het metselwerk en de kroonlijst. De entreepartij met omlijsting, consoles en afdak is een recente reconstructie in neoclassicistische stijl. Stedenbouwkundig is het pand waardevol vanwege de positie die het inneemt binnen een overwegend 19e-eeuwse structuur op de voormalige dijk en is daarmee onderdeel van een gaaf ensemble. Bij de woning is sprake van een privé stoep. Dit is een stedenbouwkundig element dat eigen is aan de Korte Dijk en het historische karakter van de straat benadrukt. <i>Ruimtelijke karakteristiek / Waardering</i> - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een mansardekap;

		- Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend 19e-eeuws ensemble op de voormalige dijk; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Korte Dijk en binnen het historisch centrum; - De ouderdom en de bijbehorende bouwhistorische verwachting zijn onderdeel van de cultuurhistorische waardering.
CHW134		<i>Plataan en Kastanje</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Naast Korte Dijk 9 4. <i>Datering</i>: 19^e eeuw Cultuurhistorische Waardering De Korte Dijk ter plaatse van nr.9 werd pas laat in de 19^e eeuw bebouwd. Daarvoor lagen op deze locatie erven van de stad Schoonhoven, waarbij o.a. het brandspuihuis was gelegen. De kastanjeboom en de plataan dateren hoogstwaarschijnlijk uit deze periode. Bij de ontwikkeling van de Korte Dijk naar een meer aaneengesloten woonstraat zijn deze bomen opgenomen op het privéterrein bij Korte Dijk 9. De bomen herinneren hiermee aan de tijd dat de Korte Dijk, als onderdeel van de waterkering tegen de Lek, nog niet geheel was bebouwd. Daarnaast hebben de bomen een cultuurhistorische (en natuur-)waarde vanwege hun ouderdom. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering/ Waardering - Twee solitaire bomen van flinke omvang
CHW135		<i>Burgermanswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 11

		4. <i>Datering</i>: Eerste decennia 20e eeuw <i>Cultuurhistorische waardering</i> De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën. De betreffende burgermanswoning in overgangsarchitectuur is een zeldzaam type vanwege de samengestelde bouwmassa en daarmee afwijkend van de overige, overwegend traditionele, huizen in de straat. Hiermee benadrukt het pand de perceelsgewijze groei van deze straat. De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking, zoals in de raambogen, de keramische tegels in de boogvelden, de trapgevel, de gepleisterde schouderstukken, sieranker en de dakkapel, vormt een gaaf voorbeeld van vroeg 20e-eeuwse ambachtelijke architectuur. <i>Ruimtelijke karakteristieken</i> - De bouwmassa bestaat uit één en twee bouwlagen onder een samengestelde kap; - Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum.
CHW136		<i>Burgermans- / arbeiderswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 15 4. <i>Datering</i>: vroeg 19e eeuw

Cultuurhistorische waardering

De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën.

De betreffende woning in traditionele bouwstijl is opgebouwd in één en een halve bouwlaag onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak is een zeldzaam type vanwege de maatverhoudingen van de relatief lage bouwhoogte ten opzicht van de breedte van het pand. De bijzondere opbouw benadrukt de perceelsgewijze groei van deze straat. De ouderdom, welke duidelijk afleesbaar is het gebouw, draagt bij aan de beeldkwaliteit van de straat en ondersteunt het historische karakter van de Lange Weistraat. Inpandig zijn ook bouwhistorische waarden te verwachten.

N.B. de huidige kleurstelling doet afbreuk aan de kwaliteit van de architectuur.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De bouwmasa bestaat uit één en een halve bouwlaag onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak;
- Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur;
- De traditionele architectonische uitwerking in materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum.

CHW137

Burgermanswoning (tevens voormalige leerlooierij)

Feiten

1. *Waardering*: Hoog, potentieel monument
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Lange Weistraat 17 - 19
4. *Datering*: 18e eeuw / vroeg 19e-eeuws

Cultuurhistorische waardering

De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën.

De betreffende woning in traditionele bouwstijl is opgebouwd in twee bouwlagen onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak. De woning is zeldzaam binnen Schoonhoven vanwege de breedte van het pand, breedhuistype. De bijzondere opbouw benadrukt de perceelsgewijze groei van deze straat. De vierruits schuifvensters op de tweede bouwlaag hebben een hoge architectuurhistorische waarde. De ouderdom, welke duidelijk afleesbaar is in de gevels het gebouw, draagt bij aan de beeldkwaliteit van de straat en ondersteunt het historische karakter van de Lange Weistraat. Inpandig zijn ook bouwhistorische waarden te verwachten.

De woning heeft tevens enige tijd plaats geboden aan een leerlooierij.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak;
- Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur;
- De traditionele architectonische uitwerking in materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum;
- De zeldzaamheid van het pand maakt het een ijkpunt in de Lange Weistraat;
- De architectuurhistorische waardering heeft tevens betrekking op de uitstraling van de oorspronkelijke vierruits schuiframen.

CHW142

Woonhuis - Zilversmidshuis

Feiten

1. *Waardering*: Hoog
2. *Thema*: Bedrijvigheid

		3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 41 4. <i>Datering</i>: laatste kwart 19e eeuw Cultuurhistorische waardering De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën. De betreffende woning in traditionele bouwstijl met lijstgevel is opgetrokken in twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild. De woning is qua type niet zeldzaam binnen Schoonhoven maar ondersteunt met de traditionele lijstgevel de perceelsgewijze groei van deze straat. Vanaf 1907 heeft de woning ook plaats geboden aan een zilversmederij. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild achter een lijstgevel; - Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur; - De traditionele architectonische uitwerking draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum; - De voormalige functie ondersteunt het karakter van de Lange Weistraat met kleinschalige bedrijvigheid.
CHW143		<i>Burgermanswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen. Stadsontwikkeling en bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 61 4. <i>Datering</i>: eerste decennium 20e eeuw Cultuurhistorische waardering

		De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën. De betreffende woning met flauwe kenmerken van overgangsarchitectuur is opgetrokken in één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen gebroken zadeldak. De woning is qua type niet zeldzaam binnen Schoonhoven maar ondersteunt de traditionele bouw van bescheiden burgermanswoningen in Schoonhoven. De architectuur is rijk gedetailleerd voor de typologie, hetgeen tot uiting komt in het metselwerk, de speklagen en de tegeltafels in de raambogen. In zijn vorm benadrukt het de perceelsgewijze groei van deze straat. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen gebroken zadeldak; - Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur; - De architectonische uitwerking met flauwe kenmerken van de overgangsarchitectuur draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum.
CHW145		Arbeiderswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen. Stadsontwikkeling en bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 71 4. <i>Datering</i>: kern mogelijk 18e eeuw, gevelelementen 2e kwart 19e eeuw. Cultuurhistorische waardering De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de

		woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën. De betreffende traditionele arbeiderswoning is opvallend door de schaal. De eenlaagse woning met een steil zadeldak evenwijdig aan de straat vormt een zeldzaam geworden type arbeiderswoning. Hierdoor vormt het een markant punt in de perceelsgewijze opbouw van de straat. De architectonische uitwerking huisvest een aantal bijzonderheden, zoals het geprofileerde kalf in het deurkozijn en de geprofileerde gootlijst op klossen. Door de kleurstelling van het metselwerk valt de woning nog meer op in het straatbeeld. Inpandig zijn ook bouwhistorische waarden te verwachten. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak; - Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur; - De zeldzaamheid van het pand maakt het een ijkpunt in de Lange Weistraat; - De ouderdom en daarbij behorende traditionele architectonische uitwerking draagt in hoge mate bij aan de kwalitatief hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum.
CHW146		<i>Burgermanswoning (tevens voormalige kleermakerij)</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 73 4. <i>Datering</i>: 18e eeuw / vroeg 19e eeuws Cultuurhistorisch waardering De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van

		de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën. De betreffende woning in traditionele bouwstijl is opgebouwd in twee bouwlagen onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak. De woning van het <i>breedhuistype</i> is zeldzaam geworden binnen Schoonhoven. Op de oude kaarten komt dit type vaker voor. De bijzondere opbouw benadrukt de perceelsgewijze groei van deze straat. De vierruits schuifvensters op de tweede bouwlaag hebben een hoge architectuurhistorische waarde, evenals de zesruits schuiframen op de eerste bouwlaag. Bijzondere element is daarnaast de gevelafwerking met stucclaag in blokverband. De ouderdom, welke duidelijk afleesbaar is in de gevels van het gebouw, draagt bij aan de beeldkwaliteit van de straat en ondersteunt het historische karakter van de Lange Weistraat. Inpandig zijn ook bouwhistorische waarden te verwachten. De woning heeft tevens enige tijd plaats geboden aan een kleermakerij. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een evenwijdig aan de straat gelegen zadeldak; - Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur; - De traditionele architectonische uitwerking in materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum; - De zeldzaamheid van het pand maakt het een ijkpunt in de Lange Weistraat; - De architectuurhistorische waardering heeft tevens betrekking op de uitstraling van de oorspronkelijke vierruits en zesruitsschuiframen en de gevelbewerking.
CHW148		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lange Weistraat 8 4. <i>Datering</i>: mogelijk 17e eeuwse kern, vroeg 19e-eeuwse kozijnindeling.

		Cultuurhistorische waardering De Lange Weistraat is één van de oudste structuren van Schoonhoven. De vloeiende loop van de straat, afwijkend van de overwegend orthogonale stedelijke structuur van Schoonhoven, is het gevolg van de loop van de rivier de Zevender ten oosten van de woningen in de Lange Weistraat. De Zevender is in 1933 geheel gedempt. Als gevolg van de ouderdom kent de Lange Weistraat een grote diversiteit aan architectuur en typologieën. De betreffende woning in traditionele bouwstijl is opgebouwd in één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen zadeldak. Het heeft een markante ligging op de hoek van de Fonteinsteeg. Het pand is een goed voorbeeld van een 17e-eeuwse traditionele woning. De gevel is in de jaren '70 ontlepsterd. De opbouw van de gevel benadrukt de perceelsgewijze groei van deze straat. De ouderdom, welke duidelijk afleesbaar is het gebouw in onder andere de kozijnpartijen en het geprofileerde kalf van de voordeur, draagt bij aan de beeldkwaliteit van de straat en ondersteunt het historische karakter van de Lange Weistraat. Inpandig zijn ook bouwhistorische waarden te verwachten. N.B. De woning heeft in het verleden meerdere functies gehad onder andere de woning van een grutter en schoenmakerij. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen zadeldak; - Stedenbouwkundig maakt het onderdeel uit van een perceelsgewijs gegroeide straatwand van deze oude stedelijke structuur - De traditionele architectonische uitwerking in materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lange Weistraat en binnen het historisch centrum; - De architectuurhistorische waardering heeft tevens betrekking op ouderdom en de daarbij horende uitstraling van de oorspronkelijke vierruits en zesruits schuiframen en de gevelbewerking.
CHW149		<i>Complex burgermanswoningen</i> Feiten 1. <i>Waardering:</i> Hoog

2. *Thema:* Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging:* Langerakkerweg 2 t/m 10
4. *Datering:* ca. 1900 – ca. 1910

Cultuurhistorische waardering

De Langerakkerweg markeert de loop van de singelrand en één van de ravelijnen van de vestingwerken. Daarmee lag het tot halverwege de 19e eeuw buiten de oostelijke begrenzing van de verdedigingswerken en de stad. Stedenbouwkundig markeren de woningen aan deze straat de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van dit gebied in het begin van de 20e eeuw. Dit is nog zichtbaar in de verhoogde ligging van de Langerakkerweg ten opzichte van het landschap aan de oostzijde van deze weg. De bebouwing heeft hier op opvallende wijze gebruik van gemaakt. Het souterrain loopt uit naar een volledige verdieping aan de oostzijde van de woningen. Voor de woningen zijn privétuinen aanwezig.

De woningen in één bouwlaag op een souterrain en onder een haaks op de weg staand gebroken zadeldak hebben een grote stedenbouwkundige samenhang door hun opbouw. Onderling zijn verschillen aanwezig in detaillering en ornamentiek. De woningen zijn alle opgetrokken in traditionele bouwstijl met kenmerken van de neorenaissance, waarbij nummer 10 het meest rijk is uitgevoerd met gele verblendsteenornamentiek langs de afdekken van de dakrand en in de muizenandlijst tussen de eerste en de tweede bouwlaag. De andere woningen hebben ornamentiek in de vorm van gepleisterde speklagen en nissen met pleisterranden. Nummer 6 en 8 zijn voorzien van inpandige portieken met fraai tegelwerk op de wanden. De woningen zijn niet in een keer gebouwd, maar verdeeld over de periode 1900 - 1910.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De woningen vormen een zichtbare markering van het ravelijn en de oostelijke singelrand door de positionering op de verhoogd gelegen weg en de massaopbouw met verloop van de zichtbare hoogte van het souterrain naar het oosten toe;
- Stedenbouwkundig ensemble met van 5 woningen met voortuinen;
- Markering van de ingebruikname van de buiten de singel gelegen gronden in het begin van de 20e eeuw;
- Rijke en gave ornamentiek en detaillering van de decoratieve traditionele baksteenarchitectuur met kenmerken van de neorenaissance;
- Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag op een souterrain, onder een bewoonbare en

		haaks op de weg gelegen gebroken zadeldak; - De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Langerakkerweg.
CHW154		Waterschapspalen Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk-oost, tussen G.J. Heuven Goedhartweg en Wal 4. <i>Datering</i>: 19^e / begin 20^e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: Hoogheemraadschap Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap Lekdijk Benedendams Cultuurhistorische waardering De waterkering van Schoonhoven wordt gevormd door de zuidelijke vestingwallen van de stad, die aan de westzijde aansluiten op de Lekdijk van de Krimpenerwaard en aan de oostzijde op die van de Lopikerwaard. Op de Lekdijk staan twee zogeheten limietpalen (in de Lopikerwaard grenspalen genoemd), een vierkante gietijzeren paal en een achthoekige hardstenen paal. De palen markeren de grens tussen het toenmalige Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard (nu het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard) en het oostelijk gelegen voormalige Hoogheemraadschap van den Lekdijk Benedendams (later waterschap Lopikerwaard en tegenwoordig het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden). De palen maken de scheiding tussen de twee waterhuishoudingen van de beide

		hoogheemraden inzichtelijk en markeren tevens het dijklichaam van de Lekdijk-oost als onderdeel in het waterbeheer en bescherming tegen de Lek. De palen hebben een grote zeldzaamheidswaarde omdat ze in het huidige systeem hun functie hebben verloren. Bij onderhoud worden de palen vaak geruimd. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Zichtbare markering van de grens tussen twee waterschappen; - Zichtbare markering van het waterbeheer; - Bestaande uit twee vrijstaande palen, van gietijzer en van steen.
CHW156		<i>Dijkwoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Waterbeheer / Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk-west 105 4. <i>Datering</i>: ca. 1910 Cultuurhistorische waardering De woning, opgebouwd uit een onderhuis en één bouwlaag onder een haaks op de dijk gepositioneerd zadeldak, is gelegen tegen de noordzijde van de Lekdijk. Het maakt in opbouw gebruik van het aanwezige hoogteverschil van de dijk. De vormgeving is daarmee kenmerkend voor het type dijkwoning. De woning heeft een traditionele, sobere opbouw met gepleisterde gevels Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Stedenbouwkundig kenmerkende typologie voor bouw op en nabij dijklichamen; - Woning bestaat uit een onderhuis, eerste bouwlaag en zolderverdieping onder een haaks op de weg gelegen zadeldak; - De woning versterkt de landschappelijke en stedenbouwkundige ruimtelijke kwaliteit van de Lekdijk-west.
CHW157		<i>Complex arbeiderswoningen</i>

		Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk-west 15 t/m 21, oneven nummers 4. <i>Datering</i>: ca. 1910 Cultuurhistorische waardering Het complex van arbeiderswoningen is gelegen op de Lekdijk-west, dicht tegen de stadsrand van Schoonhoven. De arbeiderswoningen staan tegen de noordzijde van de dijk en maken gebruik van het aanwezige niveauverschil van de dijk. Hier door is er sprake van een onderhuis, eerste bouwlaag en kapverdieping. Binnen de typologie hebben de woningen een opvallende materiaalkeuze, detaillering en ornamentiek. De uitvoering van de gevel in kalkzandsteen is vroeg qua datering en daarnaast tevens zeldzaam binnen de gemeente Schoonhoven. Daarnaast is een grote ornamentiek aanwezig in de vorm van diamantkoppen in de dakkapellen, rode baksteenornamentiek, gestuukte raambogen, e.d. Stedenbouwkundig vormen de woningen een fraai ensemble met een symmetrische opbouw. De woningen hebben een voortuin. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Stedenbouwkundig kenmerkende typologie voor bouw op en nabij dijklichamen; - Bestaande één bouwlaag onder een evenwijdig aan de weg gelegen gebroken zadeldak op een onderhuis; - De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lekdijk-west.
CHW159		Hotel Belvédère Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lekdijk-west 4 4. <i>Datering</i>: gebouwd in 1861 en sindsdien enkele malen uitgebreid 5. <i>Opdrachtgever</i>: Lambert van Zessen

	 	Cultuurhistorische waardering In de 19e eeuw kwam het recreëren in opkomst. Op verschillende plekken in steden en dorpen ontstaan dan uitspanningen en hotels (herbergen) met mogelijkheden voor het nuttigen van thee/koffie, een versnapering, luxe maaltijden en enkele bijpassende activiteiten zoals spelletjes (schommels, kegelbanen, e.d.) of roeien. De ontwikkeling van een hotel past binnen dit 19^e eeuwse beeld. In 1871 wordt in het hotel een leesvereniging opgericht en in 1894 krijgt het hotel zijn eerste kegelbaan. Het tweelaagse hotel met veranda heeft een karakteristieke uitstraling van een 19^e eeuws hotel. Door verbouwingen heeft het pand een groot deel van de authentieke details verloren. De ligging op de voormalige kat, als onderdeel van de vestingwerken is nog steeds herkenbaar aan de verhoogde ligging ten opzichte van de Lek en de stad. Daarnaast diende de kade voor het hotel als aanlegplaats voor radarboten en thans voor andere pleziervaarten. Het gebouw heeft met name waarde als herinnering aan het ontstaan van de recreatiecultuur vanaf de 19^e eeuw en als herinnering aan de Kat en de aanlegplaats voor pleziervaarten. N.B. Er is een grote samenhang met de platanen voor het hotel (CHW25). Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Als zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de recreatiecultuur in de 19^e eeuw; - Het gebouw in twee lagen onder een zadeldak met veranda heeft een kenmerkende typologie voor recreatiebouw uit de tweede helft van de 19^e eeuw; - De opvallende stedenbouwkundige positie, verhoogd tussen stad en Lek, markeert de positie van de voormalige Kat en de aanlegplaats voor pleziervaarten.
CHW162		Burgermanswoning - zilversmidhuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikersingel 1 4. <i>Datering</i>: ca. 1900

Cultuurhistorische waardering

De Lopikersingel markeert de loop van het ravelijn en de singelrand van de vestingwerken. Daarmee lag het tot halverwege de 19^e eeuw buiten de oostelijke begrenzing van de verdedigingswerken en de stad. Stedenbouwkundig markeren de woningen aan deze straat de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van dit gebied in het begin van de 20^e eeuw. Dit is nog zichtbaar in de verhoogde ligging van de Lopikersingel ten opzichte van het landschap aan de zuidoostzijde van deze weg. De bebouwing heeft hier op opvallende wijze gebruik van gemaakt. Het souterrain loopt uit naar een (bijna) volledige verdieping aan de zuidoostzijde van de woning. Voor de woning is een privé-tuin aanwezig. De woning in één bouwlaag op een souterrain en onder een haaks op de weg staand gebroken zadeldak heeft stijlenmerken van de traditionele baksteenarchitectuur met verfijnde baksteenornamentiek. Het vormt een stedenbouwkundig ensemble met de Lopikersingel 3 t/m 9 (oneven nummers). Alhoewel deze woningen in een andere bouwstijl zijn opgetrokken, komen de massa's in grote mate overeen. Alle woningen hebben een voortuin en verspringen ten opzichte van elkaar. De woning heeft dienst gedaan als zilversmidshuis. Waarbij de smederij in een apart gebouw in de achtertuin was gevestigd.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De woning vormt een zichtbare markering van het ravelijn en de oostelijke singelrand door de positionering op de verhoogd gelegen weg en de architectonische vormgeving met verloop van het souterrain naar het zuidoosten toe;
- De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble met van 5 woningen met voortuinen;
- Markering van de ingebruikname van de buiten de singel gelegen gronden in het begin van de 20e eeuw;
- Hoogwaardige detaillering van de Traditionele baksteenarchitectuur.
- Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag op een souterrain, onder een bewoonbare en haaks op de weg gelegen gebroken zadeldak;
- De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lopikersingel.

CHW163

Stoomzuivelfabriek

Feiten

1. *Waardering:* Hoog
2. *Thema:* Bedrijvigheid
3. *Ligging:* Lopikersingel 11a en 11b
4. *Datering:* 1901
5. *Opdrachtgever:* Gebroeders Ooms

Cultuurhistorische waardering

In 1901 richtte de gebroeders P.A.A. Ooms en W. Ooms een stoomzuivelfabriek op aan de Lopikersingel. Deze fabriek die geheel volgens de laatste technologieën was ingericht moest al in 1909 het faillissement aanvragen. Het bestond destijds uit een dienstwoning en het markante gebouw met haaks op de weg gelegen zadeldak. In 1910 werden beide gebouwen gekocht door L. Klusmann uit Oost – Friesland. Het beheer van de fabriek ging over op NV melkfabriek Consus. Maar ook dit bedrijf was geen lang leven beschoren. In 1913 ging het wederom failliet. Het kwam toen in handen van de NV Rotterdamse melkinrichting. Zij bouwden in 1916 achter de fabriek een grotere hal aan. In 1927 kwam de fabriek in handen van de Amilko. Zij breidde verder uit met een vergroot magazijn, een tankgebouw en melklokaal. In de jaren '50 en '60 van de twintigste eeuw werden er nog veranderingen en uitbreidingen aan verschillende delen van de fabriek uitgevoerd. De fabriek heeft tot 1976 dienst gedaan. Daarna is het in gebruik genomen als gebruiksverzamelgebouw.

De melkfabriek heeft een complexe opbouw, die karakteristiek is voor een gegroeid vroeg 20^e-eeuws fabrieksgebouw. De gevels zijn opgetrokken in traditionele baksteenarchitectuur. Door de tijd heen is er veel verbouwd en veranderd aan de gevels, hierdoor hebben deze een deel van hun waarden verloren.

De fabriek heeft met name waarden als herinnering aan de ontwikkeling van de grootschalige bedrijvigheid in Schoonhoven en als vroeg 20^e-eeuws fabrieksgebouw langs de oostelijke stadsrand van Schoonhoven. De karakteristieke vormgeving is daarvan de tastbare herinnering. Er is sprake van een zekere zeldzaamheidswaarde omdat de meeste fabrieken uit deze periode gesloopt zijn.

N.B. Nader onderzoek zou in kaart moeten brengen welke onderdelen van hoge cultuurhistorische waarde zijn en welke onderdelen een indifferente cultuurhistorische waarden hebben.

		Ruimtelijke karakteristiek / waardering - De melkfabriek heeft een samengestelde massaopbouw in maximaal drie bouwlagen onder een kap met een variërende nokrichting; - Zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van grootschalige bedrijvigheid in Schoonhoven; - Zichtbare herinnering aan de bedrijvigheid langs de oostelijke stadsrand van Schoonhoven; - Herkenbare typologie voor een vroeg 20^e-eeuws fabrieksgebouw.
CHW164		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Middelhoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lopikersingel 3 4. <i>Datering</i>: ca. 1910 - 1920 Cultuurhistorische waardering De Lopikersingel markeert de loop van het ravelijn en de singelrand van de vestingwerken. Daarmee lag het tot halverwege de 19^e eeuw buiten de oostelijke begrenzing van de verdedigingswerken en de stad. Stedenbouwkundig markeren de woningen aan deze straat de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van dit gebied in het begin van de 20^e eeuw. Dit is nog zichtbaar in de verhoogde ligging van de Lopikersingel ten opzichte van het landschap aan de zuidoostzijde van deze weg. De bebouwing heeft hier op opvallende wijze gebruik van gemaakt. Het souterrain loopt uit naar een (bijna) volledige verdieping aan de zuidoostzijde van de woning. Voor de woning is een privé-tuin aanwezig. De woning, in twee bouwlagen op een souterrain en onder een haaks op de weg staand gebroken zadeldak met voorschild, heeft stijkenmerken overgangsarchitectuur en de vroeg moderne bouwstijlen. Het vormt een stedenbouwkundig ensemble met de Lopikersingel 1, 5 t/m 9 (oneven nummers). Alhoewel deze woningen in een andere bouwstijl zijn opgetrokken, komen de massa's in grote mate overeen. Alle woningen hebben een voortuin en verspringen ten opzichte van elkaar. N.B. De beëindiging van de gevel met kantpannen lijkt een latere aanpassing.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De woning vormt een zichtbare markering van het ravelijn en de oostelijke singelrand door de positionering op de verhoogd gelegen weg en de architectonische vormgeving met verloop van het souterrain naar het zuidoosten toe; - De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble met van 5 woningen met voortuinen; - Markering van de ingebruikname van de buiten de singel gelegen gronden in het begin van de 20^e eeuw; - Hoogwaardige detaillering van de sobere vroeg moderne baksteenarchitectuur. - Bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen op een souterrain, onder een bewoonbare en haaks op de weg gelegen gebroken zadeldak met voorschild; - De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lopikersingel.
CHW165		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lopikersingel 5 4. <i>Datering</i>: ca. 1900, met vervangende voorgevel uit 1927 Cultuurhistorische waardering De Lopikersingel markeert de loop van het ravelijn en de singelrand van de vestingwerken. Daarmee lag het tot halverwege de 19^e eeuw buiten de oostelijke begrenzing van de verdedigingswerken en de stad. Stedenbouwkundig markeren de woningen aan deze straat de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van dit gebied in het begin van de 20^e eeuw. Dit is nog zichtbaar in de verhoogde ligging van de Lopikersingel ten opzichte van het landschap aan de zuidoostzijde van deze weg. De bebouwing heeft hier op opvallende wijze gebruik van gemaakt. Het souterrain loopt uit naar een (bijna) volledige verdieping aan de zuidoostzijde van de woning. Voor de woning is een privé-tuin aanwezig. De woning in twee bouwlagen op een souterrain en onder een haaks op de weg staand zadeldak met voorschild heeft stijlenmerken overgangsarchitectuur en de vroeg

		modernere bouwstijlen. Het vormt een stedenbouwkundig ensemble met de Lopikersingel 1, 3, 7 en 9. Alhoewel deze woningen in een andere bouwstijl zijn opgetrokken, komen de massa's in grote mate overeen. Alle woningen hebben een voortuin en verspringen ten opzichte van elkaar. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De woning vormt een zichtbare markering van het ravelijn en de oostelijke singelrand door de positionering op de verhoogd gelegen weg en de architectonische vormgeving met verloop van het souterrain naar het zuidoosten toe; - De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble met van 5 woningen met voortuinen; - Markering van de ingebruikname van de buiten de singel gelegen gronden in het begin van de 20^e eeuw; - Verfijnde detaillering van de decoratieve baksteenarchitectuur in sobere vroeg moderne stijl. - Bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen op een souterrain, onder een haaks op de weg gelegen zadeldak met voorschild; - De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lopikersingel.
CHW166		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lopikersingel 7 4. <i>Datering</i>: 1899 Cultuurhistorische waardering De Lopikersingel markeert de loop van het ravelijn en de singelrand van de vestingwerken. Daarmee lag het tot halverwege de 19^e eeuw buiten de oostelijke begrenzing van de verdedigingswerken en de stad. Stedenbouwkundig markeren de woningen aan deze straat de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van dit gebied in het begin van de 20^e eeuw. Dit is nog zichtbaar in de verhoogde ligging van de Lopikersingel ten opzichte van

		het landschap aan de zuidoostzijde van deze weg. De bebouwing heeft hier op opvallende wijze gebruik van gemaakt. Het souterrain loopt uit naar een (bijna) volledige verdieping aan de zuidoostzijde van de woning. Voor de woning is een privé-tuin aanwezig. De woning in één bouwlaag op een souterrain en een haaks op de weg staand zadeldak achter een klokgevel is uitgewerkt in traditionele baksteenarchitectuur. Met name de geprofileerde kroonlijst vraagt de aandacht. Op deze lijst staat het jaartal 1899. De woning vormt een stedenbouwkundig ensemble met de Lopikersingel 1, 5 t/m 9 (oneven nummers). Alhoewel deze woningen in een andere bouwstijl zijn opgetrokken, komen de massa's in grote mate overeen. Alle woningen hebben een voortuin en verspringen ten opzichte van elkaar. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De woning vormt een zichtbare markering van het ravelijn en de oostelijke singelrand door de positionering op de verhoogd gelegen weg en de architectonische vormgeving met verloop van het souterrain naar het zuidoosten toe; - De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble met van 5 woningen met voortuinen; - Markering van de ingebruikname van de buiten de singel gelegen gronden in het begin van de 20e eeuw; - De rijke ornamentiek van de kroonlijst en de verder sobere uitwerking van de traditionele baksteenarchitectuur; - Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag op een souterrain, onder een bewoonbare en haaks op de weg gelegen zadeldak; - De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lopikersingel.
CHW167		Burgherswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Lopikersingel 9 4. <i>Datering</i>: ca. 1900

Cultuurhistorische waardering

De Lopikersingel markeert de loop van het ravelijn en de singelrand van de vestingwerken. Daarmee lag het tot halverwege de 19^e eeuw buiten de oostelijke begrenzing van de verdedigingswerken en de stad. Stedenbouwkundig markeren de woningen aan deze straat de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van dit gebied in het begin van de 20^e eeuw. Dit is nog zichtbaar in de verhoogde ligging van de Lopikersingel ten opzichte van het landschap aan de zuidoostzijde van deze weg. De bebouwing heeft hier op opvallende wijze gebruik van gemaakt. Het souterrain loopt uit naar een (bijna) volledige verdieping aan de zuidoostzijde van de woning. Voor de woning is een privé-tuinen aanwezig. De woning in één bouwlaag op een souterrain en een haaks op de weg staand gebroken schilddak achter een onvolledige lijstgevel is uitgewerkt in traditionele baksteenarchitectuur. Met name de geprofileerde kroonlijst vraagt de aandacht. De woning vormt een stedenbouwkundig ensemble met de Lopikersingel 1 t/m 7 (oneven nummers). Alhoewel deze woningen in een andere bouwstijl zijn opgetrokken, komen de massa's in grote mate overeen. Alle woningen hebben een voortuin en verspringen ten opzichte van elkaar.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De woning vormt een zichtbare markering van het ravelijn en de oostelijke singelrand door de positionering op de verhoogd gelegen weg en de architectonische vormgeving met verloop van het souterrain naar het zuidoosten toe;
- De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble met van 5 woningen met voortuinen;
- Markering van de ingebruikname van de buiten de singel gelegen gronden in het begin van de 20e eeuw;
- Sobere ornamentiek en detaillering van de traditionele baksteenarchitectuur;
- Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag op een souterrain, onder een bewoonbare en haaks op de weg gelegen gebroken schilddak;
- De architectonische en stedenbouwkundige uitwerking in vorm, materiaal en detail draagt bij aan de hoge ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Lopikersingel.

CHW169

Woonhuis – Winkel

Feiten

		1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 16 18 4. <i>Datering</i>: 1884 Cultuurhistorische waardering De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw. Het betreffende pand is markant gelegen op de hoek van de Babokkenstraat/Lopikerstraat. De maat en schaal van het pand is enigszins afwijkend aan de bebouwing in de directe omgeving. Het telt drie bouwlagen onder een bewoonbare kap. Het pand is ooit opgericht als een kantoor met daarboven een woning. Het Eclectische pand heeft een rijke detaillering en ornamentiek, die met name terug te vinden is in de omlijsting van de kozijnen, de kroonlijst, de winkelpui en de geperste zinken dakkapellen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het pand heeft een grote schaal bestaande uit drie bouwlagen onder een afgeknot schilddak; - De schaal ondersteunt het karakter van de markante hoekligging en de perceelsgewijze opbouw van de straat; - De gave hoofdvorm en rijke ornamentiek dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat; - De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid.
CHW170		Woonhuis – Winkel Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel gemeentelijk monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 23 4. <i>Datering</i>: ca. 1885

		Cultuurhistorische waardering De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw. Het betreffende pand maakt onderdeel uit van de gesloten straatwand van de Lopikerstraat. De maat en schaal van het pand sluit naadloos aan op de bebouwing in de directe omgeving. Het in Eclecticisme stijl opgetrokken pand telt twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild. De winkelfunctie is duidelijk afleesbaar uit de aanwezige winkelpui in dezelfde stijl als de rest van het pand. Deze heeft een zekere zeldzaamheidswaarde. Zowel de winkelpui als de bovengelegen gevel hebben een zeer rijke detaillering en ornamentiek, die met name terug te vinden is in de omlijsting van de kozijnen, de kroonlijst en in de winkelpui. N.B. het verdient aanbeveling de winkelpui vrij te maken van panelen die de bovenlichten dichtzetten. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het pand heeft een opbouw met twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild; - De schaal ondersteunt het karakter van de perceelsgewijze opbouw van de straat; - De gave hoofdvorm en rijke ornamentiek dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat; - De pui verdient evenals de rijke ornamentiek extra aandacht vanwege de zekere mate van zeldzaamheid van deze gevelelementen; - De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid.
CHW171		Woonhuis – Winkel Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 24 4. <i>Datering</i>: ca. 1900

Cultuurhistorische waardering

De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw.

Het betreffende pand maakt onderdeel uit van de gesloten straatwand van de Lopikerstraat. De maat en schaal van het pand sluit naadloos aan op de bebouwing in de directe omgeving. Het in traditionele stijl opgetrokken pand telt drie bouwlagen onder een zadeldak met voorschild. De winkelfunctie is duidelijk afleesbaar uit de aanwezige winkelpui. Opvallend aan deze pui is de gescheiden opgang voor winkel en woonhuis, waardoor een duidelijke functiescheiding uit de gevel afleesbaar is.

Stedenbouwkundig is het pand tevens relevant door zijn ligging aan de noordzijde van de straat. De gevel ligt evenwijdig aan de Lopikerstraat, maar het pand daarachter heeft een noordoost oriëntatie en loopt schuin weg. Dit is een verwijzing naar oudere structuren en derhalve van belang voor de ontwikkelingsgeschiedenis van de Lopikerstraat en Schoonhoven. Mogelijk bevat het gebouw bouwhistorische waarden.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- Het pand heeft een opbouw met drie bouwlagen onder een zadeldak met voorschild;
- De schaal ondersteunt het karakter van de perceelsgewijze opbouw van de straat;
- De gave hoofdvorm en de winkelpui dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat;
- De stedenbouwkundige ligging met een van het straatprofiel afwijkende oriëntatie draagt bij aan de historische afleesbaarheid van het centrum;
- De pui verdient extra aandacht vanwege de zekere mate van zeldzaamheid van deze gevelelementen;
- De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid.

CHW175

Woonhuis – Winkel

Feiten

1. *Waardering*: Hoog, potentieel gemeentelijk monument
2. *Thema*: Bedrijvigheid

3. *Ligging:* Lopikerstraat 35
4. *Datering:* vermoedelijk 18^e eeuw

Cultuurhistorische waardering

De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw.

Het betreffende pand is markant gelegen op de hoek van de Lange Weistraat / Lopikerstraat. De stedenbouwkundige situatie is ter plaatse zo ontstaan dat het pand qua oriëntatie een afwijking richting het zuidwesten vertoont ten opzichte van de gevel aan de Lopikerstraat. De is het gevolg van de door de loop van de Zevender beïnvloede straatinrichting van de Lange Weistraat. Derhalve is het pand van belang voor de ontwikkelingsgeschiedenis van de Lopikerstraat, Lange Weistraat en Schoonhoven in het algemeen.

De maat en schaal van het pand sluit naadloos aan op de bebouwing in de directe omgeving. Het in traditionele stijl opgetrokken pand met een klokgevel huisvest een tweelaagse bouw met een zadeldak en klein voorschild. De winkelfunctie is duidelijk afleesbaar uit de aanwezige winkelpui.

Het pand heeft mogelijk een 18^e eeuwse kern en heeft een rijke ornamentiek die terug te vinden is in met name de zware lijst op de klokgevel.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- Het pand heeft een opbouw met twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild;
- De schaal ondersteunt het karakter van de perceelsgewijze opbouw van de straat;
- De stedenbouwkundige ligging op de hoek van de Lange Weistraat en de Lopikerstraat met afwijkende oriëntatie van de massa ten opzichte van de gevel draagt bij aan de historische afleesbaarheid van het centrum;
- De ouderdom en bijbehorende gave hoofdvorm en winkelpui dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat;
- De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid.

CHW180

Woonhuis – Winkel

		Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 6 4. <i>Datering</i>: laatste kwart 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw. Het betreffende pand maakt onderdeel uit van de straatwand van de Lopikerstraat. De maat en schaal van het pand sluiten naadloos aan op de bebouwing in de directe omgeving. Het telt twee bouwlagen onder een bewoonbare kap. Het Eclectische pand heeft een rijke detaillering en ornamentiek, die met name terug te vinden is in de omlijsting van de kozijnen, de kroonlijst en de winkelpui. N.B. Het pand op de eerste bouwlaag in pandig samengevoegd met het naastgelegen pand, nr. 2. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het pand bestaat uit twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak; - De schaal en architectonische uitwerking ondersteunen de perceelsgewijze opbouw van de straat; - De gave hoofdvorm en rijke ornamentiek dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat; - De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid.
CHW181		Woonhuis – Zilversmidshuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 61 4. <i>Datering</i>: laatste kwart 19^e eeuw

		Cultuurhistorische waardering De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. Dit deel van de straat heeft een overwegend complexgewijze opbouw met ensembles van gelijksoortige woningen. Het betreffende pand maakt onderdeel uit van dit ensemble tussen nr. 61 en nr. 75 (oneven nummers), die samen de straatwand van dit deel van de Lopikerstraat bepalen. De woningen zijn aan het einde van de 19e eeuw, na het dempen van de gracht, gebouwd op de Lopikerbarrière. De verzakking aan de linkerzijde van het pand verwijst vermoedelijk naar de positie van de voormalige ophaalbrug in de barrière. De woning in traditionele bouwstijl is sober vormgegeven. In de 20e eeuw werd in de achtertuin een zilversmederij gesticht door de A.J. Driesen. De smederij is vanaf de Wal zichtbaar op het achterterrein. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het gebouw is opgebouwd in twee bouwlagen onder een schilddak; - De woning markeert de positie van de voormalige Lopikerbarrière en de positie van de ophaalbrug daarin; - De woning is qua maat, schaal en detaillering onderdeel van het stedenbouwkundig ensemble langs dit deel van de Lopikerstraat; - De zilversmederij in de achtertuin draagt bij aan de levendige geschiedenis van de zilversmederijen in de stad; - De woning annex zilversmederij draagt door zijn architectonische uitwerking bij aan de ruimtelijke kwaliteit langs de Lopikerstraat en op de Wal.
CHW184		Woonhuis – Winkel Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel gemeentelijk monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 7 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 Cultuurhistorische waardering De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge

		concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw. Het betreffende pand is markant gelegen op de hoek van de Korte Weistraat/Lopikerstraat. Architectonisch is deze positie versterkt door de afgeschuinde hoek op de eerste bouwlaag, die tevens plaats biedt aan de entree van de winkel. De maat en schaal van het pand sluit aan op de bebouwing in de directe omgeving, alhoewel er wel sprake is van een verzwaring door de twee ruime bouwlagen met afgeknot schilddak. Het pand met kenmerken van de neorenaissance heeft een rijke detaillering en ornamentiek, die met name terug te vinden is in de omlijsting van de kozijnen, de kroonlijst, de rijk geornamenteerde winkelpui. Deze pui is met door de hoekligging zeldzaam te noemen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het pand heeft een grote schaal bestaande uit twee ruime bouwlagen onder een afgeknot schilddak; - De schaal en architectuur ondersteunen het karakter van de markante hoekligging en de perceelsgewijze opbouw van de straat; - De gave hoofdvorm en rijke ornamentiek dragen in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat; - De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid; - De zeer fraai geornamenteerde winkelpui verdient vanwege de relatieve zeldzaamheid extra aandacht.
CHW185		Woonhuis – Winkel Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerstraat 8 4. <i>Datering</i>: ca. 1885 Cultuurhistorische waardering De Lopikerstraat heeft zich in de afgelopen eeuwen ontwikkeld tot een straat met een hoge concentratie aan bedrijven en winkels. De straat heeft evenals de overige delen van het

		historisch centrum, een overwegend perceelsgewijze opbouw. Het betreffende pand maakt onderdeel uit van de gesloten straatwand van de Lopikerstraat. De maat en schaal van het pand sluit naadloos aan op de bebouwing in de directe omgeving. Het in Eclecticisme stijl opgetrokken pand telt twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild. De winkelfunctie is duidelijk afleesbaar uit de aanwezige winkelpui in dezelfde stijl als de rest van het pand. Zowel de winkelpui als de bovengelegen gevel hebben een rijke detaillering en ornamentiek, die met name terug te vinden is in de geveluitwerking en de kroonlijst. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het pand heeft een opbouw met twee bouwlagen onder een zadeldak met voorschild; - De schaal ondersteunt het karakter van de perceelsgewijze opbouw van de straat; - De gave hoofdvorm en rijke ornamentiek dragen bij aan de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerstraat; - De functie vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de Lopikerstraat tot een straat met een hoge concentratie van bedrijvigheid.
CHW186		Woonhuis – Zilversmidshuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg 20 4. <i>Datering</i>: ca. 1910 Cultuurhistorische waardering De Lopikerweg is een karakteristiek polderlint gelegen langs de Zevender en vormt de historische verbinding met de gemeente Lopik. De weg, die buiten de oostelijke vestingwallen van de stad was gelegen, werd pas aan het begin van de 20^e eeuw in gebruik genomen. De woningen langs de Lopikerweg hebben alle een ruime voortuin. De woning met de bijbehorende zilverwerkplaats heeft een markante ligging langs de oostelijke stadsrand van Schoonhoven. De combinatie van de woning met een werkplaats in dezelfde schaal en uitwerking is zeldzaam te noemen, waarbij deze typologie een zichtbare herinnering vormt aan het dubbele gebruik van gebouwen.

		De woning en werkplaats in traditionele bouwstijl met klokgevel zijn opgetrokken in één bouwlaag onder een mansardekap. Ze zijn in hoofdvorm en detaillering nog nagenoeg gaaf met uitzondering van de invulling van de kozijnen. De voormalige zilversmederij met bovengelegen opslag is een herinnering aan de zilversmederijen in Schoonhoven. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De woning en werkplaats zijn beide opgetrokken in één bouwlaag onder een mansardekap; - De twee grotendeels identieke panden versterken de ruimtelijke kwaliteit van de Lopikerweg door hun opbouw, samenhang en gaafheid; - De panden vormen een zichtbare verwijzing van de zilversmidcultuur in Schoonhoven; - De gebouwen markeren de oostelijke stadsrand en de ingebruikname van het gebied buiten de stad in de 20^e eeuw.
CHW187		Boerderijcomplex Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg 60 4. <i>Datering</i>: tweede helft 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De Lopikerweg is een karakteristiek polderlint gelegen langs de Zevender en vormt de historische verbinding met de gemeente Lopik. Dit deel van de Lopikerweg dat ten oosten van de G.J. van Heuven Goedhartweg ligt, heeft een agrarisch karakter met een groot aantal boerderijen. De betreffende boerderij bestaat uit een samenstel van hoofdgebouw, bijgebouw, hooiberg, bescheiden laanbeplanting en een boomgaard. De langhuisboerderij met een traditionele vormgeving is zelf vrij sober in architectonische uitwerking. De decoratie bestaat voornamelijk uit de gesneden windveren en een dakmakelaar. Verder is de boerderij ambachtelijk gedetailleerd, passend bij bouwperiode van de boerderij. De melkkelder is aan de oostzijde van de gevel zichtbaar. De overige geveldelen zijn ook nagenoeg gaaf.

		De waterlopen, boerderij met bijgebouwen en hooiberg en boomgaarden vormen een zeldzaam geworden agrarisch ensemble in de polders rondom Schoonhoven en is derhalve van cultuurhistorische waarde. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Ensemble van hoofdgebouw en in het verlengde daarvan geplaatste bijgebouwen en een hooiberg; - Boerderij in een bouwlaag onder een zadeldak, haaks op de weg gelegen, geornamenteerd met gesneden dakmakelaars en windveren; - Voortuin met hoogstam fruitbomen; - Bescheiden beplanting (laanbeplanting) langs de oprit van de boerderij; - Terrein ter rechter(oost) zijde geflankeerd door een perceel met hoogstam fruitbomen; - Terreinen gelegen tussen de waterlopen van de opstreckende kavels; - Het ensemble versterkt de ruimtelijke kwaliteit van dit deel van de Lopikerweg.
CHW188		Boerderijcomplex Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Lopikerweg 68 – 70 4. <i>Datering</i>: 1849 5. <i>Opdrachtgever</i>: Familie Lazonder Cultuurhistorische waardering De Lopikerweg is een karakteristiek polderlint gelegen langs de Zevender en vormt de historische verbinding met de gemeente Lopik. Dit deel van de Lopikerweg dat ten oosten van de G.J. van Heuven Goedhartweg ligt, heeft een agrarisch karakter met een groot aantal boerderijen. De langhuisboerderij ligt iets schuin gepositioneerd in de bocht van de Lopikerweg, waarbij ook sprake is van een voortuin. Het complex bestaat uit een samenstelsel van een dwars achter de boerderij gelegen bijgebouw, hooiberg en een boomgaard ten oosten van het hoofdhuis (in de oksel van het hoofdhuis en het bijgebouw). Qua architectonische uitwerking is de boerderij vrij sober vormgegeven in traditionele bouw. Er is sprake van

		fraaie ambachtelijke details zoals het vlechtwerk in de topgevel. De architectuur is enigszins aangetast door aanpassingen van de oorspronkelijke kozijnen. Een herinneringssteen in de topgevel verwijst naar de opdrachtgever en het bouwjaar. De boerderij met bijgebouwen, hooiberg en boomgaard vormt een zeldzaam geworden agrarisch ensemble in de polders rondom Schoonhoven en is derhalve van cultuurhistorische waarde. De waarde zit tevens in de ouderdom van de boerderij. Het betreft een van de eerste boerderijen tussen Zevender (vijftienhoven) en Schoonhoven. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Ensemble van hoofdgebouw en haaks daarop geplaatste bijgebouwen en een hooiberg; - Boerderij in een bouwlaag onder een zadeldak, haaks op de weg gelegen. - Zijtuin met hoogstam fruitbomen; - Terreinen gelegen tussen de waterlopen van de opstreckende kavels; - Het ensemble versterkt de ruimtelijke kwaliteit van dit deel van de Lopikerweg.
CHW189		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Molenstraat 14 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 Cultuurhistorische waardering De smalle Molenstraat (tot in de 19^e eeuw onderdeel van Den Es, de Nes?) bestaat uit een aaneengesloten rij met woningen die perceelsgewijs zijn ontwikkeld. De gevels vormen een laat 19^e-eeuws / vroeg 20^e-eeuws ensemble van burgermanswoningen en kleine winkels/pakhuizen. De burgermanswoning in twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild heeft kenmerken van de neorenaissance. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit, zoals de strekse bogen boven de kozijnen, de geglazuurde keramische tegels in de boogvelden, de dakkapel en de als kroonlijst behandelde gootlijst. De architectuur is zeer gaaf bewaard gebleven.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend laat 19^e / vroeg 20^e-eeuws ensemble; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Molenstraat en binnen het historisch centrum.
CHW190		Burgermanswoning - zilversmidshuis Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing / bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Molenstraat 16 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 Cultuurhistorische waardering De smalle Molenstraat (tot in de 19^e eeuw onderdeel van Den Es, de Nes?) bestaat uit een aaneengesloten rij met woningen die perceelsgewijs zijn ontwikkeld. De gevels vormen een laat 19^e-eeuws / vroeg 20^e-eeuws ensemble van burgermanswoningen en kleine winkels/pakhuizen. De burgermanswoning annex zilversmederij in twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen mansardekap met voorschild heeft en traditionele lijstgevel. In de ornamentiek zijn sporen van de neorenaissance te bespeuren. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit, zoals de strekse bogen boven de kozijnen, de keramische tegels in de boogvelden en de als kroonlijst behandelde gootlijst. De architectuur is zeer gaaf bewaard gebleven. Opvallend is de dubbele voordeur in de gevel. De rechter voordeur geeft toegang tot de zilversmederij. Hierdoor is de functie van de woning annex zilversmederij afleesbaar in de gevel. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend laat 19^e / vroeg 20^e-eeuws

		ensemble; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Molenstraat en binnen het historisch centrum; - Afleesbare functie en daarmee een zichtbare herinnering aan de zilversmederijen in Schoonhoven.
CHW192		<i>Woonhuis – winkel</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Molenstraat 24 4. <i>Datering</i>: einde 19^e eeuw <i>Cultuurhistorische waardering</i> De smalle Molenstraat (tot in de 19e eeuw onderdeel van Den Es, de Nes?) bestaat uit een aaneengesloten rij met woningen die perceelsgewijs zijn ontwikkeld. De gevels vormen een laat 19e eeuws / vroeg 20e eeuws ensemble van burgermanswoningen en kleine winkels/pakhuizen. De woning met winkel in één bouwlaag met haaks op de straat gelegen zadeldak heeft een traditionele lijstgevel. De gevel heeft veel ambachtelijke details, zoals de strekse boog boven de winkelpui, de geprofileerde gootlijst en de originele laat 19e-eeuwse T - schuifkozijnen. De architectuur is zeer gaaf bewaard gebleven. Opvallend is de sobere winkelpui die een zekere zeldzaamheidswaarde heeft binnen Schoonhoven. Zeker binnen het straatbeeld aan de Molenstraat is dit een zeldzaamheid geworden. <i>Ruimtelijke karakteristiek / Waardering</i> - De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen zadeldak; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend laat 19e / vroeg 20e eeuws ensemble; - De hoge kwaliteit van de ambachtelijke detaillering draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Molenstraat en binnen het historisch centrum;

		- Afleesbare functie en daarmee een zichtbare herinnering aan de kleine winkels in Schoonhoven.
CHW194		<i>Villa</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Nassaukade 11 4. <i>Datering</i>: ca. 1920 - 1920 Cultuurhistorische waarden De Nassaukade was tot ver in de 19^e eeuw buiten de vesting gelegen. Het stuk tussen de Schelebrug en de Steenebrug werd pas in de late 19^e eeuw als weg in gebruik genomen. En de bebouwing langs dit deel van de Nassaukade werd pas in het begin van de 20^e eeuw gebouwd. De bebouwing ligt op ruime percelen in het landschap. De betreffende villa is opgetrokken in een Zakelijk Expressionistische bouwstijl. De asymmetrie van het dak en de elkaar doorsnijdende vlakken (luifel, hoekribben, borstweringen, gevels) benadrukken het Expressionisme van deze villa. De villa is alzijdig benadert in het ontwerp. De opbouw van de villa en de ambachtelijke detaillering hebben een hoge architectuurhistorische waarde. Dit type villa is, zeker, buiten de stad op de 20e-eeuwse stadsuitbreidingen, een relatief zeldzame verschijning binnen Schoonhoven. De villa markeert tevens de in gebruik name van de gebieden buiten de stadsomwalling in de 20e eeuw. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Villa in één bouwlaag onder een haaks op de weg gelegen steil zadeldak; - Vrije ligging op een ruim perceel waarbij de alzijdigheid in benadering van het ontwerp tot uiting komt; - De gebruikte bouwstijl is een duidelijke verwijzing naar de bouwperiode. Daarmee markeert de villa de stadsontwikkeling buiten de oude vesting aan het begin van de 20^e eeuw; - De architectonische uitwerking versterkt de ruimtelijke kwaliteit langs de Nassakade.

CHW196

Woonhuis - zilversmidshuis

Feiten

1. *Waardering*: Hoog
2. *Thema*: Bedrijvigheid
3. *Ligging*: Nes 22
4. *Datering*: ca.1908

Cultuurhistorische waardering

De Nes ('Den Es' in de 19e eeuw) heeft een gevarieerd beeld van stallen, woonhuizen en bedrijvigheid. De woning annex zilversmederij is opgebouwd uit één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen zadeldak dat schuil gaat achter een traditionele lijstgevel. In de ornamentiek zijn sporen van de neorenaissance te bespeuren. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit, zoals de diamantkoppen in de strekse bogen boven de kozijnen, de geknipte loodslabben, de keramische tegels in de boogvelden en de kroonlijst. De architectuur is zeer gaaf bewaard gebleven.

Opvallend is de dubbele voordeur in de gevel. De rechter voordeur, welke smaller is dan de huisdeur, geeft toegang tot de zilversmederij op het achterterrein. Hierdoor is de functie van de woning annex zilversmederij duidelijk afleesbaar in de gevel.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een haaks op de straat gelegen

		zadeldak met lijstgevel; - Onderdeel van een gefragmenteerde stedelijke wand, waarin de combinatie van wonen en bedrijvigheid eigen is; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de Nes en binnen het historisch centrum; - Afleesbare functie en daarmee een zichtbare herinnering aan de zilversmederijen in Schoonhoven.
CHW206	 	<i>Boerderijcomplex</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Middeleeuwse ontginningen 3. <i>Ligging</i>: Opweg 37 4. <i>Datering</i>: vroeg 20^e eeuws Cultuurhistorische waardering De Opweg heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de polder Bergambacht. Het oostwest-lopende deel van de Opweg, ook wel de Bovenbergse Huisweg, is een belangrijk polderlint dat waarschijnlijk als tiendweg dienst heeft gedaan. Langs dit polderlint is al vroeg bewoning te constateren. Langs de Opweg zijn enkele boerderijen en erven ingetekend in de oude kaartbeelden. De weg gaf toegang tot de stad via de Kruispoort. De langhuisboerderij is op een smal opstrekkend kavel haaks op de Opweg gelegen, waarbij ook sprake is van een voorterrein met o.a. hoogstam fruitbomen. De westzijde van het perceel wordt begrensd door opgaand geriefhout (wilgen). De ligging van de boerderij vrij in het landschap en van de weg gescheiden door een wetering draagt bij de aan de cultuurhistorische waardering van de boerderij en de beeldkwaliteit binnen de polder. De boerderij bestaat uit een kleinschalig voorhuis en een grotere en hogere achtergelegen stal. De architectonische vormgeving vertoont traditionele invloeden. Er is sprake van fraaie ambachtelijke details zoals het stucwerk in de raambogen, de gestuukte sluitstenen in de raambogen en de luiken. De boerderij met fruitbomen vormt een zeldzaam geworden agrarisch ensemble in de polders rondom Schoonhoven en is derhalve van cultuurhistorische waarde.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Ensemble van haaks op de Opweg gelegen hoofdgebouw in twee geledingen; - Historische groenvoorziening in de vorm van fruitbomen op het voorterrein; - Terrein in de vorm van een smal opstrekkend kavel en een wetering tussen kavel en weg ; - Opgaand hakhout langs de westzijde van het perceel als geriefhout en beschutting tegen de westenwind; - Het ensemble versterkt de ruimtelijke kwaliteit van dit deel van de Opweg en het aangrenzende polderlandschap .
CHW207	 	Burgerswoningen complex Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Opweg 8 – 14 (even nummers) 4. <i>Datering</i>: 1912 Cultuurhistorische waardering De Opweg heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de polder Bergambacht. Het noordzuid lopende deel lag direct naast de Bottersloot en de oostelijke kade, begrenzing, van de polder Bergambacht. Langs de Bottersloot was als vroeg in de geschiedenis bebouwing te vinden, onder andere de stadsherberg (Opweg 2a). De weg gaf toegang tot de stad via de Kruispoort. Echter de uitbreiding van de bebouwing langs dit deel van de Opweg volgde pas in de 20^e eeuw. Ze markeren daarmee de stadsuitbreidingen buiten de vesting aan het begin van de 20^e eeuw. Het ensemble van woningen langs de Opweg is bijna symmetrisch opgebouwd en heeft een rijke architectonische uitwerking in overgangsarchitectuur. Nummer 8 en 14 hebben een andere topgevel: respectievelijk een getrapte tuitgevel en een gebroken tuitgevel. De rijkdom van de architectuur is te vinden in de raambogen waarin zich geglazuurde keramische tegels bevinden en in de baksteenarchitectuur. De woning nr. 8 voorzien van een stichtingssteen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

		- Bijna symmetrisch opgebouwd complex van vier burgermanswoningen bestaande uit één bouwlaag met verschillende typen dwarskappen haaks op de weg; - Door de positionering markeert dit ensemble de vroeg 20e-eeuwse stadsuitbreidingen buiten de vesting; - Rijke en gave ornamentiek en detaillering van de baksteenarchitectuur met kenmerken van overgangsarchitectuur vormen een versterking van de ruimtelijke kwaliteit langs de Opweg.
CHW210		<i>Woonhuis – zilversmidshuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Oude Haven 23 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 <i>Cultuurhistorische waardering</i> De Oude Haven vormt de kern van de stedenbouwkundige ontwikkeling van de stad Schoonhoven. De gevelwand langs de oostzijde van de Oude Haven bestaat voornamelijk uit aaneengesloten, perceelsgewijs ontwikkelde bebouwing uit de 19^e eeuw en ouder. De woning annex zilversmederij past naadloos binnen dit beeld en is daarmee onderdeel van het ensemble. Het woonhuis in twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild heeft een traditionele lijstgevel. De ornamentiek en detaillering is van hoge kwaliteit, zoals de keramische tegels in de boogvelden en de als kroonlijst behandelde gootlijst. De architectuur is zeer gaaf bewaard gebleven. Opvallend is de dubbele voordeur in de gevel. De linker voordeur geeft toegang tot de zilversmederij. Hierdoor is de functie van de woning annex zilversmederij duidelijk afleesbaar in de gevel. <i>Ruimtelijke karakteristiek / Waardering</i> - De bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een haaks op de straat gelegen zadeldak met voorschild; - Stedenbouwkundig onderdeel van een overwegend perceelsgewijs ontwikkeld ensemble van verschillende leeftijden;

		- De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking in detail en ornament draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit langs de Oude Haven Oost en binnen het historisch centrum; - Afleesbare functie en daarmee een zichtbare herinnering aan de zilversmederijen in Schoonhoven.
CHW222		Arbeiderswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Schapenstraat 6 4. <i>Datering</i>: ca. 1910 Cultuurhistorische waardering De Schapenstraat vormt een belangrijke oost-westverbinding tussen de Havenstraat en de Koestraat. Deze weg bestaat uit overwegend gelijksoortige kleinschalige arbeiders- en burgerswoningen. De betreffende woning is een rijk voorbeeld van een kleinschalige stadswoning met kenmerken van de overgangsarchitectuur. De baksteenrijkdom van de gevel uit zich in de tandlijst tussen eerste en zolderverdieping, de uitkragende lijsten ter plaatse van de raambogen en gevellijsten en de muurafdekken van de tuitgevel. De architectonische rijkdom is aangevuld met keramische tegels in de boogvelden. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Onderdeel van een gaaf ensemble van arbeiderswoningen; - Bestaande uit een bouwlaag onder een dwarskap; - De rijke gevelarchitectuur benadrukt de hoge ruimtelijke kwaliteit in de Schapenstraat.

CHW223		Platanen Scheepmakershaven Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Aan de noordzijde van de Scheepmakershaven 4. <i>Datering</i>: 19^e eeuw, mogelijk ouder Cultuurhistorische Waardering De kaart van Schoonhoven gemaakt door Blaue laat zien dat er langs de Scheepmakershaven al in de 17^e eeuw bomen staan, net als langs de Haven en Oude Haven. De boomlanen werden aangelegd voor de verkoop van hout en derhalve kunnen de bomen gerekend worden tot het hakhout van de stad Schoonhoven. In de huidige situatie staan er hoge platanen langs het nog bestaande deel en het gedempte deel van de Scheepmakerhaven. Deze dateren waarschijnlijk uit de 19e eeuw. In die eeuw werd de plataan een meer algemene boom vanwege de snelle groeiwijze en het duurzame hout. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering / Waardering - Op één lijn met elkaar geplaatste platanen (totaal 11), - Schuine lijn van de plaatsing volgt de vorm van de oorspronkelijke Scheepmakershaven, waardoor deze deels gedempte haven afleesbaar blijft; - Begeleiding van de noordzijde van de Scheepmakershaven.
--------	---	---

CHW224		<i>Pakhuis</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Scheepmakershaven 5 4. <i>Datering</i>: eind 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De Scheepmakershaven is in de 20^e eeuw grotendeels gedempt. Rondom deze haven was een grote hoeveelheid bedrijven gevestigd. Het pand staat langs de rand van de gedempte haven en markeert daarmee de oorspronkelijke vorm van de voormalige haven. Rondom deze oude haven staat een grote diversiteit aan 18^e en 19^e-eeuwse woon- en pakhuizen. Tezamen vormen ze een fraai stedenbouwkundig ensemble dat de positie van de Scheepmakershaven markeert. Dit voormalige pakhuys bestaat uit een bouwlaag onder een haaks op de weg gelegen zadeldak. Ter rechterzijde is een kleine aanbouw met plat dak. De gevel is uitgevoerd in een sobere architectuur met een pleisterlaag in blokkenverband. De door gevelopeningen met luiken geflankeerde dubbele deuren benadrukken de oorspronkelijke functie van het gebouw als pakhuys. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Onderdeel van een gaaf ensemble rondom de Scheepmakershaven; - Bestaande uit één bouwlaag onder een dwarskap; - De maat en schaal ondersteunt de functie van de haven en de ruimtelijke kwaliteit; - De afleesbaarheid van de functie in de gevelopbouw ondersteunt het bedrijvige karakter van de Scheepmakershaven.
CHW227		<i>Woonhuis – Zilversmidswoning</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Scheepmakershaven 30 4. <i>Datering</i>: eind 19^e eeuw

		Cultuurhistorische waardering De Scheepmakershaven is in de 20^e eeuw grotendeels gedempt. Rondom deze haven was een grote hoeveelheid bedrijven gevestigd. Het pand staat langs de rand van de gedempte haven en markeert daarmee de oorspronkelijke vorm van de voormalige haven. Rondom deze oude haven staat een grote diversiteit aan 18^e en 19^e-eeuwse woon- en pakhuizen. Tezamen vormen ze een fraai stedenbouwkundig ensemble dat de positie van de Scheepmakershaven markeert. De woning heeft een sobere vormgeving en bestaat uit twee bouwlagen onder een schilddak. De voormalige functie is met name herkenbaar aan de grote gekoppelde raampartijen in de gevel op de tweede bouwlaag. Hiermee is de woning annex smederij een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van de smederijen in Schoonhoven. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Onderdeel van een gaaf ensemble rondom de Scheepmakershaven; - Bestaande uit een bouwlaag onder een dwarskap; - De maat en schaal ondersteunt de functie van de haven en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving; - De afleesbaarheid van de functie in de gevelopbouw ondersteunt het bedrijvige karakter van de Scheepmakershaven; - De afleesbaarheid van de functie in de gevel is van ruimtelijk belang voor de zichtbaarheid van de ontwikkeling zilvermederijen in Schoonhoven.
CHW236		Boerderij Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen , stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Tiendweg 20 - 22 4. <i>Datering</i>: eind 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De Tiendweg is een ontginningsweg door de polder Willige Langerak. Het heeft de kenmerken van een karakteristiek polderlint met haaks op de weg staande opstrekkende kavels. Op de koppen van de kavels staan van oorsprong overwegend boerderijen en

		kleine arbeiderswoningen. De betreffende boerderij is van het dwarshuistype. Het voorhuis ligt evenwijdig aan de weg. Het achterhuis, de voormalige stal, staat daar haaks op. De boerderij heeft neoclassicistische stijlkenmerken die tot uiting komen in de omlijsting van de voordeur met een kroonlijst en de dakkapel met fronton. De originele details van de gevels en van de kozijnen (T-schuiframen) hebben een hoogwaardige afwerking. De boerderij ondersteunt als gevolg van de ligging en de typologie het karakter van het polderlint en is door de architectonische verschijningsvorm een belangrijk element in de ruimtelijke kwaliteit van de Tiendweg. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Stedenbouwkundig onderdeel van het polderlint Tiendweg; - Bestaande uit één bouwlaag onder een evenwijdig aan de weg gelegen zadeldak; - Qua maat en typologie ondersteunend aan het karakter van het polderlint; - De architectonische uitwerking is vanwege de originele details en de hoogwaardige uitwerking een belangrijk element in de ruimtelijke kwaliteit aan de Tiendweg.
CHW240		Beatrixboom Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Uitdragerstraat / Hoek Oude Haven West 4. <i>Datering</i>: 1988 5. <i>Opdrachtgever</i>: gemeente Schoonhoven Cultuurhistorische waardering De Beatrixboom is van historische waarde vanwege de markering van een exacte gebeurtenis. De plaatsing van deze boom bij de 50^e verjaardag van koningin Beatrix past in de traditie van het plaatsen van lindes bij jubilea en wisselingen van het staatshoofd. De boom is door zijn jonge leeftijd bescheiden in omvang. Om deze zelfde reden moet de ogenschijnlijk gezondheid van de boom nog worden aangetoond. Rondom de verder vrijstaande boom is een rond omringend hekwerk aangebracht op een betonnen voet. In het hekwerk zijn drie cartouches opgenomen. Een met het jaartal 1938, een met het jaartal

		1988 en een met een gekroonde B. Een vierde bordje verwijst naar de aanleiding van de plaatsing. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Solitaire linde - Omringend hekwerk - Zichtbare markering van een exacte gebeurtenis.
CHW243		Burgermanswoningen complex Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Varkensmarkt 7, 9 en 11 4. <i>Datering</i>: ca. 1910 Cultuurhistorische waardering De Varkensmarkt ligt op de kop van het Doelenplein en is het verlengde van de Lange Weistraat. De gesloten wand vormt de beëindiging van de openheid van het plein. De woningen maken onderdeel uit van een gesloten gevelwand met vroeg 20^e-eeuwse bebouwing. De drie woningen vormen een hoogwaardig ensemble in deze gevelwand. De betreffende burgermanswoningen zijn een rijk voorbeeld met kenmerken van de overgangsarchitectuur en art nouveau. De rijkdom van de gevel uit zich in de gepleisterde geveldelen, de keramische tegels in de raambogen en de beëindiging van de topgevel. Met name de golvende strekken boven de kozijnen en de gepleisterde topgevel met getrapte opbouw hebben architectuurhistorische waarde.

		Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Onderdeel van een gaaf ensemble van burgermanswoningen ter afsluiting van de open ruimte van het Doelenplein ; - Bestaande uit één bouwlaag onder een dwarskap; - De rijke gevelarchitectuur ondersteunt de hoge ruimtelijke kwaliteit langs de Varkensmarkt en het Doeleplein.
CHW245	 	Joodse begraafplaats Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: De Nes, tussen nummer 13 en 19 4. <i>Datering</i>: 1767 5. <i>Opdrachtgever</i>: Joodse Gemeenschap Cultuurhistorische waardering Dankzij het tolerante vestigingsbeleid van het stadsbestuur van Schoonhoven ontstond er in het midden van de achttiende eeuw een joodse gemeenschap in deze plaats. Aanvankelijk werden de synagogediensten gehouden in een woonhuis aan de Nes. Naast dit huis lag de joodse begraafplaats, die in 1767 aangekocht was en die honderd jaar later een uitbreiding onderging. Vanaf het begin van de 19^e eeuw (1817) werd de synagoge gevestigd in een bovenkamer van het pand Kerkstraat 3. Na 1823 verhuisde de synagoge naar het huis Brandenburg. Vanaf het einde van de 19^e eeuw nam het aantal Joden in Schoonhoven af en de gemeente was bijna opgehouden te bestaan aan het begin van de Tweede Wereldoorlog. Na de Tweede Wereldoorlog werd de Joodse gemeenschap in Schoonhoven opgeheven en samengevoegd met Rotterdam. De begraafplaats is tussen 1784 en 1942 in gebruik geweest. De begraafplaats is ingericht als een ommuurd grasveld sobere stenen voorzien van Hebreeuwse en Nederlandse teksten. Een grafmonument is voorzien van een 19^e eeuws gietijzeren hekwerk. Een deel van de stenen is op het noorden georiënteerd een ander deel op het westen. Aan De Nes is de begraafplaats begrensd door een gemetselde bakstenen muur, waarschijnlijk eind 18^e / vroeg 19^e eeuws, en een ijzeren hekwerk met een Davidsster. Aan deze zijde staan in de begraafplaats vier hoog opgaande lindebomen. De gemetselde bakstenen muur loopt verder door langs de noordzijde van de

		begraafplaats. Aan de oostzijde wordt de begraafplaats begrensd door de hoger gelegen Wal en een recent ijzeren hekwerk. Aan de westzijde is de begrenzing opgebouwd uit de gevel van een woonhuis, een betonnen erfafscheiding en een restant van de gemetselde bakstenen muur. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Begraafplaats vormt een zichtbare herinnering aan de Joodse gemeenschap in Schoonhoven; - Gaaf geheel van een ommuurde begraafplaats, welke een open ruimte vormt in de stedelijke wand aan tussen Wal en De Nes; - Cultuur- en architectuurhistorische waardevolle ensembles van grafmonumenten; - Cultuur- en architectuurhistorische waardevolle individuele grafmonumenten; - Ouderdom ommuring heeft, naast een architectuurhistorische waarde, tevens een belangrijke rol in de ruimtelijke kwaliteit van De Nes en de Wal. .
CHW250		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering:</i> Hoog 2. <i>Thema:</i> Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging:</i> Voorhaven 12 4. <i>Datering:</i> Laatste kwart 19^e eeuw Cultuurhistorische waardering De woning is samen met de nummer 14 en 16 gebouwd op de uitloper van de ‘De Kat’, een onderdeel van de vestingwerken van Schoonhoven. De Voorhaven zelf maakte onderdeel uit van de waterkering tegen de Lek. Dit is nog te herkennen in het stedelijk landschap door de verhoogde ligging van de Voorhaven ten opzichte van de haaks hierop gelegen straten. De straat werd pas na de ontmanteling van de vestingwerken in de 19^e eeuw aangelegd. Oorspronkelijk lag deze buiten de poorten, maar binnen de vestingomwalling. De woningen langs deze zijde van de Voorhaven markeren daarmee de zuidelijke stadsrand en de laat 19^e en vroeg 20^e-eeuwse uitbreidingen buiten de historische kern. De woning in twee bouwlagen onder een haaks op de weg staand zadeldak heeft stijlkenmerken van de traditionele baksteenarchitectuur. De gevel is behandeld als een

		lijstgevel. Opvallende en architectuurhistorische waardevolle onderdelen zijn de T-schuifkozijnen, de geprofileerde gootlijst en de baksteenarchitectuur. Het pand vormt een stedenbouwkundig ensemble met de panden Voorhaven 14 en 16. Alhoewel deze woningen niet op gelijke wijze zijn uitgevoerd, is er toch sprake van grote architectonische verwantschap. Alle woningen hebben een bescheiden voortuin met een 19^e-eeuws gietijzeren hekwerk. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De woning vormt een zichtbare markering van de zuidelijke stadsrand van Schoonhoven en de Kat; - De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble van drie woningen met kleine voortuinen; - De woning vormt een markering van de ingebruikname van de buiten de stadspoort gelegen gronden aan het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw; - De woning is architectuurhistorisch relevant vanwege de ambachtelijke detaillering in traditionele bouwstijl. Hiermee vormt het een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit aan de Voorhaven; - Bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een haaks op de weg gelegen schilddak.
CHW251		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Voorhaven 14 4. <i>Datering</i>: Laatste kwart 19e eeuw 5. <i>Opdrachtgever</i>: eigenaar van hotel 'Belvédère' Cultuurhistorische waardering De woning is samen met de nummer 12 en 16 gebouwd op de uitloper van de 'De Kat', een onderdeel van de vestingwerken van Schoonhoven. De Voorhaven zelf maakte onderdeel uit van de waterkering tegen de Lek. Dit is nog te herkennen in het stedelijk landschap door de verhoogde ligging van de Voorhaven ten opzichte van de haaks hierop gelegen straten. De straat werd pas na de ontmanteling van de vestingwerken in de 19^e

		eeuw aangelegd. Oorspronkelijk lag deze buiten de poorten, maar binnen de vestingomwalling. De woningen langs deze zijde van de Voorhaven markeren daarmee de zuidelijke stadsrand en de laat 19^e en vroeg 20^e-eeuwse uitbreidingen buiten de historische kern. De woning in twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak heeft stijlenmerken van de traditionele baksteenarchitectuur. De gevel is behandeld als een lijstgevel. Architectuurhistorische waardevolle onderdelen zijn de T-schuifkozijnen, de geprofileerde gootlijst, het entreeportiek met glas-in-loodraam en ambachtelijk gesneden houten kalf en de baksteenarchitectuur. Meest opvallende element aan dit gebouw is de dakkapel met gesneden oren en een hijsbalk. Het pand vormt een stedenbouwkundig ensemble met de panden Voorhaven 12 en 16. Alhoewel deze woningen niet op gelijke wijze zijn uitgevoerd, is er toch sprake van grote architectonische verwantschap. Alle woningen hebben een bescheiden voortuin met een 19^e-eeuws gietijzeren hekwerk. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - De woning vormt een zichtbare markering van de zuidelijke stadsrand van Schoonhoven en de Kat; - De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble van drie woningen met kleine voortuinen; - De woning vormt een markering van de ingebruikname van de buiten de stadspoort gelegen gronden aan het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw; - De woning is architectuurhistorisch relevant vanwege de ambachtelijke detaillering in traditionele bouwstijl. Hiermee vormt het een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit aan de Voorhaven; - Bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak.
CHW252		Burgermanswoning Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 3. <i>Ligging</i>: Voorhaven 16 4. <i>Datering</i>: 1892 Cultuurhistorische waardering

De woning is samen met de nummer 12 en 14 gebouwd op de uitloper van de 'De Kat', een onderdeel van de vestingwerken van Schoonhoven. De Voorhaven zelf maakte onderdeel uit van de waterkering tegen de Lek. Dit is nog te herkennen in het stedelijk landschap door de verhoogde ligging van de Voorhaven ten opzichte van de haaks hierop gelegen straten. De straat werd pas na de ontmanteling van de vestingwerken in de 19^e eeuw aangelegd. Oorspronkelijk lag deze buiten de poorten, maar binnen de vestingomwalling. De woningen langs deze zijde van de Voorhaven markeren daarmee de zuidelijke stadsrand en de laat 19^e en vroeg 20^e-eeuwse uitbreidingen buiten de historische kern.

De woning in twee bouwlagen onder een afgeknot schilddak heeft stijlenmerken van de traditionele baksteenarchitectuur. De gevel is behandeld als een lijstgevel. Opvallende en architectuurhistorische waardevolle onderdelen zijn de T-schuifkozijnen, de geprofileerde gootlijst en de detailleringen van de baksteenarchitectuur. Het pand heeft een rijk gedecoreerde dakkapel met gesneden oren en een kroonlijst. In de gevel prijkt een gevelsteen met daarop afgebeeld in haut - reliëf jenever en korenaren. Deze afbeelding is hoogstwaarschijnlijk een verwijzing naar het beroep van de grondlegger van de betreffende eigenaar als jeneverstoker.

Het pand vormt een stedenbouwkundig ensemble met de panden Voorhaven 12 en 14. Alhoewel deze woningen niet op gelijke wijze zijn uitgevoerd, is er toch sprake van grote architectonische verwantschap. Alle woningen hebben een bescheiden voortuin met een 19^e-eeuws gietijzeren hekwerk.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De woning vormt een zichtbare markering van de zuidelijke stadsrand van Schoonhoven en de Kat;
- De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble van drie woningen met kleine voortuinen;
- De woning vormt een markering van de ingebruikname van de buiten de stadspoort gelegen gronden aan het einde van de 19e en het begin van de 20e eeuw;
- De woning is architectuurhistorisch relevant vanwege de ambachtelijke detaillering in traditionele bouwstijl. Hiermee vormt het een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit aan de Voorhaven;
- Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een afgeknot schilddak.

CHW253

Burgermanswoning

Feiten

1. *Waardering*: Hoog, potentieel monument
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Voorhaven 3
4. *Datering*: Laatste kwart 19e eeuw

Cultuurhistorische waardering

Langs de Voorhaven was veel bedrijvigheid als gevolg van wachtende, ladende en lossende schepen. De Voorhaven maakte daarnaast onderdeel uit van de waterkering tegen de Lek. Hiermee vormde de Voorhaven een belangrijke entree van de stad. De herenhuizen in de gevelwand langs de Voorhaven hebben een voornaamheid die past bij deze stadsentree. De schaal van de herenhuizen langs deze wand is groot te noemen. De woning is opgetrokken in drie bouwlagen onder een schilddak. Deze dakvorm is aangevuld met twee lessenaarsdaken vanaf de lijstgevels tot aan het schilddak. Het pand heeft stijlenmerken van de traditionele architectuur versterkt met classicistische trekjes. De gevel is behandeld als een lijstgevel en voorzien van een pleisterlaag in blokverband. Opvallend architectuurhistorisch waardevol gevelelement zijn de originele kozijnen met afgeronde hoeken.

Het pand vormt een stedenbouwkundig ensemble met de overige herenhuizen langs de Voorhaven.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- De woning is onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble langs de Voorhaven;
- De woning is architectuurhistorisch relevant vanwege de ambachtelijke detaillering en de originele kozijnen. Hiermee vormt het een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit aan de Voorhaven;
- Bouwmassa bestaat uit drie bouwlagen onder een schilddak.

CHW255

Koetshuis – pakhuis

Feiten

1. *Waardering*: Hoog, potentieel monument
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Waagstraat 5 / Babokkenstraat 5

	 	4. <i>Datering</i>: laatste kwart 19^e eeuw <i>Cultuurhistorische waardering</i> De Babokkenstraat vormt de verbinding tussen de het Doelenplein en de Lopikerstraat. Hiermee is het een belangrijke verbinding tussen twee grote stedelijke structuren. De ligging van het voormalige koetshuis in het hart van deze straat en op de hoek van de Waagstraat, welke een verbinding vormt tussen de Oude Haven en de Babokkenstraat, zorgt ervoor dat de functie een vitale positie innam tussen deze belangrijke infrastructuren van de stad. Binnen de beide structuren is er sprake van een perceelsgewijze ontwikkeling met losse elementen. Het koetshuis annex pakhuis, dat uit één bouwlaag onder een haaks op de Babokkenstraat gelegen zadeldak bestaat, heeft stijlkenmerken van de traditionele baksteenarchitectuur en ornamentiek die meer verwijst naar het classicisme en eclecticisme. De entree in de Waagstraat is gedecoreerd met een neoclassicistische poort. Belangrijke architectonische elementen aan dit gebouw zijn de gepleisterde en met pilasters gedecoreerde entreepoort van het pakhuis en de gepleisterde omranding van het koetshuis aan de Babokkenstraat. Beide vormen een zeldzame architectonische uitwerking in zijn algemeenheid in Schoonhoven en in het bijzonder in relatie tot de typologie. <i>Ruimtelijke karakteristiek / Waardering</i> - Typologische koppeling aan vitale positie in de historische kern; - Markante ligging van het koetshuis op de hoek Waagstraat / Babokkenstraat; - Het koetshuis en het pakhuis hebben een zeldzame architectonische uitwerking en dragen daarmee in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit binnen de secundaire infrastructuur van het historisch centrum; - Bouwmassa bestaat uit één bouwlaag onder een schilddak.
CHW257		<i>Complex burgermanswoningen</i>

Feiten

1. *Waardering*: Hoog, potentieel monument
2. *Thema*: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing
3. *Ligging*: Wal 16 - 18
4. *Datering*: ca. 1910

Cultuurhistorische waardering

Dit deel van de Wal markeert de oostelijke grens van de vestingwerken en daarmee van de stad. Dit is nog herkenbaar aan de verhoogde ligging in het stedelijk landschap. De Wal werd pas na de ontmanteling van de vestingwerken aan het begin van de 19^e eeuw in gebruik genomen voor woningbouw. Stedenbouwkundig markeert de woning aan deze straat de ingebruikname van dit gebied aan het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw.

Het ensemble van twee woningen langs de Wal is symmetrisch opgebouwd en heeft een rijke architectonische uitwerking met kenmerken van de neorenaissancestijl. De rijkdom van de architectuur is te vinden in de gepleisterde raambogen met ingewerkte ornamenten, in het portiek en in de gesneden deurkozijnen. Het betreft een relatief zeldzame uitwerking van deze typologie woningen in Schoonhoven.

Nummer 16 is tevens in gebruik geweest als zilversmidswoning.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

- Symmetrisch opgebouwd complex van twee burgermanswoningen bestaande uit één bouwlaag met onder een gebroken zadeldak haaks op de weg;
- Door de positionering langs de Wal markeert dit ensemble laat 19e-eeuwse en vroeg 20e-eeuwse stadsuitbreidingen op de Wal;
- De woning is architectuurhistorisch relevant vanwege de rijkdom van de detaillering in neorenaissancestijl ten opzichte van de typologie van de woningen. Hiermee vormt het een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit aan de Wal en als beeldbepalend element bij de zuidelijke entree van de stad.

CHW258

Pakhuis

Feiten

		1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: Wal 4 4. <i>Datering</i>: ca. 1900 Cultuurhistorische waardering Dit deel van de Wal markeert de oostelijke grens van de vestingwerken en daarmee de stad. Dit is nog herkenbaar aan de verhoogde ligging in het stedelijk landschap. De Wal werd pas na de ontmanteling van de vestingwerken aan het begin van de 19^e eeuw in gebruik genomen voor woningbouw. Stedenbouwkundig markeert de woning aan deze straat de ingebruikname van dit gebied aan het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw. Het betreffende pakhuis deed dienst als kaaspakhuis. Gezien de Goudse kazern die in deze streken werden gemaakt een niet uitzonderlijke functie voor een pakhuis. Het pand heeft twee bouwlagen onder een zadeldak. Er is een kelder aanwezig. De architectuur vertoont kenmerken van de traditionele architectuur. Dit levert enkele bijzondere gevelelementen op als het ronde raam in de topgevel met een uitgemetselde halfronde strekboog. De indeling van de architectuur sluit aan op de typologie. De hijsbalken zijn verdwenen. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Het kaaspakhuis vormt een zichtbare markering van de zuidelijke stadsrand; - Het kaaspakhuis is typologisch herkenbaar en refereert daarmee zichtbaar aan de historie van de kaasoverslag binnen Schoonhoven. - De architectonische uitwerking vormt het een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit aan de Wal en als beeldbepalend element bij de zuidelijke entree van de stad; - Het pand vormt de zichtbare markering van de ingebruikname van de Wal aan het einde van de 19^e en begin van de 20^e eeuw; - Bouwmassa bestaat uit twee bouwlagen op een kelder, onder een zadeldak.
CHW259		<i>Processietuin en Mariagrot (Lourdesgrot)</i> Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog

2. *Thema:* Bedrijvigheid
3. *Ligging:* Wal tpv 63
4. *Datering:* Lourdesgrot: midden 20^e eeuw, processietuin tweede kwart 19^e eeuw
5. *Opdrachtgever:* Bestuur Rooms Katholieke kerk

Cultuurhistorische waardering

Vanaf het einde van de negentiende maar zeker vanaf de jaren '20 van de twintigste eeuw komt er een hernieuwde Mariale devotie op gang in het katholieke leven. Deze devotie uit zich o.a. in processies en gezangen en in het bouwen van kopieën van de grot van Lourdes met het Mariabeeld. Hier komen mensen buiten het kerkgebouw samen voor het opsteken van een kaars, voor het samen bidden van de rozenkrans, voor het zingen van liederen, voor het bidden bij het uitgestelde sacrament bij sacramentsprocessies, enzovoort.

De grot bestaat uit een met natuursteenblokken gemetselde halfronde grot. Ter rechterzijde staat een beeld van Maria en ter linkerzijde een beeld van de Heilige Bernadette. Het ensemble vormt een verbeelding van Onze Lieve Vrouw van Lourdes en het mirakel dat zich in Lourdes heeft afgespeeld in het midden van de 19^e eeuw. De huidige grot is 20^e-eeuws.

De tuin achter de kerk was bedoeld als processietuin. In 1848 werd het houden van processies op de openbare straat verboden. Naar aanleiding van deze wet werden rondom de Katholieke kerken tuinen aangelegd om alsnog uiting te kunnen geven aan dat deel van het geloof.

De tuin bestaat uit een glooiend landschap als gevolg van de ligging op het Kruittoren bolwerk ingevuld met solitaire bomen en een slingerend pad. Het geheel is omsloten door een ca. 1m hoge ligusterhaag. Op het terrein staat een zeer oude kastanjeboom, die waarschijnlijk nog refereert naar de tijd van het bolwerk.

Zowel Mariagrot als tuin vormen een ensemble met de kerk en de rooms Katholieke begraafplaats ter plaatse.

N.B. De kerk betreft een gemeentelijk monument.

Ruimtelijke karakteristiek / Waardering

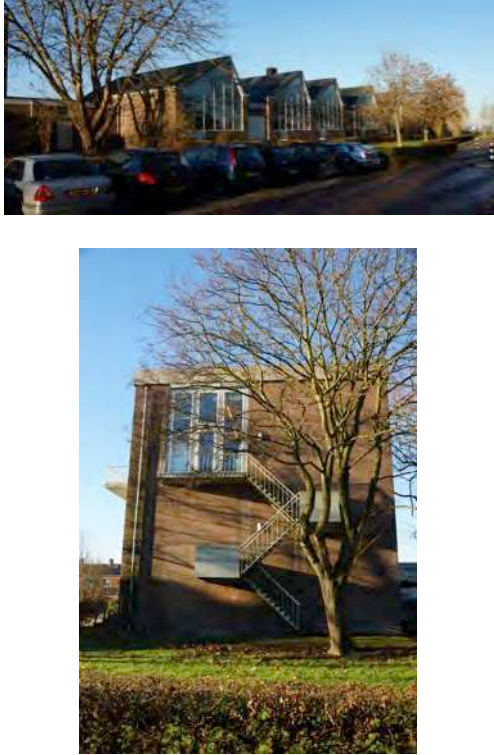
- Groene inrichting van het voormalige bolwerk met niveauverschillen;
- Glooiend wandelpad;
- Solitaire bomen;

		- Ensemble van kunstmatig aangelegde grot met beelden; - De processietuin en de Mariagrot vormen een zichtbare herinnering aan de Rooms Katholieke geloofsgemeenschap in Schoonhoven en dragen daarmee bij aan de ruimtelijke kwaliteit rondom de Rooms Katholieke kerk.
CHW261	 	Begraafplaats Feiten 6. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 7. <i>Thema</i>: Nederzettingen, stadsontwikkeling en bebouwing 8. <i>Ligging</i>: Wal tpv 3 9. <i>Datering</i>: ca. 1820 10. <i>Opdrachtgever</i>: Gemeente Schoonhoven Cultuurhistorische waardering Aan het begin van de 19^e eeuw na de ontmanteling van de vesting, werd op het meest zuidelijke bastion een begraafplaats opgericht. De Algemene Begraafplaats (waarschijnlijk opgericht kort na 1826 toen de burgerlijke gemeentebesturen verantwoordelijk werden gesteld voor het begraven van de doden). De inrichting van het oude deel de begraafplaats is klassiek te noemen. De grafmonumenten liggen dicht op elkaar. Op het voormalige bastion dat verhoogd in het stedelijke landschap is gelegen, staan karakteristieke begraafplaatsbomen zoals treurwilgen, maar ook zware kastanjes en rode beuken. Deze zijn waarschijnlijk ouder dan de begraafplaats zelf. Op de begraafplaats is een groot aantal cultuur- en architectuurhistorisch relevante grafmonumenten aanwezig voorzien van gietijzeren ornamenten zoals hekwerken, vazen en fakkels. De ensembles en individuele grafmonumenten met een hoge ouderdom

		(midden en late 19^e eeuw, vroege 20^e eeuw) vertegenwoordigen een hoge zeldzaamheidswaarde. Grafmonumenten worden immers regelmatig geruimd bij het verlopen van het grafrecht. De oude grafstenen hebben een eigen karakteristiek en zijn door het gebruik van Belgisch hardsteen grijs en mat van karakter. De nieuwe glimmende marmeren stenen detoneren in dit historische beeld. Ruimtelijke karakteristiek / Waardering - Begraafplaats op het voormalig bastion, herkenbaar aan de hoog gelegen positie in de stad; - Aanwezigheid van volwassen bomen die de begraafplaatskarakteristiek ondersteunen en verwijzen naar de oude functie van de plek als bolwerk; - Cultuur- en architectuurhistorische waardevolle ensembles van grafmonumenten; - Cultuur- en architectuurhistorische waardevolle individuele grafmonumenten; - Zichtbare herinnering aan de begrafenis cultuur binnen Schoonhoven.
CHW262		Kiosk Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 3. <i>Ligging</i>: H.A. Schreuderstraat 22 4. <i>Datering</i>: ca. 1955 Cultuurhistorische waardering Na de Tweede Wereldoorlog werd de wijkgedachte geïntroduceerd in de stedenbouw. Hierbij werd niet, zoals in de 19^e eeuw uitgegaan van het toevallig ontstaan van voorzieningen op bepaalde plaatsen. In de ontwikkeling van wijken werd nu actief gezocht naar plekken voor o.a. kleine bedrijven en winkels. De betreffende kiosk op de hoek van de H.A. Schreuderstraat en de Adam van Vianenstraat is een voorbeeld van een kleinschalige winkel binnen de woonwijk. De architectuur, die afwijkend is van de aangrenzende bebouwing, is opgericht in een prefab betonskeletbouw waartussen drijfsteen vulwanden en stalen kozijnen zijn aangebracht. De constructie is in zicht gelaten. De kiosk past qua architectuur in de traditie van het Modernistische Nieuwe Bouwen dat na de Tweede Wereldoorlog één van de twee belangrijkste architectuurstromingen vertegenwoordigde.

		N.B. Het wit schilderen van de vulwanden doet afbreuk aan het gebruikte bouwsysteem. Ruimtelijke karakteristiek / waardering - Kiosk in één bouwlaag onder een plat dak; - De modernistische uitwerking van de architectuur met betonskeletbouw en stalen kozijnen draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit in de H.A. Schreuderstraat en de Adam van Vianenstraat; - De afleesbare functie van het gebouw ondersteunt de stedenbouwkundige opzet van de naoorlogse wijk, waarin bewust plek werd gemaakt voor voorzieningen; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking is tevens van belang voor de ruimtelijke kwaliteit en uitstraling als gevolg van de hoekligging.
CHW263		<i>Gezondheidscentrum</i> Feiten 5. <i>Waardering</i>: Hoog, potentieel monument 6. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 7. <i>Ligging</i>: Spoorstraat 9 8. <i>Datering</i>: ca. 1955 Cultuurhistorische waardering Deze zijde van de Spoorstraat werd pas vanaf halverwege de 20^e eeuw verder ontwikkeld met bebouwing. Deze strook aan de westzijde van de Spoorstraat is voornamelijk ingericht met voorzieningen, zoals een school en de bibliotheek. Dit gezondheidscentrum maakte hiervan onderdeel uit. Het gebouw is uitgevoerd in een modernistische bouwstijl met kenmerken van het Nieuwe Bouwen. De gevels in betonskeletbouw zijn deels gevuld met gele bakstenen vulwanden en deels met kozijnpuien. Deze zijn verbijzonderd door uitstekende erkerachtige elementen. Ter plaatse van de entree is een naar boven geknikte luifel aangebracht. Opvallend is daarnaast de dakvorm met een omgekeerd zadeldak. Deze vorm is kenmerkend voor de Wederopbouwperiode. Het geheel is gelegen op een ruim perceel en heeft daardoor een zekere mate van alzijdigheid. Ter linkerzijde van het gebouwtje is in de afgelopen decennia een relatief grote aanbouw gerealiseerd. Doordat deze voldoende vrij staat vormt deze geen aantasting van de architectuur.

		N.B. Het wit schilderen van de vulwanden doet afbreuk aan het gebruikte bouwsysteem. Ruimtelijke karakteristiek / waardering - Gezondheidscentrum in een bouwlaag onder een omgekeerd zadeldak; - De modernistische uitwerking van de architectuur met betonskeletbouw, de erkerachtige kozijnuitbouwen en de luifel draagt in hoge mate bij aan de ruimtelijke kwaliteit in de Spoorstraat; - De afleesbaarheid van de functie van het gebouw ondersteunt de stedenbouwkundige opzet van de midden 20^e eeuwse uitbreiding van de Spoorstraat, waarin bewust plek is gemaakt voor voorzieningen; - De hoge kwaliteit van de architectonische uitwerking is tevens van belang voor de ruimtelijke kwaliteit en uitstraling als gevolg vrije ligging in deze voorzieningstrook.
CHW264		<i>School</i> Feiten 1. <i>Waardering:</i> Hoog 2. <i>Thema:</i> Bedrijvigheid 3. <i>Ligging:</i> Vlisterweg 22 4. <i>Datering:</i> 1958 5. <i>Architect:</i> R. Visser Cultuurhistorische waardering De school ligt aan de rand van de Wederopbouwwijk op de overgang tussen woonblokken en bedrijventerrein. De massa van de school bestaat uit twee hoogbouw elementen (twee en drie laags) die met elkaar zijn verbonden door een éénlaags tussenlid. De entree van de school bevindt zich in dit deel en wordt gemarkeerd door een omhoog wijzende luifel. De school is gebouwd in een prebouwsysteem met betonskeletonderdelen. De zijgevels zijn uitgevoerd in baksteen met een betonnen omkadering van de kozijnen. De voor- en achtergevels van de hoogbouw hebben een betonnen prefab puin met daarin recent vernieuwde kozijnen, gevuld met glas en panelen. Het tussenlid is uitgevoerd in betonskeletbouw gevuld met kozijnen en panelen. Achter de School staan enkele werkplaatsen die onderdeel uitmaken van de school. Deze hebben een zaagdak en stalen puivullingen. Over de gehele school zijn fraaie detailleringen te vinden zoals de uitwendige

		trappen, de luifel, balkons, e.d. De school met werkplaatsen heeft kenmerken van het Nieuwe Bouwen. De massaopbouw en de architectonische uitwerking vormen een relatief gaaf bewaard voorbeeld van een school uit de Wederopbouwperiode voor een speciale onderwijsgroep (werkend leren). Ruimtelijke karakteristiek / waardering - De school is opgetrokken in één tot drie bouwlagen en verschillende richtingen en dakvormen. Er is sprake van overwegend platte daken en zaagdaken; - De modernistische uitwerking van de architectuur met betonskeletbouw, betonnen kozijnframes, de werkplaatsen met stalen kozijnen en elementen als de luifel, de trappen en balkons draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit in de Vlistersstraat; - De afleesbare functie van het gebouw ondersteunt de stedenbouwkundige opzet van de naoorlogse wijk en vormt een zichtbare herinnering aan de ontwikkeling van het praktijkgebonden beroepsonderwijs in Schoonhoven.
CHW265		Aanlegsteiger Feiten 1. <i>Waardering</i>: Hoog 2. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid / Historisch groen 3. <i>Ligging</i>: Buiten de Veerpoort, in het verlengde van de Veerpoort aan de Lek 4. <i>Datering</i>: 19^e e/ 20^e eeuw 5. Naam: Steiger <i>Rederij op de Lek</i> Cultuurhistorische waardering De Lek was een belangrijke infrastructurele ader en stond in verbinding met andere grote steden zoals Dordrecht. In eerste instantie was er vooral sprake van roei- trek en zeilboten,

		maar in de 19e eeuw kwamen ook de stoomschepen in opkomst. In 1853 werd de ‘Reederij op de Lek’ in het leven geroepen door een samenwerking van verschillende reders. Deze stoomradarboot (eerst één, later volgde uitbreiding van de dienst met meerdere boten) vervoerden personen en goederen over de Lek tussen Schoonhoven, Rotterdam en Dordrecht. In 1948 werd deze scheepvaartdienst opgeheven. Het opheffen van de dienst werd mede bepaald door de toename van bus- en vrachtwagentransport. In het verlengde van de Veerpoort ligt nog één steiger die herinnert aan deze radarstoomboten. Tussen de steiger en de veerpoort zijn 4 oude en enkele jonge bomen geplaatst die de weg naar de steiger flankeren. Deze maken onderdeel uit van de cultuurhistorische waarde van de betreffende structuur / object. Ruimtelijke karakteristiek / waardering - Houten aanlegsteiger geflankeerd door dukdalven; - Stalen buisleuning op de steiger; - Zichtbare herinnering aan de rederij op de Lek en het vervoer van personen en goederen over water.
CHW266		Aanlegsteiger Feiten 6. <i>Waardering</i>: Hoog 7. <i>Thema</i>: Bedrijvigheid 8. <i>Ligging</i>: Buiten de Veerpoort, ten westen steiger <i>rederij op de Lek</i> 9. <i>Datering</i>: 19^e e/ 20^e eeuw 10. Naam: Kolensteiger Cultuurhistorische waardering In 1856 kreeg Schoonhoven ‘lopend’ gas dat door buizen werd aangevoerd. Het werd geleverd door de firma Brussen Goettsch & co die zich aan de Scheepmakershaven vestigde. In 1895 besloot de gemeenteraad dat het gas voortaan in gemeentebeheer moest worden gefabriceerd. De gemeente bouwde daartoe een nieuwe fabriek in de groene zone van de oude westelijke vestingwerken. Voor de productie van gas waren steenkolen nodig. Deze werden over de Lek aangevoerd. Thans is buiten de veerpoort aan de Lek nog een steiger aanwezig die werd gebruikt voor het lossen van het steenkool. De

		productie van gas heet tot 1957 plaatsgevonden. <i>Ruimtelijke karakteristiek / waardering</i> - Houten aanlegsteiger geflankeerd door dukdalven; - Stalen buisleuning op de steiger; - Zichtbare herinnering aan de gasfabriek.
--	--	---